

»Prizadeti otroci — naša skupna skrb«

To je geslo UNESCO za letošnji teden otroka, ki bo od 5. do 12. oktobra. Zveza prijateljev mladine Slovenije je ena izmed redkih organizacij, ki resno obravnava vsebino dela, namenjenega otrokom v njihovem tednu. Temeljna naloga zveze je, da po svojem koordinacijskem odboru spodbuja kar 40 različnih organizacij (od družbeno-političnih do samoupravnih interesnih skupnosti in kulturno strokovnih ustanov) za neposredno delo v korist otrok.

Letošnje leto je namenjeno prizadetim, invalidnim osebam vseh starosti, v tednu otroka pa naj bi se še bolj izrazila naša skupna skrb za prizadete otroke. Da bi bilo delo na tem področju še bolj uspešno, si zveza prizadeva, da bi oživila društva ZPMS tudi v tistih krajevnih skupnostih, kjer jih doslej še ni bilo. Letos so ustanovili kar 70 novih društev v krajevnih skupnostih, le-ta pa so se seznanila s svojo vlogo in nalogami v korist otrok na območnih posvetih, ki potekajo že od marca.

V tednu otroka se bo dejavnost ZPMS osredotočila na skrb za prizadete otroke. V sodelovanju z drugimi organizacijami bo zveza pripravila usposabljanje mentorjev, ki bodo vodili in usmerjali delo mlajših in tako razbremenili prosvetne delavce. Visokošolske organizacije bodo v svoje programe za delo s študenti vključile usposabljanje študentov za prostovoljno družbeno organizirano delo na tem področju. Zveza bo pripravila akcijske programe za delo s pionirskimi oddelki, ki jih je v Sloveniji več kot 700. Gradili bodo tudi eksperimentalni center za usposabljanje mentorjev, ki ga bodo uporabljali za organizirano rekreacijo in srečanja. Razvejena dejavnost zveze v korist otroka bo zajela ob mesecu mladosti 1982 v sodelovanju s številnimi delovnimi organizacijami in društvi prvo obdobje gradnje novega pionirskega doma v Dolenjskih Toplicah, za

katerega so že pionirji sami ubrali 400 tisoč dinarjev. Zveza prijateljev mladine Slovenije bo še nadalje krepila svoje vrste: spodbujala bo delo občinskih zvez, osnovnih društev v krajevnih skupnostih in svetov za predšolsko vzgojo pri delu s pionirji in starši. Iskali bodo ustrezne rešitve za cenejšo obliko varstva v družinah, predvsem za prizadete otroke. Zveza si bo nadalje prizadevala, da bi čimveč slovenskih kmečkih in delavskih otrok organizirano preživljalo poletne in zimske počitnice. Zveza se zavzeto pripravlja na 3. samoprispevek v korist otrok v krajevnih skupnostih in občinah; nadaljevala pa bo s solidarnostno akcijo za pomoč otrokom po svetu. Poglobila bo delo s pionirji in namenila več pozornosti pionirskim delovnim brigadam. Povedati je treba, da je letos prostovoljno delalo v brigadah kar 496 pionirjev. To pa je strnjena armada mladih, ki prispevajo svoj delež skupnosti in hkrati izpričujejo bratstvo in enotnost naših narodov.

TEA DOMINKO

prosvetni delavec

(Foto: Marjan Pal)

Stvarnost v besedah in številkah

Sklepi, ki usmerjajo in zaostrejujejo odgovornost

Za čas, ki v njem živimo, so značilna prizadevanja, da bi uresničili cilje in ukrepe, ki naj bi pripomogli k napredku na vseh področjih, posebno pa v gospodarstvu. Tako imenovana stabilizacijska politika, o kateri smo doslej več govorili, kot pa se po njej ravnali, seveda ne more temeljiti na hitro sprejetih in izpeljanih odločitvah, temveč zahteva korenito spreminjanje, odpravljanje nepravilnosti in ne nazadnje skladnejši razvoj vseh področij dela in življenja. Odvisna je torej od prizadevanja in odgovornega ravnanja vseh, ki sodelujejo pri združevanju dela in sredstev in pri oblikovanju odnosov v družbi. »Vsi samoupravni organi in organizacije na vseh ravneh naj se odločno in dosledno zavzemajo za uresničevanje politike ekonomske stabilizacije,« je poudarjeno v stališčih in sklepih, ki jih je sprejela slovenska republiška skupščina letošnjega julija, potem ko se je izkazalo, da se nekatere ključne naloge in cilji, določeni z družbenim načrtom SR Slovenije za obdobje 1981—1985 in z resolucijo o družbeno-ekonomski politiki in razvoju SR Slovenije v letu 1981, ne uresničujejo dovolj uspešno in da se zaradi tega zaostrejuje gospodarske in politične razmere. In da ne bi ostalo le pri besedah, je treba skladno z gospodarskimi gibanji preveriti, koliko so zdajšnji načrti smotni in uresničljivi, spremeniti načrtovana materialna razmerja, kri-

tično pregledati »prednostne lestvice« in vse samoupravne sporazume in dogovore o temeljnih srednjeročnih načrtov, pa tudi materialne in kadrovske možnosti tistih, ki bodo te naloge uresničevali.

Tako kot za vsa področja velja seveda to tudi za vzgojo in izobraževanje. Stališča in sklepi so izoblikovani, obravnavala in sprejela pa jih je skupščina Izobraževalne skupnosti Slovenije na seji letošnjega 15. septembra. Delegati uporabnikov in izvajalcev bodo pregledali, kako se uresničujejo naloge, zapisane v srednjeročnem načrtu Izobraževalne skupnosti Slovenije, za svoje področje bodo to storile tudi občinske in posebne izobraževalne skupnosti, in glede na stvarne možnosti določili izhodišča za načrte v letu 1982.

V sprejetih stališčih je skupščina čisto določno nakazala, kaj je treba storiti na posameznih področjih. Zato bodo prišli pod drobnogled standardi in normativi za opravljanje vzgojno-izobraževalne dejavnosti in merila za vrednotenje vzgojno-izobraževalnih storitev; uskladili jih bodo z zaostrenimi gospodarskimi razmerami. V vseh šolah bo treba dosledno spoštovati normative o številu učencev v oddelkih, v usmerjenem izobraževanju pa še posebej sklepe skupščin o vpisu v prvi letnik. Zapornica se bo dvignila samo za naložbe, o katerih ne bo dvomljivo, da so smotne, družbeno-

gospodarsko upravičene in pripravljene v skladu z uveljavljenimi normativi. Skupščine izobraževalnih skupnosti bodo tudi strogo upoštevale pravilnike o postopkih in pogojih za financiranje in sofinanciranje vseh naložb.

Izobraževalna skupnost Slovenije bo zahtevala dosledno uresničevanje programov vzgojno-izobraževalnih storitev, preverjanje tega in stvarni letni obračun povračil izobraževalnim organizacijam v skladu z delom, ki so ga opravile po programu. V ta namen bo treba izdelati ustrezna merila. Ocenila bo razvoj delegatskega sistema, okrepila vpliv delegacij in delegatskih razmerij, ocenila smotnost zdajšnjih samoupravnih organiziranosti itn. Podobno kot ta izobraževalna skupnost naj bi svoje delo razčlenile tudi posebne in občinske izobraževalne skupnosti, sprejele akcijske programe ter se tako vključile v prizadevanja za izboljšanje gospodarskih razmer.

Koliko denarja za usmerjeno izobraževanje?

Tako imenovane »materialne okvire usmerjenega izobraževanja in skupnih nalog po zakonu v letu 1981« je sprejela skupščina Izobraževalne skupnosti Slovenije že letošnjega maja. Za to področje je bilo namenjenih tedaj 4,699 milijona din. Tedaj

Nadaljevanje na 2. strani

Med drugim preberite

- GOSPODARSKI VIDIKI IZOBRAŽEVANJA, str. 2
- IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH V REFORMI, str. 3
- NEKATERI PROBLEMI PSIHOLOŠKEGA IZOBRAŽEVANJA UČITELJEV, str. 4
- ZAKAJ TAKO?, str. 5
- ŠOLSKA OCENA — NE STRAH, AMPAK SPODBUDA, str. 5
- POTREBNI SO DOBRI, PRISTNI IN SPROŠČENI ODNOSI, str. 6
- CENENA OPREMA ZA DRAG DENAR, str. 7
- KLJUB DOBRI VOLJI ŠE VELIKO SKRBI, str. 8

Ustvarjalno oblikovanje

Če smo med temeljne cilje socialistične samoupravne demokracije zapisali, da morajo delavci, drugi delovni ljudje in občani sami odločati o svojem delu in življenju in samoupravno povezati urejati skupna vprašanja, moramo k tem ciljem usmeriti svoja prizadevanja tudi na področju vzgoje in izobraževanja. Podružbljanje te dejavnosti ne pomeni le, da o njej razmišljajo in odločajo tako kot o drugih življenjsko pomembnih zadevah, vsi delovni ljudje, temveč tudi, da morajo delavci v vzgoji in izobraževanju ustvarjalno razvijati to področje in mu pomagati, da bo napredovalo. Taka je sama narava vzgoje in izobraževanja, saj si dela na tem področju ni mogoče zamišljati brez pobud in ustvarjalnosti, brez razvite odgovornosti in dokajšnje samostojnosti.

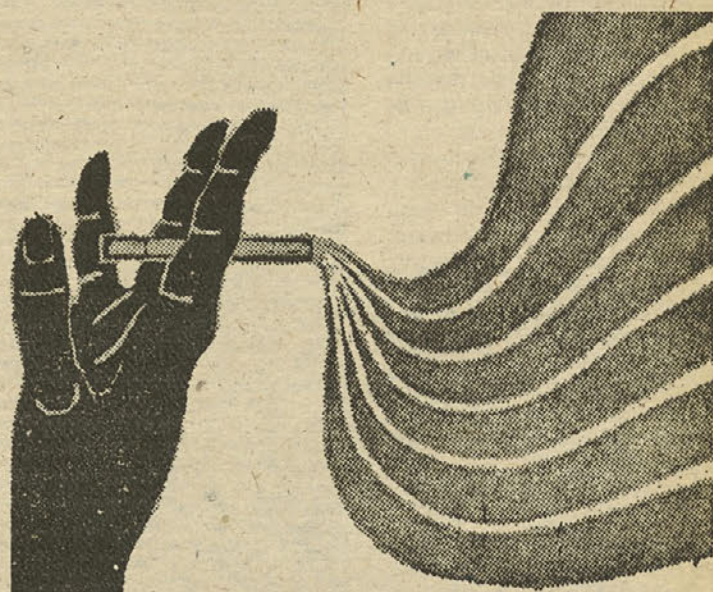
Samoupravna ustvarjalnost prosvetnih delavcev se mora izražati tudi v njihovem glasilu. Dokler je to področje urejala država, je bila tudi v glasilu pogosta enosmerna komunikacija. Razvoj samoupravljanja in podružbljanje vzgoje in izobraževanja prinašata nova pravila. Glasilo delavcev v vzgoji in izobraževanju mora biti široko informativno ter prispevati k razgledanosti prosvetnih delavcev na celotnem področju vzgoje in izobraževanja, hkrati pa se morajo v njem izraziti ustvarjalno razmišljanje in napredno hotenje samih prosvetnih delavcev, njihove izkušnje, kritične ocene in predlogi.

Ta potreba je tembolj živa, ker prehaja reforma v tisto odločilno obdobje, ko začenjamo uresničevati v vsakdanjem pedagoškem in andragoškem delu njena načela, sistemske in programske zamisli. Vsaka nova pomembna izkušnja je dragocena za vse, vredna, da o njej pišemo in z njo seznanimo tudi druge prosvetne delavce. Vsak nov problem — težava, ovira, negotovost ali nerešeno vprašanje — zasluži javno obravnavo, saj več glav več ve. Vsako znanstveno in izkustveno odkritje naj bi bilo dostopno čim širšemu krogu tistih, ki ga lahko s pridom uporabijo pri vzgojno-izobraževalnem delu.

Vse to velja za vsa področja vzgoje in izobraževanja, od predšolske vzgoje in osnovne šole do vseh ravni in smeri usmerjenega izobraževanja mladine in odraslih.

Naše glasililo je odprto novim tokovom in potrebam časa. Čedalje več je prosvetnih delavcev, ki svojo kritično in ustvarjalno misel, svoje izkušnje in spodbude opišejo in tako, objavljene v glasilu, sporočijo širši prosvetni javnosti. Rubrika Pobude in odmevi postaja čedalje bogatejša in vedno bolj življenjska vedno več je tehničnih problemskih prispevkov z različnih področij, več je zanimivih informacij — celo humorja je zadnje čase med prispevki nekaj več.

Samo po taki poti bo naše glasililo lahko uspešno opravljalo svoje družbeno in pedagoško poslanstvo ter ustrezno zrcalilo ustvarjalno hotenje, samoupravljaljsko zavest in zavzetost svojih bralcev.

Značilno učinkovanje tobakovega katrana na dihalne poti in pljuča: pogostni posledici sta kronični faringitis in bronhitis, usodna posledica pa je pljučni rak. Razmišljajmo o tem — ne samo v tednu boja proti kajenju!

dogodki
novosti

Stvarnost v besedah in številkah

Nadaljevanje s 1. strani

je še veljala sprejeta usmeritev, naj bi se letos osebni dohodki v Sloveniji povečali povprečno za 22 odstotkov v primerjavi z lanskim letom. Že po prvem polletju pa se je pokazalo, da se gospodarska gibanja, posebno pa še osebni dohodki in cene, zelo razlikujejo od predvidenih. Zato je Skupščina SR Slovenije priporočila samoupravnim interesnim skupnostim, naj uskladijo cene storitev za izvedbo svojih programov z gospodarskimi gibanji v prvi polovici leta (in ne šele v oktobru, kot je bilo to v navadi).

Skupščina Izobraževalne skupnosti Slovenije je to opravila na omenjeni seji in sprejela tele pomembne sklepe za revalorizacijo cen vzgojno-izobraževalnih storitev:

Sredstva za osebne dohodke in za vse programe usmerjenega izobraževanja se povečajo za 29 % glede na lansko leto. S tem bo omogočeno, da se bodo osebni dohodki na tem področju letos enako povečali, kot so se povprečno povečali osebni dohodki v gospodarstvu od začetka julija 1980 do konca letošnjega junija. Pri tem je še posebej zagotovljen denar za povečanje prispevka (za 2,98 %), ki ga plačujejo vzgojno-izobraževalne or-

ganizacije samoupravnim interesnim skupnostim.

Materialni stroški se bodo letos lahko povečali za 35 %; to je v skladu s povečanjem cen na drobno v drugi polovici lanskega in prvi polovici letošnjega leta.

Ta sklepa zagotavljata, da se materialni položaj usmerjenega izobraževanja letos ne bo poslabšal, pa tudi osebni dohodki delavcev ne bodo znova zaostali za drugimi področji. Skupaj bo imelo usmerjeno izobraževanje letos na voljo skoraj 5 milijard din, to je za 29,1 % več denarja kot lani. Od tega bo okrog 40 milijonov din namenjenih za razširitev dejavnosti v tem šolskem letu.

Nova in nepredvidena obveznost izobraževalnih skupnosti je tudi prispevek za pospeševanje izvoza; za to je treba nameniti posebej 160 milijonov din. Razumljivo, da je bilo treba zaradi zaostrenih razmer in novih obveznosti marsikje »zarežati«. Najbolj pri naložbah, ki so bile že v prvotnih letošnjih načrtih zelo skržene, zdaj pa bodo zmanjšane še za tretjino — od 299 milijonov na 197 milijonov din. Nespremenjena bo ostala samo vsota, predvidena za opremljanje prostorov za izvajanje programa osnovne tehnike in proizvodnje.

MARJANA KUNEJ

Poglabljanje mednarodnega sodelovanja

Načrti jugoslovanske komisije UNESCO

Jugoslovanska komisija za sodelovanje z UNESCO je svoj delovni načrt dela za obdobje 1981-1983 usmerila predvsem v krepitev mednarodnega sodelovanja in v napredek izobraževanja in vzgoje. V prihodnjih letih naj bi se poglobilo sodelovanje med Jugoslavijo in območnimi evropskimi središči UNESCO — z inštitutom za izobraževanje v Hamburgu, z mednarodnim centrom za proučevanje prostega časa v Pragi in z evropskim središčem za visoko izobraževanje v Bukarešti. Jugoslavija bo sodelovala pri skupnih raziskavah s področja izobraževanja, pri izvajanju sklepov evropske konference nacionalnih komisij UNESCO in pri pripravi na 22. zasedanje generalne konference UNESCO.

V okviru sodelovanja med balkanskimi deželami so predvidena srečanja prosvetnih ministrov, rektorjev univerz in drugih predstavnikov, predvidena je izmenjava izkušenj in načrtov pa tudi skupno strokovno delo za izboljšanje učbenikov zgodovine in zemljepisa.

Jugoslovanska komisija za sodelovanje z UNESCO bo v tem obdobju pripravila mednarodni posvet o izobraževanju odraslih, ki naj bi ocenil, kako se uresničujejo dosedanja priporočila za napredek te dejavnosti. Ta posvet bo hkrati priprava na četrto svetovno konferenco o izobraževanju odraslih, ki bo leta 1984.

Jugoslavija bo dejavno sodelovala pri skupnih raziskavah in dejavnostih UNESCO, namenjenih demokratizaciji izobraževanja in poglabljanju mednarodnega razumevanja v skladu s cilji Združenih narodov. Naša komisija UNESCO se zavzema, da bi v prihodnje namenili več organizirane skrbi izobraževanju in vzgoji otrok tistih delavcev, ki

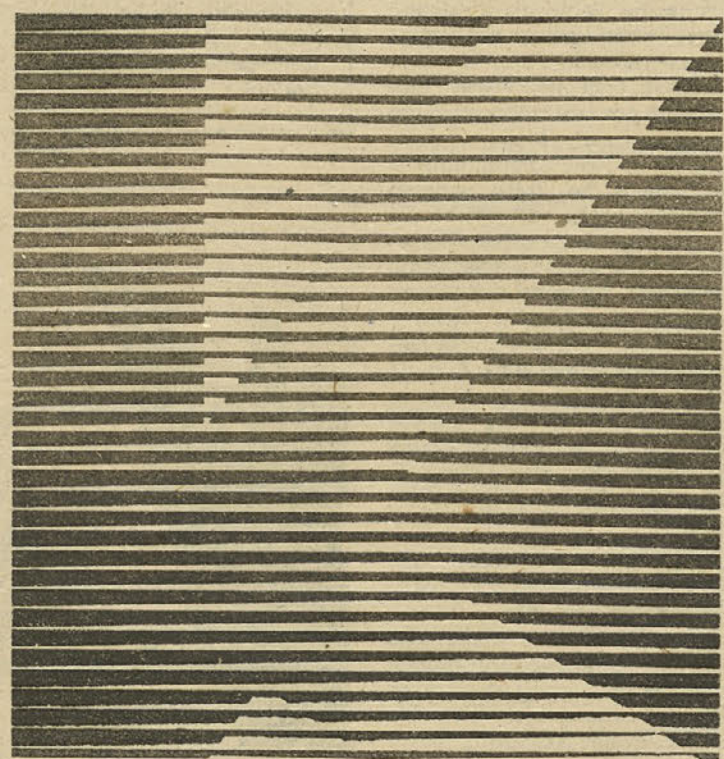
se selijo v druge dežele zaradi časne in daljše zaposlitve.

Napredku visokega izobraževanja so namenjeni nekateri skupni projekti UNESCO. Njihov cilj je med drugim posodabljanje in izpopolnjevanje učne vsebine, metod, oblik in sredstev naravoslovnih ved. UNESCO načrtuje v prihodnjih letih precej več denarja kot doslej za napredek izobraževanja visoko strokovno usposobljenih delavcev s področja znanosti in tehnologije, saj prihaja tu do ustvarjalnega povezovanja znanosti in izobra-

ževanja. Tako naj bi pripomogli tudi k večji učinkovitosti izobraževalnih in raziskovalnih organizacij dežel, ki so vključene v UNESCO.

Tako kot pri izobraževanju načrtuje nacionalna komisija UNESCO za prihodnje obdobje tudi bogato dejavnost na področju znanosti, kulture in komunikacij. O vsej tej dejavnosti nas bo sproti seznanjalo glasilo UNESCO, ki izhaja mesečno v srbohrvaškem, slovenskem in makedonskem jeziku.

J.

Z razstave Jake Jeraša v Prešernovi hiši v Kranju, ki bo do 11. oktobra

Gospodarski vidiki izobraževanja

O dubrovniškem seminarju Univerza danes

Pred nedavnim (od 29. 8. do 3. 9. 1981) je bilo v Dubrovniku 26. zasedanje mednarodnega seminarja Univerza danes, na katerem so izmenjali izkušnje na področju visokega izobraževanja predstavniki vseh jugoslovanskih univerz in predstavniki 33 univerz iz tujih držav. Gre za vsakoletno srečanje visokošolskih učiteljev in študentov, ki ga že 26 let organizira Skupnost jugoslovanskih univerz. Doslej so bila obravnavana različna aktualna vprašanja s področja visokošolskega izobraževanja. Na tem srečanju udeleženci izmenjajo mnenja, postavljajo nova vprašanja, dajejo pobude in se obveščajo o tipičnih problemih visokošolskega izobraževanja v posameznih državah in univerzah. V zadnjih letih sta zlasti poudarjeni udeležba in dejavnost predstavnikov univerz iz dežel v razvoju in iz nevrščenih dežel.

Glavna tema letošnjega srečanja je bila Izobraževanje in razvoj, ena od vodilnih podtem pa Izobraževanje in proizvodnja. Ker je bila tema zelo široko zasnovana, so nosilci referatov ter pisnih in ustnih obvestil razpravljali o različnih vidikih medsebojnega povezovanja in vzajemne povezanosti izobraževanja in razvoja.

Na letošnjem seminarju je bila zlasti vidna udeležba predstavnikov obeh slovenskih univerz, ki so govorili o medsebojnem povezovanju, izobraževanju in razvoju. Pri tem so poudarili, da je razvoj širša družbenopolitična in ekonomska kategorija, ki je sicer tesno povezana z izobraževanjem, vendar pa samo izobraževanje brez drugih ustreznih dejavnikov ne more zagotoviti razvoja. Predstavniki slovenskih univerz so tudi opozorili na probleme študija ob delu in iz dela, ki mora postati podlaga izobraževalnega sistema, ne pa izjema. O izobraževanju ob delu in iz dela so govorili tudi predstavniki organizacij združenega dela.

Študij ob delu je izraz zdajšnjih potreb naše družbe in se je doslej razvijal kot drugotni pojav v sistemu izobraževanja. Na to obliko izobraževanja so doslej vplivali številni dejavniki, kot so

razvoj sodobnih samoupravno organiziranih proizvodnih sil na zdajšnji znanstveno tehnični stopnji razvoja in njegov odnos do vsebine združenega dela, velike in hitre demografske spremembe, spremenjena struktura dela, proces delitve dela, povečana humanizacija družbe in človekovega življenja, povečevanje prostega časa in drugo.

Učinkovito v ustreznih okolščinah

Ko govorimo o študiju ob delu, mislimo na več kategorij delovnih ljudi, ki si zunaj rednih oblik izobraževanja pridobivajo potrebno strokovno izobrazbo. Zakon o usmerjenem izobraževanju SR Slovenije razlikuje sicer študente ob delu (delavci, ki študirajo na visokošolski organizaciji ob opravljanju del in nalog v delovnem razmerju in imajo pri tem nekatere ugodnosti, kot je študijski dopust, plačilo šolnine ipd.) in študente iz dela (delavci, ki študirajo na visokošolski organizaciji in izrabljajo vse pravice iz delovnega razmerja, ne opravljajo pa med študijem svojih del in nalog). Na visokošolskih organizacijah pa se pojavlja tudi vprašanje študentov ob delu, ki v delovnem razmerju ali pa kot zasebniki s sredstvi v zasebni lastnini pridobivajo dohodek in si mimo družbenih načrtov in programov želijo pridobiti visokošolsko izobrazbo. Te študente imenujemo izredne študente. Pojavljali se bodo v sistemu usmerjenega izobraževanja, ker ne bo mogoče vsem zainteresiranim omogočiti kake vrste študija ne glede na družbene potrebe. Ti študentje izrabljajo zlasti zakonsko možnost za preverjanje znanja iz posameznih predmetov na visokošolski organizaciji.

Ker ima vsako izobraževanje gospodarsko razsežnost v procesu družbene reprodukcije, so govorili na seminarju tudi o družbeno-gospodarskih vidikih študija ob delu. Pri tem so bila v ospredju vprašanja, kako in koliko študij ob delu vpliva na gospodarsko učinkovitost delavca pri delu. Ugotovljeno je, da v naših organizacijah vse preveč pričakujemo neposredno gospodarsko korist kljub temu, da izobraževanje le ni področje proizvodnega dela. Študij ob delu omogoča delavcem, da si pridobijo lastnosti, ki se lahko izrazijo s povečanjem dohodka samo v okoliščinah, v katerih so takšne delavčeve lastnosti potrebne. Če študentov ob delu ne razporedimo k ustreznim delom in nalogam, ni mogoče pričakovati povečanja produktivnosti dela pa tudi ne dohodka. Pri študentu ob delu pa tudi pri drugih oblikah izobraževanja razlikujemo potencialno in uresničeno gospodarsko korist. S študijem se ustvarjajo potencialne možnosti za povečanje gospodarske učinkovitosti, vendar pa se dohodek poveča le, če so dane tudi druge primerne možnosti za njegovo uresničevanje. Kar zadeva študij ob delu, je treba poudariti, da smo doslej zanemarjali izobraževalno funkcijo temeljne organizacije združenega dela kot predpostavko povezanosti izobraževanja in dela. Da se bosta delo in izobraževanje v temeljnih organizacijah bolj povezovala, je treba upoštevati nove prijeme pri načrtovanju kadrovskih in izobraževalnih potreb v sklopu medsebojne vzajemnosti med načrtovanjem proizvodnje in izobraževanjem. Študij ob delu

ima gospodarski vidik tudi za delavca študenta, saj mu omogoča, da opravlja dela in naloge, ki so višje ovrednotene. Za visokošolsko organizacijo pa je študij ob delu eden od virov financiranja, ker financiranje tovrstnega študija ni vključeno v sistem družbenega financiranja izobraževanja.

Različne vloge študija ob delu

Kljub poudarjenim gospodarskim vidikom študija ob delu pa ne smemo pozabiti, da je študij ob delu del enotnega sistema izobraževanja, ki mora poleg gospodarskih razsežnosti upoštevati tudi splošno družbeni, kulturni in vzgojni vidik. Dosedanja usmeritev v strokovno izobraževanje za potrebe proizvodnje je osiromašila vzgojno, kulturno, moralno in družbeno vlogo študija ob delu. Dosledno vztrajanje pri stališču, da izobraževanje ne sme biti družbeno priznano niti s stopnjo kvalifikacije niti z delitvijo dohodka, če ne pripomore k zvečanju družbene proizvodnje, lahko privede do nespremenljivih oblik študija ob delu, v katerem bi zanemarili kulturno in splošno družbeno primarno poslanstvo izobraževanja. Ker še nismo gospodarsko sposobni sprejeti in uresničiti gesla »znanja nikdar preveč«, moramo sicer upoštevati gospodarsko proizvodne vidike študija ob delu, ne smemo pa pozabiti, da vsebuje vsaka oblika izobra-

ževanja, pa tudi študij ob delu, poleg gospodarskih proizvodnih vidikov tudi humanistično nadgradnjo, ki omogoča vsem udeležencem izobraževalnega procesa, da razvijejo splošno humanistične vrednote.

Udeleženci seminarja iz nerazvitenih in nevrščenih ter drugih držav so v številnih razpravljanih obravnavali posebne probleme iz svojih okolij. Za vse je značilna velika ekspanzija visokega šolstva in velika želja ljudi po znanju. Nerazvite države dajejo izredno veliko denarja za izobraževanje, s tem izobraževanjem pa se velikokrat okoristijo razvite države, ker odhajajo strokovnjaki v razvitejši svet, kjer s svojim znanjem pomagajo povečevati standard tamkajšnjih držav.

Kljub zelo obsežni temi in dokaj različnim stališčem glede posameznih rešitev zdajšnjih problemov v visokem šolstvu, so udeleženci seminarja sprejeli posebno priporočilo, v katerem so se zavzeli za tesnejše medsebojno sodelovanje in pomoč pri reševanju teh problemov.

Na 27. zasedanju mednarodnega seminarja Univerza danes, ki bo ob koncu avgusta naslednje leto, bodo obravnavali temo Problemi pedagoškega dela v visokem šolstvu in namenili pozornost predvsem različnim metodam in metodologijam visokošolskega pedagoškega dela.

Dr. ŠIME IVANKO

Pri učenju

Zadoščeno posebnim pravicam

Vzgoja in izobraževanje v naši republiki dajeta temelj za enakopraven razvoj italijanske in madžarske narodnosti z drugimi narodi in narodnostmi Jugoslavije, razvijata zavest o pripadnosti narodnosti in ustvarjata možnosti za svobodno in enakopravno uporabo jezika manjšin z jeziki narodov in narodnosti Jugoslavije. Zato se bodo v prihodnje učenci italijanske in madžarske narodnosti, ki so končali dvojezično osnovno šolo ali osnovno šolo v jeziku svoje narodnosti, lahko učili jezika svoje narodnosti tudi v srednjem usmerjenem izobraževanju zunaj narodnostnega območja.

Šole, kjer se bodo učenci odločili za ta pouk, bodo morale organizirati in zagotoviti tovrstno izobraževanje. Pouk italijanskega ali madžarskega jezika bo lahko organiziran različno: imeli ga bodo lahko na isti šoli, če bo dovolj kandidatov (najmanj

pet), lahko bo za več šol skupaj na dogovorjenem mestu, ali pa v organiziranih tečajih za večje organizirane skupine.

Vsem, ki si želijo nadaljnjega izobraževanja v jeziku svoje narodnosti, je treba zagotoviti možnost za tovrstno izobraževanje ter ga ustrezno in dovolj prožno organizirati.

To so bile temeljne misli članov Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo, ko so na nedavni seji natančno obravnavali osnutek zakona o uresničevanju posebnih pravic pripadnikov italijanske in madžarske narodnosti na področju vzgoje in izobraževanja. Razprava o osnutku omegnjenega zakona se bo nadaljevala. Uskladila bo različna mnenja in poiskala ustrezne zakonske rešitve tudi za vse, kar še ni povsem jasno.

T. D.

Izobraževanje odraslih v reformi

Sprejeta stališča se uresničujejo prepočasi

V Novem Sadu je bila sredi junija okrogla miza o družbeno-gospodarskem položaju izobraževanja odraslih v enotnem sistemu izobraževanja in vzgoje. Na posvetu, ki sta ga pripravila Zveza andragoških društev Jugoslavije in Društvo andragoških delavcev Vojvodine, je sodelovalo okoli 50 vidnih znanstvenih in andragoških delavcev iz vse Jugoslavije. Uvodni referat je imel ugledni andragoški teoretik dr. Borivoj Samolovčev.

Uvodni referat in živahna razprava za okroglo mizo sta obravnavala več vprašanj in poudarila, da moramo zagotoviti boljše možnosti za razvoj izobraževanja ob delu in iz dela. Dosedanje izkušnje kažejo, da se na tem področju sprejeta stališča in družbeno pričakovanja prepočasi uresničujejo. Izobraževanje ob delu in iz dela se ne razvija v skladu z možnostmi in družbenimi potrebami. Čeprav smo z

reformo dosegli precejšnje uspehe pri spreminjanju našega vzgojno-izobraževalnega sistema, pri izobraževanju odraslih še nismo prišli daleč. Niso nam potrebne nove deklaracije, treba je le uresničiti sprejeta stališča in učinkovito delovati, so poudarili udeleženci.

Posvet je namenil glavno pozornost svobodni menjavi dela in samoupravnemu povezovanju izobraževanja in dela. Družbe-

no-politični dokumenti so v tem dali pravilno usmeritev in odprli pot za reformo izobraževanja odraslih. Če bi te dokumente spoštovali in stališča uresničevali, bi odpravili dvojnost v obravnavi izobraževanja mladine in izobraževanja odraslih, ki je danes še vedno očitna.

Osnovno izobraževanje odraslih sodi med pomembne družbene naloge, saj predpostavljamo, da bo višja raven splošne izobrazbe spodbudno vplivala na večjo delovno storilnost zaposlenih. Naloge na tem področju, ki smo si jih postavili, pa zahtevajo več prizadevnosti. Iskati bo treba nove možnosti in povezovati osnovno in poklicno izobraževanje. Potrebe združenega dela zahtevajo nove in prožnejše programske in organizacijske rešitve.

V skladu z reformo moramo hitreje in pogumneje premagovati ustaljeno »šolsko« miselnost in uveljavljati kot enakovredne oblike poleg šol tudi druge poti do izobrazbe in vzgojno-izobraževalne organizacije, kot so delavske univerze in izobraževalni centri v OZD. Z uresničenjem sprejetih stališč bomo

večali možnosti za neposredno svobodno menjavo dela, izobraževanju odraslih pa bomo zagotovili trdnije temelje, da bo postalo enakovreden del vzgojno-izobraževalnega sistema.

Nenehno izpopolnjevanje pedagoških delavcev mora zajeti tudi usposabljanje za vzgojno-izobraževalno delo z odraslimi. Dopolnilno izobraževanje je tem bolj pomembno za andragoške delavce, ki načrtujejo, programirajo in izvajajo izobraževanje delavcev.

Čeprav je preteklo od posvetovanja v Novem Sadu že nekaj mesecev, bodo njegovi sadovi vidni šele čez čas. Ustvariti bo treba potrebne družbeno-gospodarske možnosti za napredek izobraževanja odraslih, hkrati pa proučiti veliko pomembnih vprašanj, ki jih odpira sama reforma izobraževanja odraslih. Izobraževanje ob delu in iz dela moramo programsko, didaktično in organizacijsko postaviti na sodobne temelje in uresničiti reformne cilje. Čakajo nas torej še zahtevne naloge in dolgotrajno delo.

DRAGAN PAVLOVIĆ

Težka je pot do enakopravnosti

Iz uvodnega referata dr. Borivoja Samolovčeva

Izobraževanje odraslih je neoljudska sestavina vzgojno-izobraževalnega sistema. To stališče je zapisano že v resoluciji zvezne skupščine o razvoju izobraževanja in vzgoje na samoupravni podlagi iz leta 1970 in v resoluciji X. kongresa ZKJ. Enotnosti vzgojno-izobraževalnega sistema je namenil posebno pozornost tudi XI. kongres ZKJ: »Zveza komunistov se zavzema za zagotavljanje enakopravnih pogojev za izobraževanje in vzgojo mladih in odraslih. Z družbenim dogovarjanjem in samoupravnim sporazumevanjem bodo nastajale razmere, da bodo učenci in študenti na podlagi vzpostavljenih odnosov, pravic in odgovornosti do združenega dela zadovoljevali svoje potrebe po izobraževanju in zaposlovanju; ta omogoča, da se vsako nadaljnje izobraževanje pridobiva ob delu in iz dela.«

Temelje enotnega vzgojno-izobraževalnega sistema, ki ne poudarja tradicionalne večvrednosti pedagoškega in manjvrednosti andragoškega dela, smo zagotovili s tem, da smo sprejeli nenehno izobraževanje kot pedagoško doktrino. Tako so dane možnosti, da premagamo tradicionalno dualistično naravo našega vzgojno-izobraževalnega sistema. Uzakonitev enotnosti vzgojno-izobraževalnega sistema omogoča, da razvijamo tri enakovredne poti do izobrazbe: neprekinjeno izobraževanje pred vstopom v delo, izobraževanje ob delu in povratno izobraževanje. Vse tri poti so v sprejetih stališčih enakopravne in enakovredne tako po svojem družbeno-pedagoškem položaju kot po sami znanstveni zasnovanosti. Razlike so samo v didaktični zasnovi in organizacijski izpeljavi posameznih poti. Tradicionalna akademska pot do izobrazbe nima več privilegiranega položaja. Izobraževanje ob delu in iz dela ostaneta enakovredni poti, brez manjvrednega družbeno-gospodarskega položaja in zapostavljenosti v splošni družbeni skrbi za izobraževanje.

Ustajeno neprekinjeno izobraževanje po osnovni šoli ima dolgoletno tradicijo, zato je tudi v didaktičnem pogledu najbolj dodelano in bo še dolgo najbolj kakovostna pot do izobrazbe. Vse kaže, da se povratno izobraževanje ne bo moglo uveljaviti tako kot izobraževanje ob delu,

ki je bolj gospodarno in dostopno. Formalno-pravna enakost vseh treh poti do izobrazbe torej, vsaj danes, še ne pomeni resnične enakosti. Dokler bo tako, bo ostala tudi neenakost. Ostale bodo torej razlike med želenim in stvarnim izobraževalnim sistemom, s tem pa tudi dualizem med izobraževanjem mladine in izobraževanjem odraslih.

Česa nismo uresničili

Reformna stališča o enotnosti izobraževanja in dela, o enotnih kvalifikacijskih stopnjah in enakopravnih poteh do izobrazbe so napredna, sodobna in splošno sprejeta. Do njihovega uresničenja pa je še zelo daleč. Premagali smo socialni in razredni dualizem in sistemsko neenotnost, ki je iz njega izhajala, nismo pa odstranili vzrokov, ki porajajo nov dualizem. To so različna merila pri financiranju izobraževanja na vseh ravneh.

Izobraževanje mladih plačujejo samoupravne interesne skupnosti. Izobraževanje odraslih morajo plačevati delovne organizacije in udeleženci sami. To velja celo za osnovno in poklicno izobraževanje. S takim dvojnimi financiranjem načenjamo enotnost vzgojno-izobraževalnega sistema. Izobraževanje odraslih je v neenakopravnem položaju, kar ni v skladu s sprejetimi stališči reforme.

Pri razvijanju poti do izobrazbe ne upoštevamo načela enotnosti in enakopravnosti, saj so domala vsa prizadevanja namenjena tradicionalni poti — izobraževanju pred vstopom v delo. Izobraževanje ob delu nadaljuje v starih razmerah in se ne posodablja. Dokler ne bomo enakopravno obravnavali izobraževanja ob delu in iz dela, tudi enotnosti vzgojno-izobraževalnega sistema ne bomo uresničili.

Organizacije združenega dela, še zlasti tiste iz materialne proizvodnje, še niso postale subjekt vzgojno-izobraževalnega sistema, kot to zahtevajo družbenopolitični dokumenti. OZD sicer financirajo izobraževanje, nimajo pa še odločilnega vpliva na izobraževalno politiko, na načrtovanje kadrov in izobraževanja, na organizacijo vzgojno-izobraževalne dejavnosti. Kljub delegatskemu sistemu in samoupravnim interesnim organiziranostim se stališča ne uresničujejo, in če bo šlo tako naprej, bo reforma

usmerjeno
izobraževanje

ostala zunaj združenega dela, ki bi moralo odločilno vplivati na izobraževanje in usposabljanje delavcev.

Cenimo to, kar je šolsko

»Pošoljenje« izobraževanja in vzgoje gre že v skrajnosti. Zelo cenimo samo to, kar je šolsko, in mu dajemo prednost pred drugimi oblikami vzgoje in izobraževanja. V šolah ostajamo pri tradicionalnem razredno-predmetnem pouku, sicer pa siromajmo in ožimo bogastvo oblik in sredstev, značilnih za sodobno izobraževanje odraslih. Ne uresničujemo temeljnih andragoških standardov ter didaktičnih in metodičnih meril, kakršna zahtevajo vsebina izobraževanja ter zrelost in delovne izkušnje udeležencev. Vse to je v nasprotju s cilji vsake sodobne reforme.

Tudi pri usposabljanju kadrov za vzgojno-izobraževalno delo z odraslimi zaostajamo za zahtevami reforme. Učitelji niso usposobljeni za delo z odraslimi. Pogosto niti osebno niso naklonjeni novim, sodobnejšim odnosom do odraslih v vzgojno-izobraževalnem procesu. V skupnem doku-

mentu, ki so ga sprejeli v Vojvodini sindikati, delavske in ljudske univerze ter izobraževalni centri v OZD upravičeno poudarjajo, da mora vsako razmišljanje o nadaljnjem razvoju izobraževanja in vzgoje vključevati tudi usposabljanje prosvetnih delavcev. Žal pa smo pri izobraževanju in usposabljanju kadrov za delo z odraslimi daleč od tega, kar bi potrebovali in kar bi tudi lahko storili.

Da bi sodobno zasnovali izobraževanje odraslih, moramo hitreje razvijati raziskovalno in proučevalno dejavnost, saj odpira reforma veliko novih organizacijskih, didaktičnih in vsebinskih vprašanj. Na veliko vprašanj andragoška znanost, vsaj z vidika reforme, še ni dala avtoritativnih odgovorov. Znanstveno-raziskovalno delo ne spremlja dovolj reformnih procesov. To velja za celotno reformo, še zlasti pa za reformo izobraževanja odraslih. Le če bo raziskovalno delo postalo bistven del reformnih prizadevanj, bomo našli pravočasno prave, znanstveno utemeljene odgovore in usmeritve, ki bo vodila k napredku.

Dr. BORIVOJ SAMOLOVČEV

Za celotno uresničevanje reforme

Andragoško društvo Slovenije o položaju izobraževanja odraslih

Ko je izvršilni odbor Andragoškega društva Slovenije dne 15. 9. 1981 obravnaval aktualna vprašanja izobraževanja odraslih pri nas, se je nekaj urna razprava osredotočila predvsem na najbolj pereče vprašanje: kako zagotoviti izobraževanju odraslih enakovredno in enakopravno mesto v vzgojno-izobraževalnem sistemu ter tako celotno uresničiti reformna načela in cilje.

Sistem vzgoje in izobraževanja, ki ga uveljavljamo z reformo, temelji na zamisli o nenehnosti izobraževanja in vzgoje. Po njej je izobraževanje odraslih — izobraževanje, usposabljanje in izpopolnjevanje delavcev in drugih delovnih ljudi ob delu in iz dela — nepogrešljiv in enakovreden del enotnega vzgojno-izobraževalnega sistema. Tako je zapisano v resolucijah, tako so zasnovani naši sistemski zakoni s področja vzgoje in izobraževanja, tako so sprejeta stališča.

V praksi pa gre razvoj svojo pot, po starih tirnicah, ugotavljajo v andragoškem društvu. Že pri financiranju izobraževanja v praksi ostajajo največkrat v veljavi dvojna merila za izobraževanje odraslih in izobraževanje mladine. Celotno pri tistih smereh srednjega in visokega izobraževanja, kjer je izobraževanje ob delu predvideno in načrtovano v skladu s potrebami združenega dela, morajo stroške šolanja največkrat plačati posamezniki ali njihove delovne organizacije.

Nič bolje ni glede enakopravnega obravnavanja izobraževanja odraslih v strokovnih službah s področja vzgoje in izobraževanja, saj je njihova pozornost

usmerjena skoraj samo v mladinsko izobraževanje. Ker v teh službah manjka ustrezno usposobljenih andragogov, ne vidijo perečih vprašanj in ne delujejo v obsegu, ki ga narekujejo potrebe. Zelo malo smo storili za usposabljanje pedagoških in andragoških delavcev za uresničevanje reformnih nalog pri izobraževanju odraslih.

Andragoško društvo Slovenije bo ta vprašanja temeljito obravnavalo na svoji redni skupščini, ki bo letošnjega novembra. Tedaj bo posredovalo sklepe in predloge tudi odgovornim družbeno-političnim, samoupravnim in strokovnim organom, ki se zavzemajo ali vsaj naj bi se v vseh primerih zavzemali za celotno uresničevanje reforme.

Razmah izobraževanja odraslih zahteva krepitev društvenega in strokovnega dela, več strokovnega usposabljanja in več strokovne pomoči andragoškim delavcem, ki tirajo nove poti v organizacijah združenega dela, v šolah, na delavskih univerzah in v drugih središčih nenehnega izobraževanja odraslih. To bo ena izmed glavnih nalog društva v prihodnje, pa tudi njegovih podružnic, ki nastajajo po območjih. Taka podružnica Andragoškega društva Slovenije je nastala letos v Mariboru. Med svoje neposredne naloge je uvrstila dve strokovni srečanja: prvo bo obravnavalo izobraževanje odraslih v usmerjenem izobraževanju, drugo pa sodobne metode dela z odraslimi v vzgojno-izobraževalnem procesu.

J. V.

Dvojna merila ločujejo

Izobraževanje ob delu še ni enakovredno

V okviru medrepubliške in pokrajinske komisije za reformo izobraževanja je Republiški komite za izobraževanje, znanost, kulturo in telesno kulturo Bosne in Hercegovine pred nedavnim pripravil širšo informacijo o tem, kako se izobraževanje ob delu in iz dela v republikah in pokrajinah vključuje v reformo ter katera družbeno-gospodarska vprašanja še niso ustrezno rešena. Informacija temelji na podatkih, ki so jih dali pristojni prosvetni organi v republikah in pokrajinah. Po oceni skupine, ki je pripravljala delovno gradivo, je na tem področju še veliko vprašanj, ki bi jih morali hitreje reševati.

Samoupravne interesne skupnosti in vzgojno-izobraževalne organizacije se ne vključujejo redno in dosledno srednjega

nje ob delu in iz dela zelo pomembno. Žal pa spremljajo to izobraževanje tudi precejšnje pomanjkljivosti: izobraževanje traja predolgo, ni kdovekak učinkovito, je pomanjkljivo organizirano, učni programi niso dovolj prilagojeni izobraževanju ob delu in iz dela, nekatere visokošolske organizacije se tega študija ogibajo, v proizvodne usmeritve gre manj učencev, kot bi jih potrebovali.

Večji del visokošolskih organizacij ima študij ob delu in iz dela še vedno za svojo dopolnilno dejavnost, ker družbena skupnost ne zagotavlja zanj potrebne denarja. Visokošolske organizacije si s tem izobraževanjem večajo dohodek in tudi osebne dohodke tistih, ki pri tem sodelujejo.

Zakoni in splošni akti družbe-

usmerjenega izobraževanja ob delu in iz dela v svoje načrte in ga tudi ne obravnavajo enakovredno pri politiki vpisovanja. Povsod, razen v Sloveniji, (pravi informacija) je v srednjem izobraževanju izobraževanje ob delu in iz dela v manjvrednem položaju. Za usposabljanje in izobraževanje ob delu in iz dela se delavci in občani odločajo pogosto zgolj po lastnih željah. Organizacije združenega dela, družbeno-politične in samoupravne interesne skupnosti tega izobraževanja ne usmerjajo še tako, kot bi ga morale.

Tudi v visokem izobraževanju ni dosti drugače. Združeno delo, samoupravne interesne skupnosti in visokošolske organizacije ne obravnavajo izobraževanja ob delu in iz dela z enakimi merili kot redno izobraževanje. Na višje in visoke šole se vpisujejo tri vrste kandidatov: delavci, ki se izobražujejo v skladu s potrebami svojih organizacij, odrasli, ki se odločajo za študij po svojih željah, in mladi, ki se niso mogli vpisati kot redni študenti, pa nadaljujejo študij kot izredni.

Za izobraževanje visoko strokovnih delavcev je izobraževa-

no-političnih in samoupravnih interesnih skupnosti urejajo financiranje celotnega izobraževanja. Očitno pa je, da še niso dozorele razmere, ko bi v skladu z ustavnimi načeli enotno in enakopravno obravnavali vse poti do izobrazbe. Mnogi, ki študirajo ob delu ali iz dela, morajo sami plačevati izobraževanje. Ustavna sodišča nekaterih republik in avtonomnih pokrajin zdaj preverjajo skladnost tega položaja z ustavnimi načeli.

Čeprav je izobraževanje ob delu in iz dela dobilo ustrezno mesto v zakonih in drugih dokumentih družbeno-političnih organizacij in organov, so ostala nerešena številna vprašanja, ki jih bo treba hitreje reševati, da bomo pospešili uveljavljanje teh izobraževalnih oblik.

Tako končuje informacija. Izobraževanje odraslih, v načelu enakovredno in enakopravno del enotnega vzgojno-izobraževalnega sistema, še nima v njem ustreznega družbeno-gospodarskega položaja; tudi v samoupravnih interesnih skupnostih in v vzgojno-izobraževalnih organizacijah.

J. V.

dogodki
novostiMednarodno srečanje
prosvetnih delavcev

Za otroke priseljencev je treba storiti več

V Zagrebu je bil od 21. do 25. julija 1981 kongres dveh mednarodnih organizacij sindikata prosvetnih delavcev — FIAI, sindikalne zveze osnovnošolskih učiteljev, in FIPESO, zveze srednješolskih učiteljev. Član teh organizacij je tudi zvezni odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture Jugoslavije. Srečanja se je udeležilo 150 delegatov in 52 organizacij in precej gostov.

Mednarodni sindikalni zvezi FIAI in FIPESO povezujeta 56 nacionalnih organizacij, predvsem iz zahodne Evrope. V svojem šestdesetletnem delovanju sta bili zmeraj napredno usmerjeni. Delujeta neodvisno od mednarodnih sindikalnih central in, kot radi poudarjajo, po načelih enakopravnosti in sodelovanja, tako kot neuvrščene dežele. Med fašizmom sta prenehali delovati, znova pa sta se organizirali leta 1946. Med soustanovitelji je bil tudi tedanji jugoslovanski sindikat prosvetnih delavcev. Organizaciji se sestajata vsako leto v eni izmed dežel članic. Letošnja skupna tema tega srečanja ali kongresa, kot mu pravijo, je obravnavala položaj šolskih otrok delavcev, ki so na delu v tujih deželah, ter naloge sindikata prosvetnih delavcev. Vsaka organizacija pa je poleg skupne teme obravnavala še ožjo stanovsko problematiko: ekonomski, socialni in politični položaj žensk, zlasti prosvetnih delavk, ter položaj, obremenjenost in življenjsko raven prosvetnega delavca. Kot je v navadi na teh medna-

rodnih srečanjih, je gostitelj z enotnim, v naprej dogovorjenim vprašalnikom anketiral sindikate prosvetnih delavcev dežel članic in na tem temelju pripravil uvodni referat. Udeleženci so zavzeto razpravljali o položaju šolskih in predšolskih otrok delavcev, ki so na delu v tujini, o pouku materinščine, o nalogah in položaju učiteljev ter njihovem sodelovanju s starši, o predpisih, ki v posameznih deželah urejajo to dejavnost, in predlogih nacionalnih sindikatov prosvetnih delavcev za izboljšanje stanja. Po uvodnem referatu in razpravi so udeleženci sprejeli tale stališča:

Otroke delavcev, ki se z družinami priseljujejo v druge dežele, je treba enakopravno obravnavati kot otroke dežele, ki jih je sprejela. Materinščina in nacionalna kultura naj bosta del rednega pouka. Učitelji materinščine morajo imeti enak položaj kot drugi učitelji, izbirata pa naj jih sporazumno dežela, kjer poteka izobraževanje, in matična dežela delavcev. Učitelje, ki poučujejo otroke priseljencev, moramo dopolnilno usposobiti za zahtevno delo, povečati pa je treba tudi sodelovanje med šolo in starši. Znanstveno-raziskovalno delo pa naj se v prihodnje poglobi v odprta vprašanja izobraževanja in vzgoje drugega in tretjega rodu priseljencev in išče nove možnosti za poglobljeno sodelovanje in medsebojno sporazumevanje priseljenih otrok in otrok določenega okolja.

VASKO RAIČEVIĆ

ZBIRKE LOŠKEGA MUZEJA so odprte vsak dan razen ponedeljka, in sicer:

torek, sredo, četrtek, petek
sobota, nedelja, prazniki

od 10. do 17. ure
od 9. do 17. ure

Če želite vodstvo po zbirkah, pokličite upravo muzeja vsak dan od 7. do 15. ure na telefon: 064-62-261 ali 60-040. V GALERIJ NA LOŠKEM GRADU si do 5. oktobra 1981 lahko ogledate razstavo PARTIZANSKA GRAFIKA, RISBE IN AKVARELI. Razstava bo odprta ob istem času kot zbirke muzeja.

Novo središče usmerjenega
izobraževanja

Škofja Loka je dobila sodoben šolski center

V Škofji Loki so 12. 9. 1981 slovesno odprli novi center usmerjenega izobraževanja, ki bo združeval večji del te dejavnosti v občini in prispeval k medsebojni povezanosti in učinkovitosti usmerjenega izobraževanja.

V novem središču, ki je nastalo ob sodobni telovadnici na Podnu, bodo pod skupno streho kovinarsko-strojna, cestno-prometna, lesarska in družboslovna usmeritev, ki vključuje v posebnih oddelkih učence, vrhunske športnike v smučanju. V centru je dobila sodobne prostore tudi delavska univerza, v njegovem sestavu pa je tudi nov dom za učence z 240 ležišči. Pet samostojnih vzgojno-izobraževalnih organizacij z več kot 1500 učenci in gojenci (če ne računamo udeležencev različnih oblik izobraževanja odraslih) se bo tako povežalo v enotno središče usmerjenega izobraževanja, ki se bo imenovalo po Borisu Zihleru. Tako bodo lažje reševali skupna organizacijska in vsebinska, prostorska in gmotna vprašanja, boljše bodo izrabljali sodobno opremljene učilnice, ka-

binete, delavnice, telovadnice in druge prostore. V istem središču bo potekala enotno usmerjena, a programsko razvejena dejavnost, ki bo vključevala izobraževanje za proizvodne in neproizvodne poklice, izobraževanje mladine in odraslih, izobraževanje, usposabljanje in izpopolnjevanje, šolanje in domsko vzgojo. Center bo tako po razvojni nujnosti prerasel v sodobno žarišče nenehnega izobraževanja delavcev, delovnih ljudi in občanov.

To, na kar so v Škofji Loki upravičeno ponosni, je smotrna, funkcionalna in estetska podoba novega šolskega centra. Tu ni hladne sivine železa in betona niti nizkih, ozkih in temnih hodnikov. Sprejmejo te tople barve sten, lesenih oblog in opreme. Kamorkoli pogledaš iz svetlih učilnic na prosto, se ti oči odpočijejo na zelenju.

Zvesta svoji kulturni tradiciji je Škofja Loka znala ustvariti rodovom, ki se bodo v tem centru izražali in vzgajali, sodobno in resnično človeško okolje.

J. V.

Nekateri problemi psihološkega
izobraževanja učiteljev

Zapis pogovora za »okroglo mizo« na 7. kongresu psihologov SFRJ

Na 7. kongresu psihologov SFRJ, ki je potekal v Zagrebu od 26. do 29. maja 1981, je bil eden od pogovorov za »okroglo mizo« namenjen problemom psihološkega izobraževanja učiteljev. V živahni razpravi, ki jo je vodila dr. Barica Marentič Požarnik, so sodelovali strokovnjaki iz skoraj vseh republik in pokrajin (psihologi in nekaj pedagogov). Sklenili so, naj bi glavne ugotovitve razprave objavili v prosvetnih časopisih posameznih republik in pokrajin ter bi tako seznanili širšo pedagoško javnost z obravnavanimi problemi.

Psihologiji sicer že dalj časa priznavamo določeno mesto in vlogo v izobraževanju učiteljev, poleg drugih »splošnih« predmetov — pedagogike, didaktike in v zadnjem času andragogike. Na drugi strani pa je veliko neskladje med cilji in pričakovanji in stvarnimi možnostmi za delo.

● Prihodnjim učiteljem ni mogoče posredovati sodobnih psiholoških spoznanj, še zlasti pa ne stališč, ki bi jih napravila bolj občutljive za razvojne posebnosti in potrebe otrok in mladine. Ni jih mogoče usposobiti za poglobljeno psihološko analizo sedanje pedagoške prakse, za bolj demokratične in humane odnose, celo za izvajanje preprostejših raziskovalnih nalog, če so ure, namenjene psihologiji, skopo odmerjene, v zadnjem času pa jih celo krčijo, in če poteka delo v

glavnem še zmeraj v obliki predavanj v skupinah po 100, 200, celo 300 študentov hkrati. Število ur, namenjenih psihološkemu predmetu, je po posameznih republikah in institucijah različno: od 57 in 150. Glede tega so pedagoške akademije na boljšem kot fakultete, bolje pa je tudi tam, kjer dobijo študentje temeljno psihološko znanje že na srednješolski stopnji, npr. na šolah pedagoške usmeritve.

● Vsebinska psihološkega izobraževanja učiteljev obsega po tradiciji predmete ali poglavja iz splošne (sistematske), razvojne in pedagoške psihologije. V novem času se kaže težnja, naj ne bi bilo izhodišče več le v sistematiki posameznih ved, ampak da bi smotrno izbrali in povezali vse tisto znanje, ki je relevantno za razumevanje in reše-

(Foto: Marjan Pal)

vanje tipičnih vzgojno-izobraževalnih problemov; tako marsikje ne obravnavajo dosledno sistematske psihologije, temam iz razvojne in pedagoške psihologije pa dodajajo znanja iz socialne psihologije — o skupinskih procesih, dinamiki medosebnih odnosov ipd., iz mentalne higijene, iz psihologije dela (prim. predmet prihodnjega odgoja i obrazovanja na Hrvaškem, psihologija pouka in učenja v Sloveniji). Delitev na več predmetov se čisto ohranja le iz (ne neutemeljene) bojazni, da bi krčenje števila predmetov povzročilo tudi krčenje števila ur.

● Predavanja sicer že čedalje bolj dopolnjujejo vaje, pri katerih pa se uporabljajo povečini le papir in svinčnik in morajo potekati v prevelikih skupinah (npr. najmanj po 30 študentov). Premalo je sistematične psihološke analize resničnih in igranih učnih in drugih medosebnih izkušenj, igranja vlog, psihodrame, vaj v skupinski dinamiki analize primerov, mikropouka, ipd., čeprav raziskave kažejo, da predvsem taki načini dela vplivajo na oblikovanje interesov, vrednot, na spreminjanje stališč, odpravljanje predsodkov, skratka, na oblikovanje lastnosti, pomembnih za uspešno vzgojno interakcijo z učenci.

Za uvajanje novih načinov dela manjka časa in možnosti, velikokrat pa tudi sami predavatelji niso dovolj pripravljeni, motivirani in usposobljeni za tako delo. Metodika poučevanja psihologije se nikjer ne razvija sistematično. Tu in tam se celo najdejo predavatelji psihologije, ki se vedejo izrazito »nepsihološko«. Nujno je tesnejše sodelovanje in izmenjava gradiv in izkušenj med posameznimi republikami (učbenikov, priročnikov in navodil za vaje). Pozitivne so izkušnje hrvaških psihologov, ki imajo svoj aktiv predavateljev psihologije na višjih in visokih šolah.

● Poleg sodelovanja psihologov bi bilo potrebno tudi veliko več sodelovanja z učitelji drugih splošnih in posebnih predmetov (pedagogike, didaktike, specialnih metodik, specialnih strokovnih predmetov). Predavatelji specialnih metodik, zlasti starejši, imajo pomanjkljivo psihološko znanje, zato pa imajo veliko praktičnih izkušenj (ki jih psihologi ponavadi nimajo). Marsikje težko najdejo skupen jezik, čeprav bi se lahko odlično dopolnjevali. Žal se čisto znajdejo v konkurenčnem položaju v »bitki« za ure v že prenapolnjenih urnikih. Koristno bi bilo uvajanje skupnega praktikuma za vse »splošne« pedagoško psihološke predmete, poleg tega pa naj bi bili študentje načrtno usmerjeni tudi v psihološko raz- usmerjevanje praktičnih izkušenj (nastopov, strnjene prakse) (na PA Maribor npr. predavatelji »splošnih« predmetov sodelujejo v analiziranju praktičnih izkušenj).

● Ni še rešeno vprašanje, ali naj bo psihologija za učitelje vseh predmetov v bistvu enaka ali pa potrebujejo nekoliko drugačno znanje (ali vsaj drugačen

poudarek na posameznih temah) učitelji družboslovnih, naravoslovnih predmetov, umetnostne, telesne, tehnične vzgoje itd. Delno se ta problem rešuje z uvajanjem posebnih psiholoških predmetov (npr. psihologija glasbe, psihologija športa). Poseben problem (kot so pokazali tudi nekateri prispevki na tem kongresu) je poučevanje in učenje matematike. Ali bi ustrezno izbrano in posredovano psihološko znanje pomagalo učiteljem (profesorjem) matematike, da bi bolje razumeli razvojno stopnjo mišljenja, da bi se znali bolj približati učencem in jih ustrezneje motivirati?

● Organizacijski okvir poučevanja psihologije in drugih »skupnih« pedagoških predmetov je trdnější na pedagoških akademijah, kjer ima ta dejavnost tudi daljšo tradicijo (posebni oddelki ipd.), na fakultetah pa so pri uvajanju tega izobraževalnega »modula« večji problemi (ki jih posebno ostro občutijo tam, kjer so prešli na visokošolsko ali fakultetno izobraževanje vseh predmetnih učiteljev, tako osnovnošolskih kot srednješolskih).

Ta dejavnost na fakultetah ponavadi nima posebno visokega statusa. To je tudi eden od vzrokov, da se zanj težje odločajo sposobni mladi asistenti in učitelji; mnogim so ta predavanja le »odskočna deska« za bolj cenjeno raziskovalno delo ali za specializirane tečaje študentom psihologije ali pedagogike. Le zagrebški oddelek za pedagoško izobraževanje in raziskovanje ima zaposlenih nekaj habilitiranih učiteljev, ki se ukvarjajo le s to dejavnostjo. Ljubljanski Center za pedagoško usposabljanje predstavlja, glede na velike potrebe, šele zametek, podobno beograjski.

● V okviru permanentnega usposabljanja učiteljev bi bile pravzaprav še boljše možnosti za uveljavljanje pestrih in učinkovitih metod pri posredovanju novih psiholoških spoznanj, ob navezovanju na konkretne izkušnje in probleme iz prakse. Žal pa v večini primerov programi dopolnilnega ali permanentnega izobraževanja predvidevajo predvsem strokovne, delno še metodične, ne pa »splošnih« pedagoško-psiholoških tem. O pozitivnih izkušnjah (npr. o sistematičnem vključevanju tem o osebnosti in ustvarjalnosti) so poročali iz Bosne in Hercegovine.

Psihologi, ki sodelovali pri pogovoru za »okroglo mizo« so se dogovorili za nekatere konkretne oblike sodelovanja. Potrebni pa bo še veliko naporov, da bodo potencialno koristna psihološka znanja (katerih obseg se skokovito povečuje, kot je pokazal tudi ta kongres) našla pot v šolske razrede in prispevala svoj delež k večji uspešnosti izobraževalnega in zlasti vzgojnega dela, k humanizaciji odnosov, k vzgoji ustvarjalne, avtonomne osebnosti.

Zapisa-
B. MARENTIČ POŽARNIK
V. ANDRILOVIĆ

Z razstave partizanske grafike, ki je zdaj v Loškem muzeju v Škofji Loki

Ustvarimo nove temelje za dodatni pouk!

Ni naključje, da je novelirani zakon o osnovni šoli iz leta 1980 med obvezne sestavine šolskega dela vključil tudi dodatni pouk. 52. člen zakona o osnovni šoli pravniško jedrnatno povzema sodobna pedagoško-didaktična in psihološka spoznanja o tem, kako nujno je upoštevati individualne razlike, in obvezuje šolo, da uvaja posebne organizacijske oblike dopolnilnega pouka za učence, ki se počasneje razvijajo, in dodatnega pouka, ki naj omogoči nadarjenim učencem hitrejši razvoj. Psihološki, pedagoški in didaktični razlogi za to so osnovnošolskim učiteljem in študentom na pedagoških šolah vsaj v obrisih znani iz njihovega študija pedagoških strok. Nekoliko manj pa se pri usposabljanju za poklicno pedagoško delo ustavljamo pri pojasnjevanju socialnih, ekonomskih in družbeno-razvojnih okoliščin, ki terjajo od šole, da poišče in izrablja vse možnosti za razvoj ustvarjalnih osebnosti.

Potreba po ustvarjalnem delu se je v današnjih družbeno-gospodarskih sistemih, ki tekmujejo med seboj, zelo povečala. Znanost in tehnologija bistveno vplivata na razvoj industrijske in še bolj poindustrijske družbe dvajsetega stoletja. »Znanost postane temeljna proizvodna sila družbe kot sestavina družbenega procesa dela, ko se opredmeti v sferi materialnega ustvarjanja (E. Kardelj). Pravno zaščiteno znanje, kot so patenti in izumi, predstavlja velik del

dohodkov, ki jih dobijo razvite dežele od izvoza. Države v razvoju vidijo svojo prihodnost le v osamosvojitvi od tuje »pameti«, ta proces pa zavira odhajanje ustvarjalnih ljudi v razvite dežele, to še povečuje prepad med razvitim in nerazvitim svetom. Tudi pri nas živimo v obdobju »znanstvenega« optimizma, ki se kaže v tem, da veliko razpravljamo o pomenu znanosti za naš razvoj. To sicer dokazuje, da se zavedamo njenega pomena, temu pa ne sledi dovolj naglo naša družbena praksa. O razmeroma slabi razvitosti naše znanstvene proizvodnosti govorijo podatki, da po številu patentov zelo zaostajamo za drugimi industrijsko razvitimi deželami, pa tudi za tistimi, ki se še prištevajo k deželam v razvoju. Zaostrajamo tudi v tako imenovani množični inventivni dejavnosti, ki se izraža v številu prijavljenih in uveljavljenih izboljšav v proizvodnih in organizacijskih postopkih. Naša slaba razvitost na tem področju zbuja skrb še zlasti zato, ker je pri množični inventivni dejavnosti razmerje med vloženim in dobljenim denarjem 1:10. V Mariboru so, na primer, znalski prihranki zaradi množične inventivne dejavnosti v letu 1979 le 23 milijonov dinarjev. Če bi to dejavnost razvili na raven industrijsko razvitih dežel, bi v tem času prihranili okrog 700 milijonov dinarjev ali nekaj več, kot je bila letna poraba za gradnjo vseh družbenih stanovanj v Mariboru (Hri-

bernik B., Raziskave in inovacije — pomemben dejavnik v procesu stabilizacije, Komunist — Priloga občinske organizacije ZKS Maribor, št. 1.—2. 1980).

Vzrokov za to je veliko. Ni mogoče spregledati, da vlagajo v razvitejših državah v razvoj znanosti in drugega inovacijskega dela veliko več kot pri nas. Novi način financiranja znanosti v skladu z načeli o menjavi dela po posebnih interesih skupnostih je ukinil nekdanji proračunski sistem zagotavljanja gmotni sredstev za raziskovanje, očitno pa je, da še ni prinesel rezultatov, ki bi se kazali v večji znanstveni produktivnosti, saj se združeno delo še ni dovolj zavzelo za rast znanstvenih dosežkov, posebno še na tistih področjih temeljnih raziskav, ki jih ni mogoče neposredno vključiti v proizvodni proces. Veliko pa je tudi subjektivnih vzrokov.

Pedagoški delavci se moramo vprašati, ali tudi nas zadene del odgovornosti za slabši razvoj takega ustvarjalnega dela na področju znanosti, patentov in druge inovacijske dejavnosti, kot bi to ustrezalo našemu gospodarskemu in družbenemu razvoju. Odgovornosti za »zakopane talente« in šibkejši razvoj ustvarjalnih sposobnosti in motivacije za ustvarjalno delo se ne moremo in ne smemo otestiti. Nezaželene sestavine zastarelega pouka, kot so preobremenjevanje učencev z »nekoristnim« znanjem, preslabo uveljavljanje problemskega pouka,

v katerem si učenci razvijajo ustvarjalne umske zmožnosti in oblikujejo potrebno notranjo motivacijo za samostojno odkrivanje novega v naravi in družbi, še zlasti pa preslabotno uresničevanje didaktičnega načela individualizacije in notranje diferenciacije pri pouku in oblikah dela zunaj njegovih okvirov. Nekakšna prostovoljnost (šola to dela organizira pa ne), ki je glede dodatnega pouka prevladovala do nedavnega v osnovnih šolah, ni pripomogla k večjemu razmahu te organizacijske oblike učnega in vzgojnega dela. Nikakršna ali slaba materialna spodbuda šol in učiteljev za delo z nadarjenimi učenci je bila vsaj nekolikani vzrok, da so se šole na tem področju povečini slabo organizirale. Posebej pa je treba poudariti, da učitelji doslej med usposabljanjem za svoj poklic niso dovolj sistematično in poglobljeno spoznavali psihologije, pedagogike in didaktike tega posebnega vzgojno-izobraževalnega področja. Domače in tuje literature o tem je še razmeroma malo, posebno še o didaktičnih osnovah tega pouka in njegovih specialnih metodikah.

Ker zakon o osnovni šoli ni po naključju prišel dodatnega pouka k obveznemu in zato tudi plačanemu programu osnovnošolskega dela, temveč zaradi razvojnih družbenih potreb, ki smo jih omenili, je razumljivo, da se morajo tudi učitelji na pedagoških šolah odzvati spremenjenim razmeram glede pedago-

ške obravnave nadarjenih učencev v osnovnih šolah s študijem te problematike, z usposabljanjem prihodnjih učiteljev za učinkovito opravljanje teh nalog, pa tudi z organizacijo in vsebino izobraževanja učiteljev praktikov.

To področje pa mora postati tudi kar najbolj aktualen predmet znanstvenega psihološkega in pedagoško-didaktično-metodičnega raziskovanja, saj rezultate empiričnih študij o tem zelo pogrešamo. Pri obravnavi tematike o dodatnem pouku so pedagogi prisiljeni reševati probleme z deduktivnim razmišljanjem tudi tam, kjer bi metodološko

bilo bolj ustrezno če bi uporabili rezultate induktivnega proučevanja. V raziskovalnih skupinah, ki bi jih morali v te namene oblikovati, ne bi mogli pogrešati učiteljev izvajalcev dodatnega pouka. Motiv za njihovo tovrstno sodelovanje je zelo močan: sami občutijo, da je treba pri tej obliki dela preveč improvizirati v vseh njenih fazah — od izbire učencev za dodatno izobraževanje do organizacijskih, didaktičnih in še posebej metodičnih ukrepov, da bi dosegli vzgojne in izobrazbene smotre dodatnega pouka.

JANKO PLEMENTAŠ

pobude odmevi

Šolska ocena — ne strah, ampak spodbuda!

Ko sem prebrala v Prosvetnem delavcu v juniju članek o preverjanju in ocenjevanju kot pravni in pedagoškem vprašanju in zdaj v septembru že odmev na ta članek, me je to spodbudilo, da opišem ocenjevanje na naši šoli. Že pred leti smo namenili eno pedagoških konferenc samo ocenjevanju. Razpravljali smo o dobrih straneh in pomanjkljivostih našega ocenjevanja in se dogovorili, kako bomo pomanjkljivosti odpravljali in kako bomo ocenjevali vnaprej. Ugotovili smo, da ima vsak učitelj svojo žepno redovalnico. V teh redovalnicah so bili različni podatki, ki bi bili zelo dragoceni za vse učitelje, posebno pa za razrednike pri pogovorih z učenci ali s starši ob govornih uri. Dogovorili smo se, da ne bo imel več vsak svoje žepne redovalnice, ampak bomo imeli ob redovalnici, ki spada v obvezno šolsko dokumentacijo, še dodatno redovalnico, kamor bomo vpisovali različne podatke o posameznikih. Vsak učitelj ima zdaj v vsakem oddelku v dodatni redovalnici list za svoj predmet. Nanj vpisuje ocene za domače delo, za sodelovanje pri pouku, za zapise o prinašanju didaktičnega gradiva, podatke o delu, pri katerem se kaže učenčeva prizadevnost (npr. urejenost zvezkov, zbiranje slikovnega gradiva in podobno).

poglavjih ima posameznik vrzeli v znanju.

Pravilnik o ocenjevanju pravi, da morata biti v redovalnici v vsakem ocenjevalnem obdobju dve oceni, ustna in pisarna. Nikjer pa niso navedene obvezne oblike, kako naj učitelj te ocene dobi. Spraševanje, ko so pri eni uri stali trije učenci pred tablo in bili temeljito izražani, je preživelo. Vse ure pouka morajo biti pripravljene tako, da učenci kar najbolj sodelujejo. Pri takem spraševanju pa prav gotovo ne. Med oceno, ki jo je dobil posameznik za pet odgovorov, ki jih je dal pri eni uri, in tisto, ki jo je dobil za pet odgovorov v enem mesecu v daljših presledkih, je prav gotovo kakovostna razlika. Učenec, ki je po desetminutnem spraševanju dobil pozitivno oceno, ponavadi ve, da dolgo ne bo več vprašan, saj morajo biti vprašani tudi drugi. Za nekaj časa se bo nehal sproti učiti. To pa je tipično kampanjsko učenje, proti kateremu se bojujemo že nekaj let. Če pa učenec ve, da bo v enem ocenjevalnem obdobju velikokrat vprašan, se bo učil sproti in njegovo znanje bo bolj utrjeno.

Na list v dodatni redovalnici tudi zapisujemo, kakšne interesne dejavnosti si je izbral posameznik in pri katerem predmetu obiskuje dodatni pouk. Zapisani so tudi podatki, ki jih moramo vedeti vsi učitelji (npr. huda bolezen, velika obremenitev z domačim kmečkim delom in podobno). Vse te podatke si lahko ogledamo vsi učitelji, kadar dobimo v roke dnevnik z redovalnico. Tako vemo o posameznih učencih marsikaj in to nam pomaga, da ravnamo z njimi pedagoško tudi pri ocenjevanju.

Učitelji moramo o posameznih učencih veliko vedeti, če hočemo pri ocenjevanju upoštevati sposobnosti, prizadevnost, dejavnost, razvoj delovnih navad in sposobnost za uporabo pridobljenega znanja, kot pravi 60. člen zakona o osnovni šoli. Veliko učiteljev, ki uče posamezne predmete, mora oceniti več sto učencev. Če si ne bi sproti zapisovali raznih podatkov o delu posameznih učencev, bi zelo težko objektivno ocenjevali.

Za tako ocenjevanje raznih podatkov o delu posameznih učencev, bi zelo težko objektivno ocenjevali.

Za tako ocenjevanje smo se dogovorili vsi učitelji in ga uporabljamo že nekaj let. Menim, da smo s tem načinom ocenjevanja izboljšali. Učenci odgovarjajo bolj sproščeno. Ne boje se ocenjevanja, saj vedo, da lahko pokažejo svoje znanje večkrat, in ne le dvakrat v enem ocenjevalnem obdobju. Zato se uče bolj redno pa tudi znajo več.

BOGOMILA KRVINA

Zakaj tako?

Konec dober — vse dobro, so si oddahnili učenci, starši, pa tudi učitelji ene ljubljanske osnovne šole. Pa je res vse dobro? Veliko je bilo razburjanja, solza in ostrih besed.

V ponedeljek, 31. avgusta, so učenci nekaterih razredov omenjene ljubljanske osnovne šole zvedeli, da so jih spet — že četrty ali peti — razdelili. Nekaj učencev so premestili v ta, nekaj v drugi oddelke, nekatere celo v drugo izmeno tako, da so »pridobili« dva ali celo tri oddelke — število oddelkov so torej zmanjšali za dva ali tri.

Verjetno ni treba posebej razlagati, kako so se na to odzvali otroci, predvsem tisti iz osmega razreda, ki so jim razred že tolikokrat razdelili. Hišni zvonci in telefoni so zvonili kot za stavo, dotedanji sošolci so se zbirali pred bloki in akcija, imenovani so jo »V šolo ne gremo več, če nam ne vrnejo našega razreda«, se je začela. Vanjo so se takoj vključili starši, ki so zahteve otrok po »svojem razredu« brez pridržka podprli; sestel se je razširjen svet staršev.

Problema seveda niso mogli rešiti takoj, po sestanku s predstavniki občinske izobraževalne skupnosti pa so starši lahko svojim uporniškim nadbudnežem sporočili veselo novico — razred, njihov razred ostane skupaj — do konca osemletke.

Problem, ki smo ga opisali nikakor ni izjema, saj ni malo osnovnih šol v Sloveniji, predvsem večjih, ki morajo zaradi stabilizacije oddelke, ki ne dosegajo zgornjega števila učencev, še dovoljenega z normativi, združevati. Enotne osnove standardov in normativov, sprejete v občinskih izobraževalnih skupnostih, namreč standardne takole opredeljujejo: »V oddelku ne sme biti več kot 36 učencev in ne manj kot 16, oziroma v šolskem letu 1984-85 in naprej ne več kot 32 učencev,« in našteva posebnosti, ki pa za naše današnje razmišljanje niso pomembni. Če je torej naša šola 72 učencev istega razreda, mora šola organizirati delo v dveh oddelkih, če pa jih je 73, pa že v treh.

Tako so bili torej na omenjeni ljubljanski osnovni šoli, zaradi sprememb šolskega okoliša in zato, ker so se nekateri otroci oddelili, prisiljeni zmanjšati število oddelkov, spoštovati zakon in stabilizacijsko usmeritev. Ravnali so sicer po zakonu, vendar, kot kaže, niso znali poiskati drugih rešitev (manjše spremembe šolskega okoliša, pričakovano doseljevanje novih družin in z njimi šoloobveznih otrok ipd).

Konec je, kot že rečeno, dober. Razredi ostanejo skupaj, občinska izobraževalna skupnost bo denar zagotovila, priselili se bodo novi učenci in tako napolnili število učencev v oddelku do predpisane. Ostaja pa grenak okus v ustih in veliko tem za razmišljanje.

Prva je gotovo razmišljanje o neprožnosti predpisanih standardov in normativov, ki, kot kaže omenjeni primer, prizadevanje predvsem šole z večjim številom učencev. Mar ne bi kazalo razmišljati o zgornji in spodnji meji dovoljenega števila učencev v razredih?

Druga tema, ki se ponuja kar sama po sebi, je razmišljanje o stabilizacijskih prizadevanjih, ki so, povsem pričakovano in pravilno segla tudi skozi šolska vrata. Gospodarno ravnanje je nujno, saj primanjkuje denarja na vseh koncih in krajih. Vendar ne moremo mimo kategoričnega mnenja staršev, da stabilizacija ne sme prizadeti otrok. Gotovo je mogoče poiskati druge, za otroke pa tudi učitelje manj boleče oblike in poti varčevanja.

Predvsem pa moramo razmišljati o neprožnem in neustreznem načinu reševanja navedenega problema na osnovni šoli. Vodstvo šole je namreč, da bi se izognilo prezgodnjemu negodovanju in razburjanju staršev in učencev, zadnji trenutek, ob začetku novega šolskega leta izobestilo obvestilo o novi razporeditvi učencev v oddelkih. Ob tem se lahko vprašamo, kaj je boljše: pravočasno, torej junija, ko je bilo jasno, da bo treba nekaj ukreniti, ker v nekaterih oddelkih ni bilo predpisane števila učencev v oddelku, sklicati starše

(Foto: Marjan Pal)

in jih seznaniti s težavami ter jih tako pravočasno ali prezgodaj razburjati ali pa počakati? Starši so torej zvedeli za zadevo šele ob začetku šolskega leta. Ukrepi šole niso bili niti vzgojni niti samoupravni. Gre torej tudi za sodelovanje šole s starši in za način in oblike tega sodelovanja. Za ponazoritev le pripomba enega od staršev, izrečena na zadnjem sestanku s predstavniki občinske izobraževalne skupnosti: »Že dalj časa spremlja delo te osnovne šole, da pa se je tokrat svet staršev sestel prvič na pobudo staršev in prvič so bili na sestanku tudi predstavniki izobraževalne skupnosti. Naj torej razmišljam naprej: mar se morajo res učenci skoraj upreti, da sedejo skupaj predstavniki šole in staršev (naj seveda zanemarim obvezne in formalne sestanke svetov staršev in svetov šole, ki smo jim priče, in ki večinoma problemov življenja in dela šole, tistih drobnih, življenjskih, pa tako zelo pomembnih, niti ne uvrstijo na dnevni red) in se pogovarjajo o problemih, ki težijo učitelje, učence in njihove starše? In to prav zdaj, ko toliko govorimo o odpiranju šole navzven, o podružljanju šole, o sodelovanju staršev pri oblikovanju življenja in dela osnovne šole. Mar niso prav sveti staršev in sveti šole za to, da bi se

v njih pogovarjali šolniki in starši o vseh težavah, pa tudi uspehih, njenih učencev in učiteljev.

Ob tem razmišljanju pa ne morem mimo tega, kaj pravzaprav šola, njeno vodstvo in učitelji pričakujejo od delegatov v svetu staršev in predvsem od delegatov staršev v svetu šole. Ali zgolj ekonomiste, finančnike, pravnike in predstavnike delovnih organizacij, ki naj bi denarno ali kako drugače pomagali šoli — ali tudi strokovnjake z drugih področij? Na neki slovenski osnovni šoli (naj ostane neimenovana) je namreč ravnatelj ob volitvah v svet šole dokaj nejevoljno pripomnil, da v svetu šole ne potrebujejo ljudi, ki bi bili strokovnjaki na področju vzgoje in izobraževanja, torej psihologov in pedagogov, bolj koristni so danes — ekonomisti.

Ob vsem tem pa moramo razmišljati tudi o samoupravljanju učencev. Vsi vemo, da se samoupravljanje v šoli ne more začeti in končati z »dnevom samoupravljanja«, ki ga imajo tudi na nekaterih slovenskih osnovnih šolah. Samoupravljanje učencev mora biti predvsem ustvarjalno sodelovanje le-teh pri reševanju takih in podobnih zapletov, ki jih na naših šolah gotovo ne manjka.

JASNA TEPINA

odprta
šola

Marksistični center Univerze v Mariboru je pred kratkim izdal knjigo **Družbeno-moralna vzgoja v osnovni šoli**. V njej je zbrano gradivo 3. republiškega posvetovanja o družbeno-moralni vzgoji v osnovni šoli. Iz bogate in aktualne vsebine objavljamo odlomek iz širšega prispevka **Milana Divjaka: Otok in družbeno-moralna vzgoja**.

V naši osnovni šoli že lep čas poskušamo izboljšati družbeno in moralno vzgojo otrok, da bi ob tem poglabili tudi idejno oblikovanje mladit. Pri tem pripisujemo velik pomen družbeno-moralni vzgoji kot posebnemu učnemu in vzgojnemu predmetu, področju, ki omogoča, da postaja učenec čedalje bolj subjekt vzgoje in izobraževanja. Ko razmišljamo o vlogi, pomenu in ciljih družbeno-moralne vzgoje kot posebnega področja, se sprašujemo, kaj lahko prispeva k temu, da bi se mlad človek bolj zavedal, osamosvajal, da bi bolj prevzemal svojo usodo v svoje roke, da bi se razvijal v dejavnega, kritičnega, ustvarjalnega in konstruktivnega člana samoupravne socialistične družbe.

Ce smo se prejšnja leta bolj ukvarjali z vprašanjem, kako izobraževati učitelje za idejno vzgojo mladit, zlasti pa za etično, družbeno in moralno oblikovanje, in če je bila velika skrb namenjena učnim načrtom, učbeniku itd., pa je zdaj čas, da se posvetimo tistemu, ki mu je naš trud namenjen, tj. otroku, učenecu, mladostniku, dečku in deklicam, ki jih vsak dan srečujemo v šoli in zunaj nje, ki z nami tako ali drugače, bolj ali manj sodelujejo, ki imajo svoje želje, potrebe, zanimanja, pričakovanja. Zdi se nam, da to množico mladit premalo poznamo, da se zaradi naglice in drugih neugodnih okoliščin skromno poglabljamo v njihove usode in da premalo razmišljamo o njihovi prihodnosti. Tak način dela z mladimi nedvomno porajajo objektivne okoliščine, čedalje manj pa je sprejemljiv za sodobno vzgojo in izobraževanje, pa naj gre za taka ali drugačna izobraževalna področja. Odtujenost, pomanjkanje pristnih stikov in odnosov, navezav, zanimanj in zgledov vodi k hladnosti, indiferentnosti, do vedno revnejših vrednot, do zanikanja pristne človečnosti in s tem do neplodnosti na učnem in vzgojnem področju. Teh težav ne rešuje niti bolj ali manj formalno samoupravljanje niti forumsko delo v pionirski ali mladinski organizaciji. Potrebni so pristni, čustveno bogati, razgibani, sproščeni in delovni odnosi med učenci, med njimi in učitelji, med otroki in starši, skratka, med ljudmi, ki jih otrok vsak dan srečuje in se ob njih oblikuje.

Nekateri problemi sodobnega otroka in mladostnika

V tem poročilu ne moremo globlje poseči v razvojno problematiko sodobnega, našega otroka in mladostnika, radi pa bi opozorili na spremembe, ki jih doživlja mladi rod spriču naglega družbenega, tehnološkega in kulturnega razvoja, ki zelo vplivajo na socialno in etično podobo mladega roda, s tem pa tudi na naše delo v šoli. Ugotovim naj le to, da je sodoben otrok drugačen, kot je bil otrok pred leti ali desetletji, in dobro ga lahko razumemo le, če poznamo okolje, ki ga obkrojuje, razmere, ki vplivajo nanj. Sodobno urbanizirano, tehnizirano in komunikacijsko bogato okolje in življenje zmanjšujeta vpliv tradicije, norm, avtoritet, mladi rod postaja zahtevnejši, manj konvencionalen, podredljiv, bolj pa je kritičen do odraslih in njihovih institucij, zahtev. Mladi so bolj sproščeni doma, v šoli in v javnem življenju, njihovo obzorje je širše, življenje v družinah se naglo spreminja, tudi šolstvo se stalne reformira, mladi se težje znajdejo v novih okoliščinah in življenjskih razmerah, ki postajajo vedno bolj zahtevne, obre-

menjujoče. Kot se mladi slabše znajdejo v vrednotah, ki so družbeno sprejete, se tudi starši in učitelji vedno težje znajdejo v vlogah, ki naj bi jih igrali v družbi, zlasti pa spriču otrok in mladit; njihova avtoriteta upada, temelji pa lahko na drugih vrednotah kot nekoč, na drugačnih odnosih in pričakovanjih. Splošne izkušnje pa tudi raziskovanja kažejo, da je sodobni otrok dokaj obsežno, toda površno seznanjen z naravnimi in družbenimi pojavi, je pa kritičen do staršev in učiteljev.

Tudi danes lahko ugotavljamo velike razlike med mladimi, ki izvirajo iz socialnih okoliščin. Eni si lahko pridobijo kakovostno, zlasti visoko izobrazbo in široko kulturo, veliko pa jih ostane na robu nižjega povprečja ali celo na dnu. Usode teh mladit bodo v življenju zelo različne kljub proglašeni enakopravnosti, enakosti itd., njihovi pogledi na svet, njihovi duhovni in materialni standard bo zelo različni.

Za vse mlade bolj ali manj velja, da ne verjamejo geslom, obljubam, da kritično opazujejo družbene pojave in življenje odraslih. Manj razviti mladi podlegajo reklamam, idolom, propagandi, trenutnim impulzom in potrebam, imajo manj smisla in poslušnosti za intelektualne interese, za širše pojave v svetu, za splošnejše in višje vrednote, imajo nižjo raven aspiracij in so prepričani, da nimajo boljših perspektiv. Zaradi tega poteka socializacija teh mladit manj in-

(Foto: Marjan Pal)

tenzivno in ne vedno v smereh, ki si jih želimo. V tem primeru sta okrnjena tudi etični razvoj in oblikovanje celotne osebnosti. Iz tako šibko razvitih mladit se porajajo ljudje, ki so v življenju neuspešni, zagrenjeni, družbeno nezaželeni.

Ko govorimo o mladem rodu in o njegovem etičnem razvoju, si torej ne smemo zatiskati oči pred stvarnostjo in govoriti le o mladit, ki so uspešni, ki se šolajo, si pridobivajo dobre poklice, se uveljavljajo, si ustvarjajo družine in postajajo samoupravljalci. Razumeti moramo, kako velike razlike so še med našimi družinami, plastmi, kako te vplivajo na razvoj mladit, na njihovo socialno zavest in na etično podobo, na strukturo vrednot in idealov. Vse nam narekuje, da poskušamo v vzgoji in izobraževanju dati več in da pripravljamo pot v srečno življenje vsem mladim. In določeno delež naj bi pri tem imel tudi naš predmet.

Predpubertetni in njegov etični in socialni razvoj

Ker zajema naš predmet zlasti obdobje predpubertete, je treba na kratko opozoriti na nekatere posebnosti socialnega in etičnega razvoja v tem obdobju. Opozorimo naj le na to, da v predpuber-

teti mladi človek naglo raste, da išče notranje biološko ravnovesje, ki se je porušilo, da išče in doživlja nova čustva, ki pa so še neurejena in nestabilna, da išče nove interese, ki se širijo, se poglabljajo, dobivajo nove smeri in pomen. Značilno je, da so cilji mladit v tem prehodnem, nestabilnem, neurejenem obdobju nejasni, da iščejo nova, zanimiva doživetja, da vedno bolj prevladujejo osebnostni interesi, zlasti pa interesi za spolnost. To nam potrjuje tudi naša raziskava. Mladi človek se ves posveti notranjemu življenju, zanimajo ga usode ljudi, njihova doživetja; to se kaže tudi v zanimanju za literaturo, ki obravnava ljubezen, človeške usode in medsebojne odnose. Opazili bomo, da se bolj ali manj kažejo interesi za učne predmete in področja, za poklice, za dejavnosti v prostem času. Vse to lepo vidimo iz podatkov, ki smo jih dobili z raziskavo. Mladi včasih doživljajo tudi občutek praznine in dolgočasje, njihova energija popušča, niha, pozneje pa se zopet lotevajo učenja, dolžnosti, dela, zopet jih pritegne stvarno življenje. Pri tem imajo čedalje večjo vlogo množična občila.

Kot bomo videli, gre v predpuberteti za intenzivni spolni razvoj ali pa za psihoseksualno zorenje. Po fazah odbojnosti med spolom v dobi otroštva se pojavlja faza privlačnosti v dobi zorenja, ki pa ima različne in včasih protislovne oblike. Podlaga za psihoseksualno zorenje je porajanje spolnega nagona, vplivajo pa tudi številne družbene okoliščine. Toda vse procese spremlja intenziven razvoj čustev in fantazije. V fazi homocentričnosti ali mladostnih prijateljstev med istima spoloma gre bolj za prve globlje stike s sočlovekom, ki naj

bi bili poprejšnja priprava za stike z drugim spolom. Pozneje se zlasti pri deklicah porajajo že prve ljubezni do drugega spola. Razvoj gre pri različnih spolih in različnih mladostnikih neenaakomerno, pri nekaterih bolj umirjeno, pri drugih burno, pri enih je nagon še bolj skrit in neizrazit, pri drugih pride naglo na površje in poskuša prevladati vse druge občutke, doživetja, interese. To močno vpliva na procese socializacije, na etični razvoj in na oblikovanje celotne osebnosti in lahko pospešuje ali ovira delo pri našem predmetu.

Nas seveda najbolj zanima moralni razvoj predpubertetni-ka. Otroci imajo različne vrednote doživljajo celostno, npr. etične in estetske vrednote, to se bile močno odvisne od odraslih. V dobi zorenja mladi človek ponovno ovenotno vrednote, ozira se po širših obzorjih, polagoma se torej otreša otroškega mišljenja in doživljanja, etičnega presojanja, pojmovanja. To lepo vidimo iz naših podatkov, če primerjamo, kako naivni ali kritični realist presojata lastnosti vrstnikov ali pa kako to dela predpubertetni ali celo mladostnik. Predpubertetni odklanja pretirano vsiljene norme in vrednote

odraslih tudi, če jih ima rad, prav odklanja ali bori se proti njim, če so odnosi slabi, če se čuti preveč negotovega, odrinjenega, podcenjevanega. Ko mladi izražajo, kaj jim pri odraslih ni všeč, se je v naši raziskavi pokazalo, da zlasti odklanjajo avtoritativnost, vsevednost, zasluge, ki jih odrasli preveč poudarjajo, pretirano poudarjanje trpljenja v preteklosti, očitane, kako gre mladim zdaj dobro itd. Pri tem so nekateri mladi brezobzirni do staršev, uveljaviti se želijo za vsako ceno in na vsak način, njihovo vedenje je nenaravno, pretirano efektivno, včasih meji že na delinkventnost. Če so odnosi v družini dobri, naravni in pristni in če se lahko predpubertetni na konstruktiven način uveljavi v družini, v šoli in v prostem času, je tudi njegovo vedenje bolj normalno, umirjeno, urejeno, usmerjeno k nekim pozitivnim ciljem. V tem primeru mladi razvijajo pozitivne lastnosti in potencialne, sposobnosti uporabljajo za razvoj in imajo dobre upe za prihodnost. V tem primeru bolj poteka etični razvoj, mladi globlje in bolj realistično pojmujejo življenjsko srečo, jo iščejo tam, kjer resnično je, lahko žive brez pretiranih iluzij, obenem pa si vendarle oblikujejo pozitivne ideale. To pa je tudi pot k nastajanju avtonomne moralnosti, osebne morale, k manj črno-belemu pojmovanju človeka, njegovih dejanj in odnosov, to je torej podlaga za socialno zorenje predpubertetnika, ki včasih prihaja v krizo.

Spremenjeni odnosi v družini in šoli

V tej dobi se odnosi v družini praviloma spremenijo, otroci so še bili zadovoljni s starši, v predpuberteti je tega manj, več je kritike, nasprotovanja, negativizma, navzkrižij. Gre za neke procese ločevanja, osamosvajanja, ki prinašajo s seboj težave za otroke in starše in so preskus, verifikacija ali zanikanje našega dosedanjega vzgojnega dela v družini. Mladi si v nekih okoljih oblikujejo celo vrsto obrambnih mehanizmov, predvsem agresivnost, beg pred stvarnostjo. V glavnem pa se mladi izmikajo dolžnostim doma in v šoli, radi preslišijo naloge, poskušajo prelagati obveznosti, se zatekajo k navidezni poslušnosti, bežijo iz družine in se povezujejo v skupine mladostnikov, ki imajo podobne probleme doma, ki se pogosto kažejo v neurejenih družinskih odnosih. Tudi v šoli imamo podobne težave, porajajo se skupine, razredni kolektivi izgubljajo kohezivnost, enotnost, porajajo se lahko različne oblike pasivnega, indolentnega ali pa razpuščenega in destruktivnega agresivnega vedenja. Tudi odnos do učenja se lahko spremeni, praviloma pa se poslabša, spremeni pa se tudi odnos do učiteljev, ki si jih mladi vedno manj jemljejo kot vzor in avtoriteto v življenjskih vprašanjih. Učenci imajo dokaj jasne predstave, kakšen naj bi bil po njihovem mnenju učitelj, ga kritično presojuje, ocenjuje, razumejo pa tudi njegove težave. Mnoge študije so pokazale, da predpubertetni dobro vedo, kakšnega učitelja si želijo in praviloma od njega pričakujejo lastnosti, ki so splošno družbeno sprejemljive in zaželene. Naša raziskava pa je tudi pokazala, da učenci razumejo učiteljeve težave, zlasti odkrito priznavajo, da ne bi bili radi učitelji, ker je delo z mladimi čedalje težje, da za to ne bi imeli živcev. Izredno nizek odstotek bi se jih odločil za ta poklic, toda največ za učitelje telovadbe.

Sociometrična merjenja so pokazala, da se tudi oblika razrednih odnosov v predpuberteti spremeni, da razred bolj ali manj razpade na mnoge manjše skupine, če gre za intimnejše odnose, za neformalne odnose, če pa gre

za formalno vodenje, ostanejo le nekateri voditelji, ki so v središču kolektiva. V tem obdobju se pojavla diferencirajo različni tipi razredov, ki jih ne moremo opisovati, ki pa močno vplivajo na slog dela, na učne in zlasti vzgojne uspehe. Različni tipi razredov še posebej vplivajo na družbeno-moralno vzgojo, saj pri našem predmetu vladajo bolj neformalni odnosi, prevladuje neformalni red, kjer pridejo bolj do veljave resnični interesi, sposobnosti in želje učencev. Zaradi tega je posebej za učitelje družbeno-moralne vzgoje potrebno, da se dobro seznani s predpubertetnim razvojnim obdobjem. Uspehe pri družbeno-moralni

Učitelji in učenci

Visoki izobraževalni dosežki osnovne šole, prikazani v odstotkih učencev, ki napredujejo v naslednji razred, pomenijo veliko pridobitev v prizadevanju za demokratizacijo in enotnost osnovne šole. Od 98 do 99-odstotni učni uspeh ob koncu zadnjih šolskih let, kaže, da smo skoraj že uresničili cilj: »Osnovna šola brez ponavljajcev.«

Vemo pa, da učni dosežek ne kaže le znanja in učne storilnosti učencev, temveč zajema še veliko vzgojnih sestavin, ki jih učitelji upoštevajo ob določanju splošnega uspeha ob koncu šolskega leta. Govorimo o manjši ali večji kakovosti vzgojno-izobraževalnih dosežkov, h katerim pripomoreta uspešnost učne storilnosti in učiteljev vzgojni vpliv.

Ob tem se vsiljuje vprašanje, ali dosega osnovna šola tudi tolikšno stopnjo vzgojne uspešnosti, kolikšen je v odstotkih zražen splošni uspeh. Brez študijskega prijema ni mogoče oceniti kakovosti in dosežkov vzgoje, lahko pa trdimo, da vzgajanje osnovnošolca kljub uveljavljanju permisivnih vzgojnih metod ni zavidanja vredno. Od tod izvira veliko težavnosti učiteljevega dela. V nižjih razredih osnovne šole, ko je učitelj kot vzgojitelj še v središču otrokovega subjektivnega sveta, je učiteljeva vzgojna učinkovitost večja kakor na višji stopnji, ko se razširi krog učenčevih vzornikov, interesnih področij, in se obogatijo informacije o stvarnosti. Močan vpliv pri vzgoji imajo tudi psihofizične posebnosti v razvojnih obdobjih učenčeve osebnosti. To potrjujejo številni disciplinski prestopki, kritične vzgojne situacije in neprimeren odnos učencev do šolskih obveznosti. Tam, kjer pomagajo učitelju šolski svetovalni delavci, je mogoče reševati probleme na višji strokovni ravni kakor tam, kjer so učenci prepuščeni zgolj učitelju.

Oddelečne skupnosti, učiteljski zbori ali sveti staršev vse preredko obravnavajo vsebinske in metodološke probleme vzgojnega dela z učenci pogostejše pa razpravljajo o problemu discipline učencev, o njihovem neprimernem vedenju in razsojajo o vzgojnih ukrepih. Pedagoška praksa je torej predvsem na stopnji ukrepanja, odpravljanja vidnih pedagoških problemov. Učitelj se odziva na vzgojni problem, ko mu le-ta povzroči negativne situacije v razredu ali ko je moteno delo. Tudi ob vsakodnevem delu namenja učitelj več pozornosti učencem, ki ne sledijo pouku in povzročajo neugodno pedagoško ozračje. V tem prizadevanju neprestano opozarja in svari predvsem težavnejše učence. Ukrepa v glavnem ob posledicah negativnih vzgojnih dosežkov, in to predvsem ob manjšini učencev. To misel potrjuje značilna učenceva izjava ob neki anketi: »Učitelj vsak dan opominja slabše učence tudi ob najmanjših prestopkih, pri drugih učencih pa veliko stvari ne opazi.« Izjava opozarja na pri-

vzgoji lahko dosežemo le, če so odnosi sproščeni, neformalni, če je razred dober kolektiv, če so med učenci in učiteljem pristni odnosi in če mladi resnično dobivajo razvojno pomoč. Koristno in potrebno je, če učitelji omogočijo mladim sproščeno sodelovanje, samoupravo, če jim poskušajo nevsiljivo pomagati v razvojnih dilemah, jim pomagati, da si odpirajo življenjske perspektive, jih po novih in globljih interesih vodijo k zrelosti in samostojnosti. To lahko delamo le tedaj, če resnično poznamo učence, če zlasti vemo, kako gledajo na najbistvenejša vprašanja življenja in zlasti na predmet, ki ga obravnavamo.

tisk na manjšino učencev v razredu, hkrati pa je očitek učiteljevega krivičnega ravnanja. Še zanimivejši je odgovor, ki ga je v anketi zapisal manj uspešen učitelj: »Do odličnih učencev so učitelji vljudnejši, prijaznejši, do njihovih napak pa bolj prizanešljivi kot do pomanjkljivosti slabših učencev.« To ni le odkritosrčna izpoved prizadetega učenca, temveč tudi izraz globoke socialne občutljivosti osnovnošolca, ki daje s tem učitelju izvirno napotilo za pedagoško ravnanje v razredu. Menim, da je pogoj za učiteljevo uspešnost, če so učenci naklonjeni njegovi osebnosti. Le-to pa je lažje pridobiti pri uspešnejših kot pa pri manj uspešnih učencih. Ne zgolj z opominjanjem in granjanjem, temveč zlasti s prizadevanjem in spodbujanjem pridobivamo naklonjenost pri vsakem učencu. Zato učitelj nenehno išče možnosti, da uveljavlja vsakega učenca. Opozarja na njegove posebne dispozicije in interese ter z zadovoljstvi krepi učenčovo samozavest. Vse to zahteva, da se učitelj sproti odziva na učenčeva ravnanja in dejanja, preprečuje nastanek napetosti in spornih situacij v razredu. Ker je učenec že po naravi tudi socialno bitje in član razredne skupnosti, je nadvse pomembno, kako ga bo učitelj znal vključiti v kolektiv. Učenec sam si ne more izbojevati primerne socialnega položaja v skupnosti učencev, temveč mora pri tem pomagati prefinjena pedagoška osebnost. Učenci, ki doživljajo naklonjenost pozitivnega jedra v razredni skupnosti, nikoli ne povzročajo vzgojnih težav. Iz vsega navedenega sledi, da terja tudi učno delo z učenci stalne povratne informacije o uspešnosti. Vendar je razumljivo, da bodo učenci uspešni šele takrat, če bomo pri svojih zahtevah upoštevali njihove individualne zmogljivosti. Prav s tem krepimo samozavest, delovno vno in notranjo motiviranost, predvsem pa preprečujemo vire za učenčovo slabo počutje, ki povzročajo neprijetne vzgojne situacije. Uspešno sodelovanje in povezanost med učiteljem in učencem pripomore tudi k nenehnemu spremljanju učencev naklonjenosti do učiteljevega dela. Temu ustrezajo redne anonimne pisne ankete pa tudi pristni in iskreni pogovori z učenci. Prav je, da organ šolske skupnosti dobro obravnava probleme vedenja in discipline na šoli in predlaga ukrepe. Vendar odnosov med učitelji in učenci v oddelku ne more uravnavati nobena šolska skupnost, ker se zrealizirajo vsak dan v povezanosti med obema subjektoma in so izraz učenčeve naklonjenosti do vzgojno-izobraževalnega dela. Kolikor trdnjeja je ta naklonjenost, toliko več je možnosti za učiteljev vzgojni vpliv, pa tudi za kakovostno uresničevanje vzgojnih smotrov naše socialistične osnovne šole.

LUDVIK BRUMEC

KO OPREMLJAMO UČILNICE ZA FIZIKO

Cenena oprema za drag denar

V zadnjih avgustovskih dneh je na oddelku za matematiko in fiziko Pedagoške akademije v Ljubljani že drugi potekal seminar o instalacijah, osnovni opremi in varnosti pri pouku fizike. Seminar je bil namenjen učiteljem osnovnih šol.

S temi seminarji vsebinsko zaokrožamo prenovno pouka fizike v osnovnih šolah, ki smo jo zasnovali pred osmimi leti. Temeljne faze, ki smo jih prešli v tej prenovi so bile:

- priprava učbenikov in priročnikov
 - usposabljanje učiteljev
 - oskrba z učnimi pripomočki in
 - priprava delovnega mesta za učence in učitelja.
- Z naštetimi ukrepi smo želeli predvsem uresničiti didaktično načelo o večji aktivnosti učencev pri pouku. Z ukrepi, ki jih je začel Zavod SRS za šolstvo letos, pa bomo v prihodnje namenili več pozornosti uresničevanju načela individualizacije. Široke možnosti za to so dane v sklopu na novo zasnovanih oblik pouka, med katere sodijo: dopolnilni pouk, dodatni pouk, izbirni predmeti in interesne dejavnosti.

Pri pregledu doslej opravljenega dela je treba poudariti, da so dosežani uspehi predvsem dosežek dobrega sodelovanja med vsemi institucijami, ki se ob prenovi posameznega predmeta pojavljajo v različnih vlogah. Sem sodijo upravni in nadzorni organi, kot sta Zavod SRS za šolstvo in Republiški komite za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo, izobraževalne skupnosti kot finančeri, raziskovalne institucije in kadrovske šole, strokovna združenja, založniki in proizvajalci učil in opreme.

Naštete faze prenove ne predstavljajo le približnega časovnega zaporedja. Njihova razvrstitev tudi kaže, kako narašča krog dejavnikov, ki vplivajo na novost, in kako narašča vsota denarja, ki je potrebna za uresničitev posamezne faze.

Tako je najmanj ljudi in najmanj denarja potrebno za pripravo novih učbenikov. To je

Na seminarjih so učitelji lahko prvič slišali, videli in tudi otipali, kako naj bodo opremljena delovna mesta učencev pri pouku fizike. Obravnavali smo zahteve glede: prostora, nujne opreme, instalacij in varnostnih ukrepov.

Prostorske zahteve

Za pouk fizike sta potrebna specializirana učilnica in kabinet. V učilnici mora biti za vsakega učenca na voljo 2,5 kv. m. Učilnica naj bo čim bolj kvadratna.

Med delovnim mestom učitelja v kabinetu in razredu mora biti čim krajša pot. Delovni mesti za učitelja v obeh prostorih morata biti grajeni simetrično tako glede prostora kot instalacij in osnovne opreme. Le tako je mogoče zagotoviti, da poskuse, ki jih pripravi učitelj v kabinetu, lahko na prevoznih mizah hitro pripelje v razred. Iz varnostnih in funkcionalnih razlogov ne sme biti kabinet združen z učilnico, v kabinetu pa ne pomožnih delovnih mest za učence. Če pouku fizike na šoli ni namenjen poseben prostor, ki ga sicer lahko uporabljajo še za pouk katerega drugega predmeta, potem za razvoj pouka niso podane najnujnejše možnosti. Na kratko povedano: če se mora učitelj fizike vsako uro seliti iz razreda v razred, so možnosti za ustrezen pouk fizike tako majhne, da je bolje tak pouk kar opustiti.

Nujna oprema

Učenec potrebuje delovno površino mize 60 cm x 65 cm. Najboljše je, če so v razredu mize za dva učenca skupaj. Za vaje mora biti ploskev mize rahlo hrapava, imeti mora previse. Celotna mizna ploskev mora biti na voljo za eksperimentiranje, zato je treba odlagališče za šolske potrebe urediti pod njo. Ploskev mize mora imeti vsaj 3 cm široke previse na vseh straneh.

Nosilno ogrodje naj bo konstruirano tako, da učenci lahko sede pri mizi z obeh strani; to omogoča hitro in preprosto preureditev učilnice za skupinsko delo.

Tabla naj bo dvizna, ker je sicer pisna površina nesmotno izrabljena, saj pogosto velik del zaslana eksperimentalna oprema na učiteljevem delovnem mestu.

Projekcijske površine naj bodo kombinirane s tablo in naj bodo takšne, da je nanje mogoče pisati. Predvideti je treba stalna mesta za grafoskop in projektorje. Pri razmestitvi pohištva in svetil je treba zagotoviti nemoteno projekcijo.

Zaradi uporabe projektorjev in za poskuse iz optike so v učilnici potrebne zavese za delno ali skoraj popolno zatemnitev. Zatemnitvene zavese naj bodo tako preproste, da jih lahko uporabijo učenci sami.

Vse stenske obloge naj bodo mehke.

Shranjevalne omare naj imajo police za demonstracijska učila in predale in pladnje s predelnimi stenami za učila, ki jih uporabljajo učenci. V omarah naj bo tudi prostor za shranjevanje informacijskih gradiv, kot so diapozitivi, posojnice, filmi, knjige, revije in drugo.

Ugotovimo lahko, da je večina naštetih elementov osnovne opreme na jugoslovanskem tržišču mogoče dobiti. Na drugi strani pa so učitelji na seminarjih potrdili naše izkušnje iz preteklih let, da se še zmeraj nadaljuje škodljiva praksa nefunkcionalnega in tudi napačnega opremljanja. Zakaj?

Najpogostejše šole ali investitor prepusti opremljanje šole enemu samemu izvajalcu. V Sloveniji je tak izvajalec ponavadi Slovenijalec. Dobavitelj opreme pa ne izbere najfunkcionalnejše opreme od različnih proizvajalcev, temveč šolam dobavi, in če je treba, tudi vsilo svojo. Učitelji na seminarjih so znova navajali zgleda, da uporabljajo izvajalci pri tem tudi naermerne dezinformacije.

Nesmiselnemu trošenju denarja se je mogoče izogniti le, če se bodo vodstva šol in investitorji z dobavitelji opreme dogovarjali o vseh podrobnostih in zavračali tisto opremo, ki funkcionalno ne ustreza.

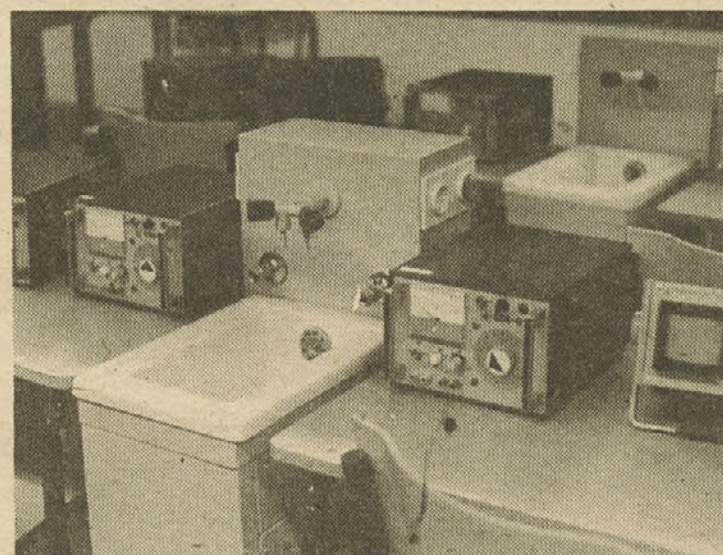
Najpogostejše napake so tele: Delovne mize za učence imajo neustrezno nosilno konstrukcijo, ki ne omogoča, da bi učenci ob njej sedeli z obeh strani. Mize so brez previsov. Delovne površine so gladke. Stoli in mize imajo neprimerno statično zasnovano, tako da se lomijo. Stoli niso nakladalni. Kot tipičen zgled takega nefunkcionalnega pohištva naj navedemo sedežno pohištvo po sistemu E, ki ga izdeluje LIK Kočevje. Kljub temu da so ga komisije za usmerjeno izobraževanje zavrile kot neustrezno in nefunkcionalno, ga šolam še zmeraj dobavljajo. Prodaje nefunkcionalnega in malo uporabnega blaga pa ne more nihče prepovedati. Samo uporabniki sami se lahko odločijo, da ga ne bodo kupovali.

Table niso dvizne, projekcijske površine so slabo usklajene z njimi, stenske obloge so trde in včasih tudi bleščeče. Tipičen proizvajalec takih elementov z omejeno funkcionalnostjo je spet LIK Kočevje. Tudi predalov in pladnjev s predelnimi stenami pri tem proizvajalcu ne boste dobili, kljub temu da jih obeta že več let.

Pri izbiri omar naj namenijo šole posebno pozornost njihovi trdnosti. Če so omare iz iveric imajo vrata na tečajih, ki se zasujejo le za 90 stopinj, potem jih za šolo nima smisla kupovati. Že pri najmanjši nepazljivosti učencev, ko poskušajo vrata zavrteti za več kot pravi kot, bodo izpulili tečaje iz iverice. Takšnih omar ni mogoče popraviti. Največ takš-

nih omar je v preteklosti dobavil našim šolam proizvajalec LIK Kočevje.

Kot zanimivost naj omenimo, da je naš največji izdelovalec šolskega pohištva LIK Kočevje, ki smo ga nekajkrat omenili kot zgled trdovratnega izdelovalca nefunkcionalnih elementov, na več razstavah pokazal čisto dobre prototipe. Nekatere od teh izdeluje tudi v večjih količinah in jih dobavlja srednjim šolam. V osnovnih šolah pa očitno še naprej prodaja svojo tretjerezno robo. To je posledica neorganiziranosti tržišča in tega, da na opremljanje šol učitelji niso mogli veliko vplivati. Kdaj pa kak investitor povpraša pri

Instalacijski blok za učence

gradnji in opremljanju šol učitelje za mnenje? Ni daleč od resnice krilatica, da sodelujejo učitelji pri opremljanju šol približno toliko kot medvedje pri gradnji živalskih vrtov.

Kakšne morajo biti napeljave

V specializirani učilnici za pouk fizike so na delovnem mestu za učenca tele napeljave: električne, plinske, vodovodne, kanalizacijske in informacijske.

Pri napeljavah je treba zadostiti zlasti naslednjim zahtevam:

- biti morajo varne, didaktično funkcionalne in prilagodljive prihodnjim potrebam.

Za varnost napeljav je treba poskrbeti s pasivnimi in aktivnimi ukrepi. Pasivni ukrepi so tisti, ki obvarujejo življenje in zdravje učencev in učiteljev tudi pri napačni in nestrokovni uporabi. Ker lahko kakšen varnostni ukrep odpravi, morajo biti varnostni ukrepi za napeljave večstopenjski. Pasivni varnostni ukrepi pri elektriki so taki: uporaba male napetosti do 24 V, šolske varnostne vtičnice in tokovno zaščitno stikalo. Otroci delajo zmeraj z napetostmi, ki ne presegajo 24 V. Ker pa je na njihovih delovnih mestih vtičnica z omrežno napetostjo, je treba preprečiti, da bi se učenec poškodoval, če bi vtaknil v vtičnico kak kovinski predmet. To preprečuje šolska varnostna vtičnica. Če pa tak stik vendarle nastane, če učenci vtičnico npr. razbijajo, potem bo ob nevarnosti tokovno zaščitno stikalo izključilo vso napetost v razredu.

Pri plinskih napeljavah uporabljamo tele varnostne ukrepe. Skladniška plina so zunaj šolskih prostorov, plinska napeljava pa je nepremična in narejena iz zvarjenih cevi, katerih okolico lahko zračimo. Za priključitev plinskih gorilnikov so uporabljene plinske vtičnice brez dodatnih zapornih organov. Tako se ne more zgoditi, da bi plin uhajal, če bi učenec pozabil zapreti plinsko pipico. Ko izklopimo plinski gorilnik, se dovod plina prekine. Gorilniki imajo termomagnetno varovalo, ki samodejno zapre

uhajanje plina skozi gorilnik, če plamen ugasne.

Manj strogi so varnostni ukrepi za druge napeljave, čeprav so tudi ti zaostreni zaradi dodatnih nevarnosti, ki so posledica tega, da so vse našete napeljave osredotočene na majhnem prostoru. Vgrajene so v instalacijski blok, ki je temeljna sestavina instalacijske opreme v šolah in so mu zato konstruktorji namenili posebno skrb. Instalacijske bloke z vgrajenimi instalacijami in priključki so si lahko ogledali tudi udeleženci seminarjev. Izdeluje jih Iskra.

Namesto uporabne opreme — kulise

Na žalost pa je treba spet ugotoviti, da funkcionalno neustrezne in konstrukcijsko izredno slabe bloke iz iveric izdeluje tudi LIK Kočevje. Še naprej jih dobavlja osnovnim šolam, vrata srednjih šol pa so zanje trdno zaprta. Ti bloki so brez notranjih napeljav, imajo nefunkcionalne pipe in za poškodbe zelo občutljiva plastična odtočna korita. Na tla so slabo pritrjeni. Zato je ena najpogostejših poškodb, da se odrgajo od tal, nato pa se razmaja napeljave v njih. Če se iverne plošče razmočijo, instalacijski bloki razpadejo. Šolam je treba odločno svetovati, naj jih ne kupujejo, ker dobe z njimi namesto uporabne opreme le cenene kulise za simulacijo laboratorijskega videza.

Na priključek v instalacijskem bloku učenec najpogostejše veže šolski malonapetostni izvir in plinski gorilnik. Pri Iskri so razvili za osnovne šole poseben malonapetostni izvir, ki omogoča učencu zvezno spreminjanje in merjenje izmenične in enosmerne napetosti do 24 V. Izvir ustreza tudi vsem varnostnim predpisom. Udeleženci seminarja so ga spoznali tudi praktično. Pohvalili so njegovo funkcionalnost, težko pa se je sprijazniti z njegovo ceno, ki presega ceno črno-belega televizorja.

Edini element instalacijske opreme, ki ga v Jugoslaviji še nihče ne izdeluje, je plinski gorilnik s termomagnetnim varovalom in omejiteljem višine plamena. Dokler se kdo ne loti izdelave takšnih gorilnikov, bi bilo treba šolam omogočiti, da ga dobijo iz uvoza. Tak gorilnik je namreč pomemben varovalni ukrep, ki ga zaradi varčevanja ni mogoče izpustiti.

Vse napeljave do delovnih mest učencev so speljane prek učiteljevega delovnega mesta. Učitelj na razdelilnih ploščah vključuje in izključuje dovod elektrike, plina in vode do vsakega delovnega mesta posebej. Poleg tega ima učitelj tudi glavna stikala in ventile, s katerimi vključuje in izključuje vso napeljavo hkrati. Učencem pa so do stopna stikala za izklop v sili. Uporabljamo jih le, če preti ne-

usmerjeno
izobraževanje

varnost. Z njimi je mogoče napeljavo le izključiti, ne pa tudi vključiti. Seminaristi so se z vsemi temi elementi praktično seznanili pri vajah.

Poskrbimo za varnost!

Poleg pasivnih varnostnih ukrepov, ki so vgrajeni že v same napeljave, smo govorili na seminarju tudi o aktivnih varnostnih ukrepih. To so tišči ukrepi, h katerim se zatečemo, da se izognemo nevarnostim in da zmanjšamo posledice in obseg nesreč, ki so se že pripetile.

Med aktivnimi varnostnimi ukrepi je treba omeniti na prvem mestu varnostno vzgojo učiteljev in učencev. Nesreče imajo vselej svoje vzroke. Da pa se jim lahko izognemo, moramo te vzroke poznati. Med najpogostejšimi vzroki nesreč, ki nastajajo pri delu, sta nered in nerazsodno ravnanje.

Z varnostno vzgojo pa vendarle nikoli ne bomo mogli vplivati na vse učence v vsakem trenutku. Zato je treba poskrbeti tudi za tiste, ki jim samo vzgoja ne zadošča. Drugi varnostni ukrep je torej organizacijske narave. Zagotoviti moramo, da učenci nikoli niso sami v specializiranih učilnicah z napeljavami in s posebno opremo. Vselej morajo biti pod nadzorstvom razsodne osebe. Ta ukrep ni videti niti malo moderen. Pedagogi in šolski arhitekti pri nas se še zmeraj zavzemajo za »odprte« šole, v katerih naj bi bilo vse dostopno vsakomur. Taka zasnova pa ni združljiva z odgovornostjo učiteljev za zdravje in življenje učencev in z njihovo materialno odgovornostjo za družbeno lastnino. V množici dobro vzgojenih učencev se vselej najdejo tudi takšni, ki se izrazito razlikujejo od povprečnih. Z organizacijskimi ukrepi je treba preprečiti da bi z malomarnim ali celo namernim ravnanjem spravili v nevarnost sebe ali svoje sošolce.

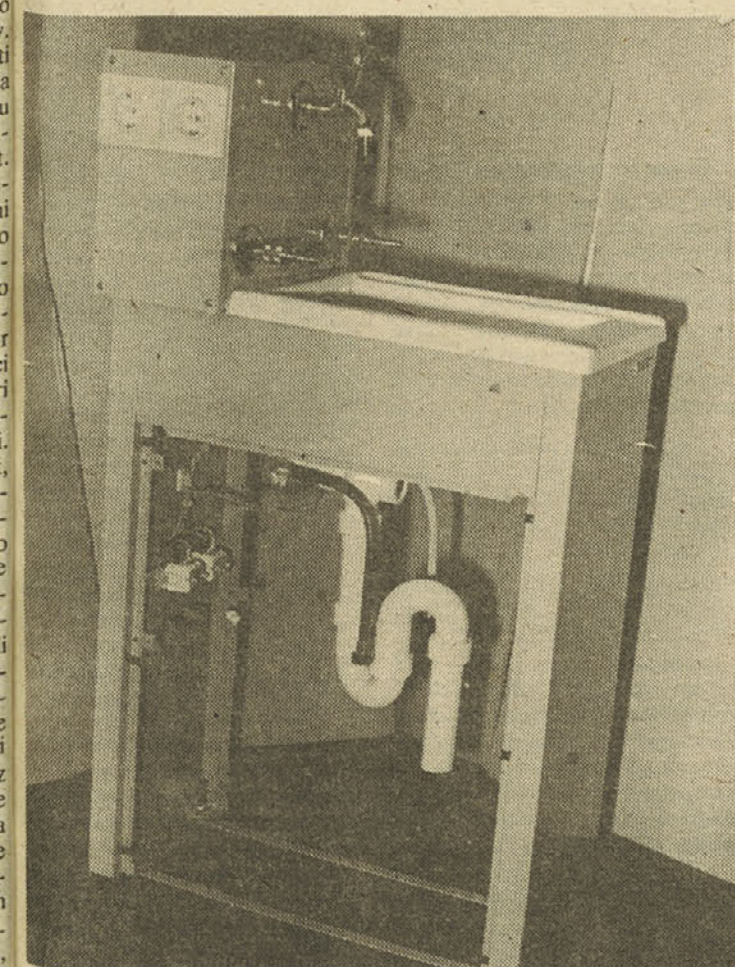
Varnostni ukrepi pa so lahko tudi bolj specifični. Tako je treba poznati krog nevarnosti, ki so povezane s posebnimi snovmi, na primer z eksplozivnimi in vnetljivimi snovmi, s strupi, kot sta pri pouku fizike živo srebro in brom, z jedkimi kemikalijami itd. Vedeti je treba, kako shranjujemo take snovi, kako ravnamo z njimi in tako zmanjšujemo posledice nesreč. Udeleženci seminarja so se ob tej priložnosti seznanili z nevarnostmi tistih snovi, ki se pri pouku fizike najpogostejše uporabljajo.

Učitelje bo treba v prihodnje praktično usposobiti tudi za uporabo varnostne opreme. Med to sodita protipožarna oprema in oprema za prvo pomoč. Nekateri deli te opreme niso vključeni v standardne komplete, v šoli pa so potrebni. Med take spadata na primer izpiralo za oči in ponjava za gašenje ognja na človeku. Udeleženci seminarja so se seznanili, kakšna varnostna oprema je v razredu potrebna in kakšen je vrstni red ukrepov, ki jih mora uveljaviti učitelj, če se zgodi nesreča.

Pri organizaciji seminarjev so sodelovali pedagoška akademija v Ljubljani, Iskra, ljubljanska plinarna, pedagoški inštitut in zavod za šolstvo.

Koristno bi bilo, če bi seminar še nekajkrat ponovili, da bi se ga lahko udeležili vsi učitelji fizike na osnovnih šolah. Skrajšana oblika seminarja bi nemara lahko prišla v poštev tudi za ravnatelje in druge člane šolskih vodstev. Prav od njih je največkrat odvisno, kako koristno bomo obrnili denar za gmotno podlago pouka. Učitelji pa bodo bolj usposobljeni za pouk, če bodo poznali funkcionalne in še zlasti varnostne lastnosti naprav, ki jih uporabljajo učenci ali pa oni sami.

JANEZ FERBAR

Instalacijski blok z malonapetostnimi izviri za učence

tudi z organizacijskega stališča najpreprosteje opravilo. Najzahtevnejša in najdalgotrajnejša naloga pa je prav priprava delovnih mest za učence. Ker velja ta ugotovitev tudi za druge naravoslovne predmete pa tudi za proizvodno tehnično področje, ji namenimo nekaj več časa.

Mizne noge naj bodo ločene, da jih je mogoče preprosto podlagati in tako doseči različne naklone mizne ploskve, ki jih potrebujemo za eksperimentalno delo.

Za stole ni posebnih zahtev, dobro pa je, če so nakladalni.

srečanja spomini

Kranjska gimnazija. Zanimivo in predvsem dolgo pot bi morali prehoditi, če bi hoteli slediti njeni zgodovini. Zapisano je, da je bila ustanovljena oktobra leta 1810. Šolska reforma je med francosko okupacijo predvidevala za vsa Ilirijo 25 gimnazij, od teh devet na slovenskem etničnem ozemlju. Pod sklep o ustanovitvi kranjske gimnazije se je podpisal guverner ilirskih provinc maršal Marmont. Zdajšnje gimnazijsko poslopje je bilo zgrajeno veliko kasneje. Vendar tudi podatek, da bodo letos praznovali v Kranju 80-letnico prve velike mature na tej šoli, veliko pove.

Zdaj je september, brezbrizen do Napoleonovih časov in tudi tistih iz obdobja Franca Jožefa. Časi so povsem drugačni. Tudi mladost. V naših gimnazijah je letos morda za spoznanje bolj nemirna, kot je bila v prejšnjih letih. »Nekaj nemira je tudi v nas, pedagoških delavcih,« se je zasmel Valentin Pivk, ravnatelj kranjske gimnazije, ko sva začela pogovor.

NA NOVA SPOZNANJA PO TREBA POČAKATI

So stvari, za katere se zdi, da jih nekako ne moreš obdržati v rokah, saj se spreminjajo iz dneva v dan. S to našo vzgojo in izobraževanjem je že nekako tako. Razumljivo, da se šolstvo ne more in ne sme izogniti spremembam, ki se dogajajo v družbi. Včasih se zdi, da nagle spremembe na vseh področjih življenja nekako prehitujejo čas. Grozijo človeku, ki je brez ustvarjalnih moči, s premalo sape, da bi obdržal korak. V naši skupnosti smo si vselej prizadevali, da bi bil šolski sistem prilagojen potrebam časa in družbe. To pa pomeni, da smo sistem ves čas spreminjali — izpopolnjevali. Navada, pravijo, je železna srajca. Gre za misel, ki se je v našem šolskem sistemu velikokrat potrdila, češ — same reforme. Še preden do kraja pripeljemo eno, se lotimo druge. Vseposlošni razvoj, pravijo, ne more biti opravičilo za premalo premišljene poskuse, ki zadevajo na tisoče mladih ljudi. Ni pa razumnega posameznika, ki ne bi priznal, da je bil pojem splošne izobrazbe nekaj nekega povsem drugega, kot je danes. Ni daleč dan, ko bomo v splošno izobrazbo vključili tudi računalništvo. V vsakem primeru pa ne gre zanikati potrebe po tehničnih, premišljenih pripravah na sleherni spremembo ali dopolnitev katerega sistema.

»Na kranjski gimnaziji smo si pridobili še pred zadnjo reformo precej izkušenj, ki jih bomo s pri-

dom uporabili v usmerjenem izobraževanju,« zadovoljno poudarja Valentin Pivk. »Poznamo pripombe, češ da so se na prenekaterih srednjih šolah lotili novega vzgojno-izobraževalnega programa premalo pripravljeni. Učitelji, da so imeli premalo časa za poglobitev v nove delovne programe, da so nekatere šole še vedno brez potrebnih delovnih prostorov. Pedagoško šolstvo, recimo, doživlja reformo že peto leto. Leta 1975, ko smo se na kranjski gimnaziji lotili uresničevanja novega programa, smo storili to povsem nepripravljeni. Pouk se je začel prvega septembra, dan zatem pa so poklicali učitelje na prvi seminar, na prvi posvet, kako naj bi začeli poučevati v reformirani šoli. Srčika spremembe je bila v tem, da je prvi letnik pedagoške usmeritve začel delo s povsem novimi vzgojno-izobraževalnimi programi. V njih se je že uveljavljala dvoletna skupna izobrazbena osnova. Po dveh letih šolanja so se učenci razdelili na smeri: vzgojitelj predšolskih otrok, učitelj razredne smeri, predmetni učitelj naravoslovno-matematične smeri in predmetni učitelj družboslovno-jezikovne smeri.«

V teh dneh so pogosto vprašanja: kaj ste v gimnazijah pridobili in kaj izgubili v programu usmerjenega izobraževanja? Na takšna spoznanja bo treba počakati toliko časa, da bo prvi rod v usmerjenem izobraževanju končal šolanje in se začel dalje uveljavljati.

Kljub dobri volji še veliko skrbi

Pogovor z Valentinom Pivkom, ravnateljem gimnazije v Kranju

Na gimnaziji v Kranju bodo imeli v prihodnje tri programe. Nadaljevali bodo s pedagoško usmeritvijo — z usposabljanjem za učiteljsko delo, dodatno pa se bodo učenci usposabljali za naravoslovno-matematično usmeritev in za računalništvo. Nedvomno bodo na Gorenjskem tudi v prihodnje potrebovali učitelje, čeprav se bodo, kot govore letošnji podatki, izsolale še vedno predvsem učiteljice. Od 94 letošnjih kandidatov za pedagoško usmeritev, je bilo 83 deklet.

Pedagoški delavci so bili nekoliko presenečeni ob odločitvi, da bo uveden v Kranju tudi program računalništva. Omeniti pa je treba, da ima kranjska gimnazija tudi na tem področju veliko izkušenj, ki temeljijo na dozdajšnjem sodelovanju s šolskim centrom delovne organizacije Iskra. Želani so imeli skupino za tehnično vzgojo prav za računalništvo. Vendar je bila odločitev o uvedbi računalništva sprejeta sora- zmerno pozno.

»Kljub temu ne bo povzročila posebnih težav,« meni Valentin Pivk. »V prvem letniku ostajajo v vzgojno-izobraževalnem programu isti predmeti kot pred tem. Gre le za drugačno razporeditev vsebine in za spremenjen obseg snovi.«

UČENCI IN UČITELJI ŠE MARSICEŠA NE VEDO

In učitelji? Ravnatelj kranjske gimnazije zatrjuje, da so imeli dovolj možnosti za pripravo na novi program dela, pri tem pa seveda niso mišljeni samo seminarji, ki jih je organiziral zavod za šolstvo. O razmišljanjih o prihodnosti usmerjenega izobraževanja, pa je še vseeno nekaj vprašani, ki zbuja- jajo skrb. Učenec, pravijo, ki se je letos odločil za enega od treh programov, ne vidi povsem jasno svoje prihodnosti, končnega cilja, ki ga je lahko videl v splošni gimnaziji. Takrat je že v prvem letniku vedel, da se bo po končanem srednjem šolanju lahko vpisal na katerokoli višjo ali visoko šolo. Danes pa temu učencu ne more nihče natančno povedati, kam bo lahko šel po končanem programu

usmerjenega izobraževanja. Nekdo iz naravoslovno-matematične usmeritve bo lahko nadaljeval študij fizike, matematike pa recimo kemije in biologije, vendar bo ta absolvent sposoben še za kaj drugega. Se bo lahko odločil za študij medicine? Se bo lahko vpisal na agronomijo? Vedeti je treba, da da se zmeraj niso sprejeti vzgojno-izobraževalni programi višjih in visokih šol, ki bi morali natančno opredeliti,

1985 in kasneje. Je mogoče že zdaj natančno predvideti kadre, ki jih bomo takrat potrebovali? Pogosto ne poznamo kadrovskih potreb niti za prihodnje leto.«

Kdo bo prevzel vlogo usmerjanja in preusmerjanja učencev v različne vzgojno-izobraževalne programe. Bo ta naloga ostala na plečih pedagoških delavcev v srednjih šolah? Za takšno delo bi bile potrebne strokovne službe. Zahteve so glasne, a brez odziva!

kakšno potrebno in ustrezno izobrazbo mora dati srednja šola. Tega za zdaj učenci v usmerjenem izobraževanju pa tudi učitelji še ne vedo.

»Vprašani je še več,« pravi ravnatelj Valentin Pivk. »Poznamo dogovorjeno razmerje: 70 odstotkov za proizvodno smer in 30 odstotkov za neproizvodno smer. Toda, zdaj smo šele v letu 1981. Mar nismo nekako kabinetsko razdelili rod 30.000 osemolcev po teh smereh in usmeritvah? Prvi rod učencev se bo začel zaposlovati okrog leta

Potrebovali bi podobne svetovalne službe, pravijo na gimnaziji, kot jih imajo v osnovnih šolah. Kaj, če bo treba učenca, ki ne bo uspešen, premestiti v drug program? Kdo bo odločil kam ga bomo premestili? Na koncu teh pomislekov je še skrb: kdo bo učencu po končanem šolanju zagotovil delo?

V organizacijah združenega dela je pogosto slišati pomislek: pravimo, naj šola usposobi učenca za začetek dela, strokovno pa se bo usposobil v delovni organizaciji. Toda, ali so delovne

organizacije pripravljene na to. Bojimo se, da bodo prišli učenci delovno organizacijo premalo usposobljeni in da delovne organizacije ne bodo mogle v učencih razviti vseh sposobnosti, ki jih bo potreboval prihodnji delavec za opravljanje svojih del in nalog.

Ali pa bodo morali s tem v zvezi zaposliti precej ustreznih strokovnih kadrov. Ponekod je slišati, da bodo učenci že pri sami organizaciji dela v proizvodnji veliko breme ne le s finančnega stališča, ampak že v proizvodno tehnološkem procesu. V nekaterih delovnih organizacijah pravijo, da nimajo takih del, pri katerih učenec ne bi pomenil v proizvodnem procesu ozkega grla.«

Bomo morda po štirih letih usmerjenega izobraževanja začeli reformirati reformo? Ravnatelj kranjske gimnazije meni, da to ni potrebno. Usmerjeno izobraževanje je bilo ustrezno zamišljeno, prav gotovo pa ga bo treba v praksi dopoljevati, popravljati.

»Veliko smo razpravljali o takih imenovani navpični in vodoravni prihodnosti, o pravilni samoupravni organiziranosti na novo usmerjene šole, o pravilni izpeljavi svobodne menjave dela. Kaj pa starši? Vemo, da so sestavni del šole, skupaj z vsemi družbenimi dejavniki. Skrb, ki jo še zmeraj pogosto izražajo, je povsem razumljiva.« Na lanskem informativnem dnevu, pravi Valentin Pivk, »so postavili učenci in starši več vprašanj, na katera jim nismo mogli odgovoriti. Zdaj staršem marsikaj ni jasno v zvezi z navpičnimi prehodi, bojijo pa se, da se bodo čez nekaj let morali ukvarjati s problemi zaposlovanja svojih otrok. Na šolo so prihajali učenci, ki so želeli potrdilo, da bodo po končanem šolanju sprejeti na delo. Takšno potrdilo na bi bilo pogoj za štipendijo. Šola je morala učence razočarati, vsa kranjska gimnazija. Obveznost, ki bi jo s tem prevzela, bi bila prevelika.

Sicer pa, zdaj je šele september in šele leto 1981. Želimo si le, da bi bila mladost iz leta v leto lepša in bogatejša.

SILVO TERŠEK

skozi šolsko okno

Razmišljanje ob koncu šolskega leta

Življenje gre zmeraj svojo pot. Tudi za šolarje pride tista odločilna ura, ko se je treba posloviti od osnovne šole, učiteljev, sošolcev, od dela njihovega življenja. Takrat jim je težko, še posebno hudo pa se je poslavljati zato, ker so prebili skupaj osem let in delili vse veselje in resnobo šolskih ur.

Ob koncu lanskega šolskega leta so me učenci, ki sem jih poučevala v prvem razredu, povabili na svojo sklepno prireditev — na valeto. Pri vratih šolskega poslopja sta me prisrčno sprejeli Andrejka in Ines, ki sta postali v teh letih čedni deklici. Pospremnili sta me v telovadnico, kjer so oili otroci že pripravljeni za nastop. Nemirno sem si ogledovala obraz za obrazom teh dečkov in deklic in premišljevala, kako najhni in plahi so bili še pred osmimi leti, ko sem jih spoznala. Naših šolskih ur nismo preživ-

ljali samo v učilnici; pogosto smo se sprehajali po travnikih, kjer smo spoznavali visoke trave in rože, pohitili smo na zemljo, ki so jo tudi otroci vžljubili, tako kot so se naučili ljubiti dobre in poštene ljudi.

V osmih letih so si ti otroci nabrali znanja, marsikatero izkušnjo in postali bogatejši za marsikatero lepoto. Gledala sem jih lepo razvite, samozavestne, in jih navdušeno poslušala, ko so brali svoje pesmi in prozo, ko so peli in igrali. Občudovala sem njihovo sposobnost in ustvarjalnost, pogum. Prevzela me je prikupna svetlolasa Katka, ki je tako spretno povezovala spored. Cutila sem, kako so s prisrčnim in samozavestnim nastopom navdušili poslušalce. Ozrla sem se po starših. Ponosno, zavzeto, z neko posebno toplino v očeh so spremljali dogajanje na odru.

Pogled se mi je zaustavil na zakonskem paru, ki se je prav tisto leto, ko je prišel sin v prvi razred, razvezal. Oba sta bila takrat tako zaskrbljena, ker je bil zaradi te spremembe deček v veliki duševni stiski, razdvojen in zagrenjen. Vendar sta znala oba z razumevanjem in uvidenostjo urediti življenje, da je bil sin še naprej deležen njune ljubezni, skrbi in naklonjenosti, čeprav je vsak od staršev po svoje zaživel v novem zakonu. Vesela sem bila, ko sem jih po končani prireditvi videla vse tri skupaj. Tomaž je kar žarel od sreče. Pogovarjala sem se z njimi in njegova mama se mi je spet zahvalila za pomoč, ljubezen in razumevanje, ki je je bil deležen sin takrat tudi v šoli. Z njimi sem se veselila uspešno končanega Tomaževega šolanja in uspehov, ki jih dosega pri ko-

šarki. Tistega dne sem tudi zvedela, da je Bezjakova Andrejka izvrstna plavalca, da lepo razviti, črno lasi Sašo dobro igra tenis; Matjažek, ki mi je v prvem razredu podaril svojo sliko, pa mi je povedal, da bo verjetno nadaljeval šolanje v gradbeni šoli.

Proti večeru sem se vračala domov z nekimi posebnimi občutki in premišljevala: iz teh mojih neboljenih prvošolcev so zrastle zdravi mladi ljudje. Vse najboljše želje in najlepše misli, trud vseh učiteljev v teh osmih letih, niso bili zaman. Da bi še dolgo nosili v sebi žejo po znanju, lepoti in soncu! Rada bi jih ohranila v spominu takšne, kakršni so bili tistega slavnostnega dne: vesele, sproščene.

SONJA GOLEC

Živimo z besedami: solidarnost, človečnost, ljubezen

V Osnovni šoli Helena Puhar v Kranju se usposabljuje otroci, ki potrebujejo pri vzgojno-izobraževalnem delu več pozornosti in pomoči. Po končanem šolanju se lahko ti otroci koristno in dejavno vključijo v življenje naše družbe.

Le pri malokaterih tega smotra ni mogoče uresničiti. Ti začno po končanem šolanju delati v delavnicah pod posebnimi pogoji, ki so organizirane v sklopu šole, v oddelku za delovno usposabljanje.

Oddelek za delovno usposabljanje se je razvil leta 1970. V njem so zmerno duševno prizadete osebe, ki imajo zmanjšane sposobnosti za samostojno delo, zmorejajo pa vzdrževati stik z okolico, si pridobiti navade in skrbeti za svoje temeljne potrebe. So toliko sposobne, da se tudi priuče za preprosta opravila.

Cilj delovnega usposabljanja je usposobiti zmerno in teže duševno prizadete otroke in mladostnike za delo v delavnicah pod posebnimi pogoji. V oddelku so otroci na predšolski stopnji, na šolski stopnji in v delavnicah za delo pod posebnimi pogoji.

Delo otrok in mladostnikov, ki se usposabljujejo v teh oddelkih, prikazujemo vsako leto z različnimi razstavami. Že nekaj let organiziramo »odprte dneve«, ob katerih seznanjamo naše ožje in širše okolje z delom in odnosi do prizadete mladine.

Veliko obiskovalcev si ogleda vsako leto šolo in oddelke za delovno usposabljanje. Letos so nas obiskali in se seznanili z našim delom tudi študentje Visoke šole za organizacijo dela in učenci Pedagoške gimnazije iz Kranja.

Po ogledu so zapisali v knjigo vtisov tole:

»Naša usta so navadno polna besed, kot so: solidarnost, človečnost, ljubezen. Uvrščamo se v vrh bitij, ki teptajo zemeljski prah. Različni smo kot kamni potoka, kot jabolka drevesa. Ker živimo z besedami: solidarnost,

humanost, ljubezen, sprejemamo vso različnost, saj se uporabnost kamna in jabolka tudi meri po snovi in drevesu.

Videli smo ljudi, kot smo mi, le malce drugačni so bili. Njihovo dožemanje sveta ni kot naše, ki je povprečno, njihov smeh je včasih odsoten, kretnje počasne, koraki nepremišljeni, pogled ne najde cilja.

Že majhni pridejo k vam, da jih naučite normalne gibe, učite jih govoriti, spoznavati predmete, učite jih živeti in delati. Brez paterike, ker so to ljudje in ne izrod narave. Kruta beseda, ali ne? Pa se vam ne zdi, da nam je ta beseda vse prevečkrat v mislih, ker smo srečni, da nismo kot oni.

Kaj ste nam dali v tisti uri? Zavest, da nismo vsi enaki, da pa smo dolžni živeti eden z drugim. Kot družba jim moramo dati vse možnosti za življenje: hrano, stanovanje in vsaj malo pozornosti.

Videli smo te otroke med vami, ene slike pa nam niste mogli dati. Starši so tisti, ki so sprejeli vse kalvarijo, sprejeli otroka za svojega in enakega drugim. Njihov tih trn pot nam bo zdaj bolj razumljiva.

Gotovo ni veliko ljudi, ki bi si vam zahvalili za vso skrb, vso kodnevno pozornost in potrpežljivost.

Zato pa od nas toliko prisrčnosti — hvala!«

SILVA LEBAR

Teorija in praksa pouka zgodovine v osnovni šoli

Pri Državni založbi Slovenije je izšel nov učbenik metodike za pouk zgodovine, ki ga je napisal Tomaž Weber. Knjiga je zelo dobrodošla, saj je minilo že več let, odkar je razprodana metodika zgodovine, ki jo je napisal Zgonik. Profesor Weber je zasnoval knjigo tako, da jo bodo lahko uporabljali študenti zgodovine za učbenik in učitelji zgodovine za priročnik. Bogata poznanja in izkušnje pri pedagoškem delu in pri izdelavi učil so omogočila avtorju tesno povezavo didaktično-metodičnih razmišljanj s konkretnimi metodskimi vzorci in slikovnimi podpornimi materiali. Zato je knjiga zaradi operativne in pregledne zasnove, pestrosti in prijetne preme že na prvi pogled priljubljena in zanimiva. Pisana je tekoče, stvarno, metodični pojmi so obrazloženi, metodične možnosti pa nakazane praktično in didaktično.

Avtor obravnava v uvodnem poglavju predvsem tista didaktična vprašanja, ki so podlaga in izhodišče za razumevanje sodobnih metod in oblik pri pouku zgodovine. Ko primerja tradicionalna pojmovanja pouka zgodovine, podčrtuje polivalentne vzgojno-izobraževalne naloge tega predmeta, vlogo učencev kot subjekta pri pouku, metodično vlogo krajevne zgodovine itd. Kljub temu pa je ostal didaktični del preložen obdelan. Bralec dobi v uvodnem delu tudi temeljno usmeritev k metodični literaturi.

Glavna vsebina knjige so metodična poglavja. Ta so razvrščena po sistemu delovnih etap: od dolgoročnega načrtovanja preko izbora učnih sredstev pa do izbora in uresničevanja učnih metod in oblik ter preverjanja znanja.

V poglavju o smotrih in izboru zgodovinskega gradiva so posebej navedeni konkretni obdelani pot in problemi učitelja pri izdelavi letnega delovnega načrta. Navedena učiteljeva učna priprava in oblikovanje učne enote je prikazana v knjigi na dveh krajih, to pa nekoliko moti. Poglavje o

učnih sredstvih je učinkovito povezano z demonstracijskimi metodami. Posebno podrobno je prikazana vloga tabelske slike, nakazani so metodični postopki pri uporabi zgodovinskih virov in literature, učinkovito in jedrnatost je razložen pomen slikovne demonstracije, metode dela z učbenikom in delovnim zvezkom, bolj na kratko pa je obdelana vloga filma in televizije pri pouku zgodovine. Metodične ustne razlage in pogovora sta prikazani v medsebojni odvisnosti, zelo uspešno in določno je poudarjena potreba po dejavnosti učencev. Tudi poglavje o učnih oblikah je celostno in pregledno. Bogato je opremljeno s slikami in vzorci o skupinskem delu. Zanimiva in realistična so razmišljanja glede možnosti uvajanja skupinskega dela in individualizacije pri pouku zgodovine. Avtor spregovori tudi o tem, kako je mogoče programirati pouk zgodovine. Prav tako bodo dobrodošli metodični napotki za načrtovanje in učinkovito vodenje ekskurzij. Poglavje o ponavljanju, utrjevanju in preverjanju znanja je napisano pregledno in jasno. V njem so razgrnjene težave in slabosti pri vsakdanjem pedagoškem delu in nakazane možnosti in oblike ocenjevanja učencev. Na koncu govori priročnik tudi o delu zgodovinskih krožkov, njihovi vlogi in načinu dela pri dopolnilnem in dodatnem pouku.

Nova metodika pouka zgodovine je vsekakor dragocen prispevek k naši didaktični literaturi in bo lahko s svojo praktično usmeritvijo, komunikativnostjo in priročniško zasnovano pritegnila pozornost in pripomogla k boljšemu delu v razredu. V njej bosta tako študent kot tudi izkušen pedagoški delavec dobila sveže in sodobne metodične spodbude in razlago raznih pedagoških pojavov, procesov in pojmov. Knjiga je namenjena predvsem učiteljem zgodovine v osnovni šoli, njen metodični del pa bo koristil tudi zgodovinarjem na srednjih šolah.

ŠTEFAN TROJAR

Kiparstvo na Slovenskem med gotiko in barokom

Kasneje kot druge letošnje knjige Slovenske matice je izšla razprava Emilijana Cevca Kiparstvo na Slovenskem med gotiko in barokom. Pred nami je ena tistih umetnostnozgodovinskih novitet, ki prinaša bistvene izpolnitve v spoznavanju kiparskega umetnostnega oblikovanja te dobe. Čeprav je bilo o ustvarjalnosti 16. in zgodnjega 17. stoletja že marsikaj znano, pa je šele s Cevčev razpravo zaokrožena in obogatena predstava o kiparskih spomenikih te dobe. Marsikaj tega, kar prinaša Cevčeva knjiga, starejša umetnostna zgodovina še ni upoštevala ali pa je obravnavala sproti le nekatere zglede. Že to pove, da nova knjiga izpopolnjuje dosedanje vednost o razgibani dobi, ki jo zaznamujejo humanizem in reformacija, turški vpadi in kmečki upori. Avtor je že v naslovu opredelil vsebinsko jedro, tj. kiparsko kulturo med gotiko in barokom, kjer nastopajo vendarle različne težnje in raznoteri ustvarjalci. V naslovu ni omejena renesansa, čeprav starejši domači umetnostni zgodovinarji ne govorijo o njej in je na Slovenskem skorajda ne upoštevali. Med mlajšimi umetnostnimi zgodovinarji pa vseeno velja misel, da je mogoče govoriti pri nas o renesansi ali bolje o njenem vplivu, pa čeprav ta ni tako viden in reprezentativen. Cevčeva izhodišča za takó začrtano dobo so jasno utemeljena v gradivu neposrednega umetnostnega izročila pa tudi s posrednimi viri, v katerih se povezujejo različne znanstvene vede. Avtor trezno presoja razgibano zgodovinsko dobo, v kateri so nastala gotška izročila, ki skromno zrcalijo pobude renesanse in zgod-

njeja baroka. Drugače povedano: ker je reformacija, ki ni bila naklonjena likovni umetnosti, zavirala vpliv renesanse na Slovenskem, so se ohranili le skromni spomeniki ali kakor je zapisal avtor: »ranjeni čas ni mogel spočiti velike umetnosti«. V slovenskem likovnem dogajanju je torej treba upoštevati tudi to dobo, ki jo osvetljujejo zdajšnje ugotovitve v Cevčevi razpravi.

Glavnino kiparskih spomenikov sestavljajo nagrobniki, v 16. in na začetku 17. stoletja pa zasledimo tudi »prave« kipske stvaritve. Cevčev strnjeno pričevanje o umetniški zapuščini je pomembnoše zlasti zato, ker prenekaletni zapuščini preti zob časa ali pa ji grozita barbarizem in zbirateljski pohlep. Gradivo je smotno razvrščeno in logično poudarjeno po pomenu. Ob koncu najdemo zelo bogato bibliografijo virov in literature pa tudi strnjen prevod Cevčeve razprave v nemščino. Knjigo, ki je zanimiva tudi za umetnostne zgodovinarje v tujini, je skrbno prevedla Neva Šlibar-Hojker, okusno in s smislom za bistveno pa jo je opremila Nadja Furlan. Bogato fotografsko gradivo ponazarja kipske spomenike v črno-beli tehniki. Večina fotografij je zelo kakovostnih. S Kiparstvom na Slovenskem med gotiko in barokom smo dobili zadnji del umetnostno-zgodovinske trilogije, ki se je začela s starejšim kiparstvom srednjega veka in se nadaljevala z gotiko. Prav gotovo je Cevčeva novota ena tistih knjig, ki jo bodo z zanimanjem prebirali ne le umetnostni zgodovinarji, temveč vsak, ki mu je pri srcu naša kulturna dediščina.

I. G.

Nov zvezek Slovenskega biografskega leksikona

Izmed izvirnih leksikonografskih izdaj na Slovenskem je ena najstarejših Slovenski biografski leksikon, saj sega že v predvojni čas. Kdorkoli pozna zvezke Slovenskega biografskega leksikona, tudi ve, da zajema vse tisto, kar spada v okvir slovenskega kulturnega, gospodarskega, znanstvenega, političnega, umetnostnega in javnega življenja. Slovenica biografskih imen s predstavitvami ni nikjer drugje tako uveljavljena, kot v zvezkih Slovenskega biografskega leksikona. Že zaradi tega ima ta znanstvena izdaja svoj poseben namen in pomen.

Dvanajsti zvezek SBL sta uredila pokojna Alfonz Gspan in Fran Petre. Prvi je dolga leta vodil — z uredniškim odborom — celotno delo in izpeljavo in je v resnici ostal spiritus agens odgovornega dela, ki ga je zatem prevzel Fran Petre. Noviteta vsebuje biografska gesla od Taborske do Trtnika. Že prvo ime opozarja, da leksikon v svoji zasnovi ne upošteva zgolj slovenskih osebnosti, ampak tudi vse druge, ki so kakorkoli delale, ustvarjale na slovenskem etničnem območju. Le tako je mogoče dobiti kar se da popolno podobo javnega, kulturnega, umetnostnega, družbeno-političnega in znanstvenega življenja na Slovenskem, čeprav le z biografsko zgoščeno podobo. Širok razpon vsega dogajanja v preteklosti in polpreteklosti je zahteval velike sodelavce, vsak od teh je s svojo strokovnostjo lahko upošteval skupna izhodišča za obravnavo posameznega imena, hkrati pa vsebinsko napolnil vse tisto, kar je za posameznika pomembno, poudar-

jeno. Sistematika ostaja, izvira pa iz temeljne zamisli biografske obravnave, ki ima v glavnem tele strnjene opredelitve: življenje, pis, delo, ki je po potrebi lahko razvejeno na različna področja, odbrana bibliografija o avtorju. Razumljivo je, da je pomembnejšim osebnostim odmerjeno več prostora in razlage kot drugim. Čeprav je objektivna skupna podlaga pomembno izhodišče za prikaz posameznih imen, je tu in tam očiten tudi subjektivni preblik; temu se povečini ne izogne noben leksikon take ali drugačne vrste. Eno je gotovo: delo je opravljeno korektno, na zavidljivi ravni in na zanesljivi znanstveni podlagi.

Delo, kot je Slovenski biografski leksikon, je mogoče predstaviti le informativno, kritično pa bi ga lahko ocenili le specialisti za posamezno področje. Vendar ne bo odveč, če povemo nekaj dobrih namernih vtisov, ki bi sami po sebi terjali širšo dokumentacijsko preverjanje in nadrobnejšo obravnavo. Na primer: pri bibliografskih podatkih o obravnavanih osebnostih smo večkrat v zadregi; leksikon podaja le izbor bibliografije. Jasno je, da vsega, kar je bilo zapisano o obravnavani osebi, ni mogoče upoštevati. Vendar pa je ponekod izbor subjektiven; najbrž je zato kaka vredna, pomembna enota izpuščena, manj pomembna pa upoštevana. Pri bibliografiji te vrste pa je že tako, da je vsako (tudi neupoštevano!) enoto treba prebrati in šele zatem narediti premišljen objektivni izbor. Pri tem se ni mogoče vselej zanešati na avtorjevo ime, ali pa na časopis in njegov zven. Toda ta misel

nove knjige

je le »obrobna«. Sicer pa velja, da je bibliografsko gradivo pretehtano izbrano in doseže bistven namen. Razmisliti pa bi morali o bibliografskem deležu: ali ga ne bi kazalo nekoliko bolj upoštevati?

Visoka raven znanstvenega dela, kakršno je Slovenski biografski leksikon, govori o sistematičnem in strokovnem delu

posameznih sodelavcev. Tako delo nastaja počasi in ob skromnem številu sodelavcev. Gre tudi za enega tistih leksikoloških dosežkov, ki ne trpi površnosti in naglice. Želja, naj bi dobivali zvezke SBL še hitreje, pa pove, kako zelo potrebne so take specializirane izdaje, kakršna je SBL.

IGOR GEDRIH

Metodika dopisnega izobraževanja

Dopisno izobraževanje sodi med najbolj razširjene oblike izobraževanja odraslih. Temelji na dvosmerni pisni komunikaciji ali na dopisovanju med andragoškim delavci in udeleženci programov, med učitelji in učenci v najširšem pomenu besede. Za izobraževanje je pomembno, da je sistematično, usmerjeno k določenemu, zavestno postavljeno učno-vzgojnemu smotru. Uspeh izobraževanja je veliko odvisen od uporabljenih metod. Avtorica knjige Metodike dopisnega izobraževanja, dr. Ana Kranjc nas seznaja z najbolj obetavnimi metodami dopisnega izobraževanja. Delo je prijetno popestrila z ilustracijami akademska slikarka Irina Rahovsky-Kralj.

Kakšna je vsebina knjige? Razvoj dopisnega izobraževanja v svetu je strnjen v prvem delu knjige in prehaja v podrobnejši opis tovrstnega izobraževanja v Jugoslaviji. Sledi razčlenitev oblik dopisnega izobraževanja in njihovih razvojnih zakonitosti. Osrednja tema je Potek dopisnega izobraževanja. Avtorica govori v začetku poglavja o uporabnosti in razširjenosti dopisnega izobraževanja, opredeljuje razširjene vzgojne naloge in

nato podrobneje obdelava glavne stopnje dopisnega izobraževanja (pripravo, potek in delitev dela). Natančnejša razlaga učnih pisem s strukturo, motiviranjem, načinom podajanja snovi, razlago, utrjevanjem in ponavljanjem snovi je zajeta v predzadnjem delu knjige, ki se končuje z razmišljanjem o dvosmerni vzgojni komunikaciji. Seminarji, študijski krožki in njihov pomen obsegajo sklepni del.

Avtorica je izčrpno predstavila literaturo, ki lahko pripomore k nadaljnjemu poglobljanju znanja o metodah in načinih dopisnega izobraževanja. Več kot sedemdeset naslovov govori o tem, da ima dopisno izobraževanje pomembno mesto v ne-nemnem izobraževanju, hkrati pa je dosegljivo vsakomur, če je še tako oddaljen od izobraževalnega središča.

Metodika dopisnega izobraževanja je namenjena vsem šolam, delavskim univerzam, politični dopisni šoli pri marksističnem centru in 11.000 dopisnikom po vsej Sloveniji.

Knjiga je izšla pri Dopisni delavski univerzi Univerzum v Ljubljani.

LEON KREK

(Foto: Marjan Pal)

Gramatika u osnovnoj školi

Pomena jezikovne izobrazbe se sicer zavedamo, jezikovni pouk pa nam vseeno povzroča težave. Učenci nad »slovnico« niso navdušeni, celo učitelji bi se ji kdaj želeli izogniti. Pridejo trenutki, ko radi povzdignemo glas, da slovnica ne pripomore kaj prida k utečenemu izražanju in prenesemo težišče pouka na druga jezikovna področja. Kdaj naj sploh začnemo osnovnošolscem razlagati jezikovni sestav? Že v nižjih razredih ali šele v višjih? Koliko natančno in v kakšnem obsegu? So naši jezikovni učbeniki ustrezni? Jih imamo dovolj? Kakšno je učno gradivo za uveljavljene oblike pouka? Nanizali bi lahko še vrsto vprašanj.

Odgovor nanje ponuja knjiga Stjepka Težaka, ki se loteva jezikovne problematike tudi z metodične strani. Avtor preide od uvodnih poglavij Otrok in jezik, Namen jezikovnega pouka v

osnovni šoli in Načela jezikovnega pouka v splošno izobraževalni šoli k osrednjim temam. Govori o učnih oblikah, metodah in sredstvih pri pouku slovnice, o organizaciji jezikovnega pouka, o njegovem povezovanju z drugimi področji materinščine (v tem primeru hrvaščine in srbsčine), o načrtovanju učne snovi in o učiteljevi pripravi za učno uro iz slovnice. Poglavja so obsežna in konkretizirana z zgledi, stvarno kazalo omogoča takojšnjo seznanitev s strokovnimi pojmi, več kot štiristo naslovov spremljajoče literature pa omogoča dovolj širok vpogled v jezikovno problematiko.

Knjiga je napisana za srbohrvaško govorno področje, toda njena tematika je splošna ter pomaga iz zadrege tudi slovenisti in vsakemu razrednemu učitelju. Izdala jo je Školska knjiga v Zagrebu l. 1980.

BERTA GOLOB

Družbena ureditev SFRJ

Pričujoča knjiga je izšla prvič pred leti in je bila kmalu razprodana. Zdaj smo dobili drugo, dopolnjeno izdajo o samoupravnem socialističnem demokraciji, kateri je avtor upošteval najpomembnejše spremembe, ki so nastale v tem času, zlasti glede na zakon o združenem delu in nekater druge zakona, pomembne za vrednotenje človekovega položaja družbenoekonomskem in političnem sistemu SFRJ. Druga izdaja je tudi dopolnjena s kontrolnimi vprašanji na koncu poglavij in s seznamom pomembnejše literature.

Avtor knjige dr. Kristan je univerzitetni profesor v Ljubljani. Njegov učbenik je celosten prikaz sistema socialistične samoupravne demokracije v SFRJ. Knjigo odlikujeta jedratost in jasnost v opisuvaranju zahtevne snovi. Veljavno družbeno ureditev je prikazal in osvetlil v preteklem delu te knjige z ustavnopravnega in tudi, politološkega

vidika. Tako se je izognil razširjenemu normativističnemu obravnavanju ustavne ureditve SFRJ. Ker so med prvo in drugo izdajo nastale pomembne spremembe v naši deželi, dobili pa smo tudi več bistvenih družbenih dokumentov, je avtor vse to upošteval. Pri poglavjih o veljavni družbeni ureditvi je dodal tudi kratek vzorčno-posledični prikaz posameznih novosti, ki jih je prinesla ustava iz leta 1974. Petina dela je namenjena zgodovinskemu delu predmeta, štiri petine pa veljavni ureditvi. To razmerje ustreza. Avtor je zdaj tudi dopolnil obdobje narodnoosvobodilnega boja in podrobneje razložil nekatere dogodke in pojave tedanjega časa. Tudi povojno razdobje je avtor dopolnil z nekaterimi osvetlitvami.

Knjiga je koristen pripomoček za vse, ki študirajo ali se drugače ukvarjajo z vprašanji naše družbene ureditve.

JOŽE CIPERLE

O LITERATURI

Literatura. Kaj potrebuje ta od skupnosti? V bistvu samo založništva in revije. Družba nam je dala oboje. Toda! Ali so bile založbe res vedno zaupane sposobnim in poklicnim? Kako je z revijami, vemo le predobro, zlasti vemo, kako je bilo z njimi, odkar se je v njihovo upravljanje vthotapila nekakšna lažna demokratičnost. Toda to so posebni problemi, ki jih tu ni načenjati, pač pa si moramo zastaviti vprašanje, kje je v organiziranju naše knjižne produkcije opaziti dobro pretehtano kulturno politiko in sistematičen program? Bojim se, da je tega malo.

(Josip Vidmar, Dnevnik, 1968)

satira
humorKdo pravi, da v
šoli ni smeha?

Ko sem še trgal hlače po šolskih klopih ljubljanske bežigradske gimnazije, so nas v našem tretjem letu poslali na najvišjo raven: za razred so nam določili risalnico prav na vrhu šolskega poslopja. Prvi šolski dan smo le s težavo našli svoje oporišče. Nekateri optimisti so celo ugotavljali, da so na naš 3. d pozabili in da gremo lahko kar domov. Toda kmalu smo se navadili svojega privilegiranega položaja in celo vzljubili nekatere prednosti. Prinašale so nam dragocene minute dodatnih odmorov, saj so profesorji z večjim ali manjšim trudom sopihali k nam in si privoščili čudovit razgled na gore. Večina od nas tega razgleda ni posebno cenila. Bolj smo se navduševali za obliko sobnega nogometa s starimi copatami, s katerimi smo se ukvarjali v zadnjem delu našega velikankega razreda.

Položaj na stehi sveta pa je prinesel tudi marsikatero nevšečnost. Nekega deževnega dne je začelo puščati pri naših kolegih iz 3. c in to je bila za nas dodatna zabava. Eden naših profesorjev, ki se je po napornem vzponu dalj časa oddihoval za katedrom, je to kar se je pripetilo v 3. c v našem 3. d takole komentiral: »Narava že ve, koga je treba namakati.«

Ta izjava pa je izzvala v 3. d eksplozijo smeha. Profesor namreč ni vedel, da je puščal strop v našem razredu prav nad katedrom.

Bilo je v tistih starih časih, ko še ni bilo pedagoških svetovalec in so po naših šolah strašili še šolski inšpektorji. Neki zelo strog in strah zbujajoč pripadnik te pedagoške vrste je imel sinčka Janezka, ki je študiral prvi letnik osnovne šole.

Ko je prišel nekega dne Janezek domov, utrujen od obilja učenosti, ga je za pedagoško teorijo in prakso navdušeni očka pobaral, kako mu je kaj všeč v šoli.

»Vse bi še bilo, če me ne bi učiteljica zmeraj zafrkavala,« se je pritožil Janezek.

Skrbni očka si je seveda hotel ogledati zadevo na kraju samem. Prišel je torej službeno v Janezkov razred in sedel v klopi za sinom.

Učiteljica je začela spraševati učenca nekoliko bolj spoštljivo kot ponavadi. In ker so bili časi zelo stari, seveda še ni bilo sledu o novi matematiki.

»Tineček, koliko je 2 + 3? ... Marička, koliko je 5 + 1? ... Igor, koliko je 4 + 2?«

Na vrsto pride tudi Janezek. »No, Janezek, koliko je 1 + 1?« Tedaj se Janezek obrne k očetu in resno reče: »No vidiš, me že spet zafrkava!«

Na eni izmed ljubljanskih gimnazij je v zgodovinskem obdobju pred usmerjenim izobraževanjem vedril in oblačil profesor matematike in fizike prof. I. Š. Slovel je po vesoljni Ljubljani in če si le omenil, da je tvoj profesor, so te že vsi pomilovali in sočutno gledali.

Ob vsem tem pa je bilo zanimivo, da je mož pod jekleno matematično-fizično skorjo skrival zlato srce. Žal so se o tem prepričali njegovi dijaki nekoliko prepozno, ponavadi šele po maturi. Tega niso mogli vedeti zlasti takrat, kadar so po hitrem postopku leteli od table z ne posebno laskavo oceno ali ko so trepetaje čakali na usodne svetlo zelene zvezke s šolskimi nalogami.

Poleg drugih vrlin je imel tudi precej smisla za humor, ki se je pri njem izražal v dveh oblikah. Prva je pomenila programirane in (roko na srce) nekoliko zastarele šale, ki so prihajale na vrsto ob natančno določenih matematično-fizikalni učni snovi, šale druge vrste pa je improviziral kar sproti, ponavadi na račun kakega grešnika, ki ga je imel trenutno v obravnavi.

Tako je nekemu nesrečniku, ki je slovel v razredu po svojih futurističnih nagnjenjih do vesoljskih poletov, takole zabelil njegov ne preveč uspešen matematični dan: »Kako pa misliš ti letati po vesolju, ko pa ne znaš ne matematike ne fizike?«

Sošolec Živko je takoj pomagal tovarišu v nesreči: »Tudi opice, ki jih izstreljujejo v vesolje, ne znajo ne matematike na fizike.«

ANDREJ VOVKO

Jakob Alešovec

Kako sem se jaz likal

Toda vrnimo se nazaj v šolo in oglejmo si profesorje, ki sem jim prišel v roke. Omenim naj le naj-mikavnejše.

Prvi je bil naš razrednik profesor Melcar. Med dijaki je slovel z avtoriteto svoje dobrovoljnosti in — kratkovidnosti. Zato se mu je pokazal iz marsikaterega kota kak »osel«, pa ga ni videl. Le če je bil prevelik šum, je zavpil: »Nicht rühren!« Potem pa nastavljal prst na nos kakor kralj, kjer je bil pred njim, da nekaj miglja. Gorje mu, katerega je zadel ta prst! Kaznovan je bil — ne s palico ali s »štabrom«, ampak ven je moral, pa še v tisti »Klassenbuch« je bil zapisan. Zato smo vsi počenili po klopih, kadar je šel profesor Melcar na lov. Le kakega nepredvidneža ali velikan je zadel s prstom kazalcem. Pa še to ni bilo tako hudo, kakor se je videlo skraj. Repetenti, ki so poznali profesorjevo mehko srce, so nas poučili, naj ga prosimo vsi skupaj — preden gre iz šole — milostni za zasu-

čenega grešnika, da ga zbriše iz Klassenbucha. In res, ko je šel do prihodnjega profesorja ob koncu pouka po sredi dol, smo mu vsi zastavili pot in prosili: »Herr Professor, austreichen, wir bitten!« Kaj je hotel mož! Žugal nam je pač s palico, toda pohoditi nas vendarle ni mogel. Njegov obraz se je spremenil, kakor se spremeni oblaki, kadar ima sonce pogledati skozi njega. Z besedami: »Ihr Schlingel, ihr seid alle eine Bande Verschwoerer,« je šel nazaj h katedru, odprl predal, pomočil pero globoko v črnilo in potegnil debelo črto čez vse, kar je bil prej zapisal. Nam je vsem odleglo; on pa je šel do vrat, se tam obrnil in postal ter držal palico kvišku, dokler nismo bili vsi mirni, potem pa je odšel.

Iz šole je šel profesor Melcar vsakokrat, kadar je imel še kje kako uro, po študentovskih ulicah proti gradu. Ljudje, ki so ga videli, so rekli, da je potegnil tam iz žepa regljo in šel do nekega kamena, potem pa nazaj.

Uhljanje na pohodu

V pisarno je prišel natanko ob enih, tako kot mu je dopoldne naročila ravnateljica. Še nikogar ni bilo, zato je poselel in razmišljal o dogodkih tega dne.

Če prav pomisli, je že zjutraj vedel, da se ta dan zanj ne bo končal dobro. Sinoči ga je vznemiril čuk na sosedovi hruški, zjutraj, ko je šel v šolo, pa mu je črna mačka prekrizala pot. Izidor uradno sicer ne verjame v strahove in drugo srednjeveško zapuščino, takole zasebno pa ga vendarle nekoliko vznemirijo skrivnosti, ki so napovedovale slabe dneve že njegovim prednikom.

Tokrat so se mu slabe napovedi povsem uresničile: ko je zjutraj vstopil v zbornico, je takoj zagledal ravnateljico z zloglasnim zelenim zvezkom pod pazduho. V ta zvezek si vpišuje pripombe, kadar hospitira pri pouku. Brž ko ga je zagledala, je že stopila proti njemu in mu pojasnila, da bo šla prvo uro z njim v razred. Zadal je Izidor natanko vedel, kaj sta pomenila nočno skovikanje in mačja dirka čez cesto.

»In ravno danes je prinesla svoj nos,« je pomislil, »ko sem tako brez volje in slabo pripravljen na delo. Najraje bi jo bil posadil na metlo in usmeril proti tistemu znanemu hribu na Notranjskem.«

Najbrž bi se mu utrnila še kaka nespodobna misel, če ne bi vstopila v pisarno ravnateljica in se mu opravičila za zamudo. »Veste, ljudje mislijo, da mi vodilni organi nimamo dela, da posedamo ob kavi in beremo časopise. Po pravici vam povem, da včasih še malicati ne utegnem. Tudi za tale najin pomenek bi mi skoraj zmanjkalo časa, če ne bi bil tako zelo potreben.«

Ravnateljica je najprej pobrskala po svojem znamenitem zvezku, nato pa z narejeno prijaznostjo vprašala: »Kakšen se vam je zdel vaš dopoldanski pouk, tovariš Izidor?«

Izidor je prejel veliko razmišljanja, kaj bo povedal v svoj zagovor, ta trenutek pa se ni spomnil nič pametnega, zato je molčal. »Bom pa jaz začela, da ne bova zgubljala časa,« je prekinila molk ravnateljica. »Najprej dobre strani vašega dela. S poukom ste začeli takoj po zvonjenju, to je lepo in prav. Tudi trudili ste se pri delu, da ste se pošteno spotili. Ko ste pisali po tabli, vam je kreda kar trikrat padla iz rok. To zadnje vam seveda ne štejem v dobro, ker ste s tem dokazovali veliko tremo. In kdo je tako živčen? Tisti, ki je slabo pripravljen in ima slabo vest. Vi imate veliko razlogov za to, tovariš Izidor, kar poglejte:

vaše pisne priprave so zastarele. Iz njih se ne vidi, kaj bo kdo delal in kaj so poglobilni cilji učne ure. Morda ste jih napisali še lani ali predlanskim. Pri pouku prevladuje skoraj samo frontalna učna oblika, verbalizma in faktografije je toliko, da bi ju lahko izvažali. Pa korelacija? Sploh veste, kaj to pomeni? Pri vašem delu ne zasledim niti malo povezanosti med posameznimi učnimi področji, kot da ima vsak predmet svojo republiko.

Ob vsem tem ni čudno, če učenci pri pouku niso bili dejavni. Joj, kako grdo ste gledali učenca Staneta iz zadnje klopi, ki ga vaše besedičenje ni zanimalo. Saj revež ni bil kriv, če ga s svojimi zastarelimi učnimi postopki niste pritegnili k sodelovanju. Morda bi ga celo zlasali, če ne bi bilo mene zraven. Slabo, tovariš Izidor, slabo. Zadnji čas je, da se poboljšate in posodobite svoje delo z mladimi. Zapomnite si temeljno načelo: Učenci morajo biti aktivni sodelavci v vzgojno-izobraževalnem procesu. Sami naj si zastavljajo svoje cilje in jih uresničujejo, vi pa ste njihov pomočnik in svetovalec. Tako boste omogočili vsestranski razvoj njihove mladostne ustvarjalnosti. Opazujte jih pri delu in si zapisujte vse o njihovih sposobnostih.

In še tole vedite: odslej bom večkrat nadzorovala vaše delo in najboljše bo, če se takoj odločite spoprime s problemi, ki sem vam jih omenila. Če me tudi tokrat ne boste ubogali, vam bom...« Tu je za nekaj trenutkov utihnila in očitno je bilo, da je šla v odločilni napad nepriljubljenosti. V mislih je bliskovito iskala primerno kazen. Najbrž je razmišljala takole: za tistih ušvihov odstotkov, ki jih dajemo pri plač za kakovost dela, še s prstom ne bom mignil, komisije za kršitev delovne discipline pa se tako nihče ne boji. Toda nekako je moral končati začeto misel, sicer bi bil ves trud zaman. Zato je zinila to kar ji je tisti trenutek padlo na glavo: »Sicer vam bom krepko navila ušesa.« To je povedala zelo odločno in še podkrepila z značilno kretnjo, da se je Izidor kar ustrašil. Nasveti so mu bili dobro znani, saj jih je v rahlo spreminjeni obliki poznal že iz prejšnjih let. Tale grožnja pa je bila nekako čisto novega, zato je o njej razmišljal vso pot proti domu. Kaj bo, če bo ravnateljica posredovala uspešnost svoje, po naključju odkrite metode, tudi pedagoškim svetovalcem. Prišli bodo na šolo in nas uhljali. Joj, to bo bolelo.

LEOPOLD SEVER

Kaj je umetnina

Zgodilo se je pred leti. Učiteljica Jana je bila zelo nesrečna. Ne morda zaradi kake neuslišane ljubezni, temveč zaradi čisto preproste risanja. Risanje v šoli ji je delalo strahotne preglavice! Njeni »fickarji« so čakali, pacakali in mazali, da je Jane oblivala kurja polt. Popravljala je tu, pomagala tam, radirala, dopovedovala, kričala, prosila — pa nič. Frkolini so ustvarjali tako, kot je bilo njim všeč.

»Jana,« je rekel nekega dne ravnatelj, »pripravi najboljše risbe, napovedana je komisija, ki bo iz vsakega razreda izbrala tri najboljše dela za mednarodno tekmovanje na Japonskem!« Jane je zmrazilo. Stekla je v zbornico in vzela risbe iz predala. »Le kaj naj jim pokažem od teh zmazkov?« je tarnala in solze so ji kar polivale obraz. Komaj se je toliko pomirila, da je lahko izbrala deset najlepših risb, ki jih je po večini naredila sama, a jih je kljub temu še enkrat temeljito sfizirala. Potem je nekoliko pomirjena vzdihnila: »Morda pa bodo izmed teh desetih vendar lahko izbrali tri za mednarodno razstavo otroških risb na Japonskem?«

Če tri dni je prišla napovedana komisija. Trije pravi umetniki, dobri kot kruh in prijazni kot sonce. »No, tovarišica, pokažite nam risbe vaših malih umetni-

kov!« so rekli člani komisije. Jane je šinila kriv glavo in zažarela kot potonika. S tresočimi rokami je položila prednje deset izbranih risb in zajecljala: »Te so najboljše!« Komisija je površno pregledala drugo za drugo, se spogledovala in nasmihala. Jane je začelo stalo srce: »Saj sem vedela!« »Tovarišica, pokažite nam kaj vse letošnje risbe!« so rekli prijazni možje. »O, groza!« jo je spreletelo. Kakor mesečna jim je znosila na mizo vse od kraja. Možje so oživeli. »Krasno! Sijajno! Odlično!« so vzklikali. Jane ni mogla verjeti ušesom. Tedaj si se prikazali iz kupa dve strašanski packi Korenovega Jakca: ena večja, druga manjša. Obe sta bili razpotegnjeni v nekakšne ude in veliko fantazije bi bilo celo mo goče reči, da predstavljata človeški figuri. »Ta je najboljša!« si vzkliknili ocenjevalci in prosili Jane naj pokliče Jakca v zbornico. Ko je prišel, so ga možje pobarali: »Jakec, koga pa si tu narisal?« Jakec jih je začuden pogledal: »Saj vidite! Tale je mo očka, to sem pa jaz!«, je rekel užaljen, da tega sami ne spoznajo. »Že dobro, Jakec, kar pojdi: lepo si narisal!« so ga pohvalili, nato pa zapisali pod risbo: »Jaz in mo očka.«

Risba je dobila na Japonskem prvo nagrado. JOŽE ČIPERLE

Meni je bil profesor Melcar prav priljubljen, zlasti še zato, ker sem njegovo kranjsko nemščino razumel lahko. Imel je Melcar v našem razredu latinsko in slovensko — ali pravzaprav le latinsko, ker v slovenščini nismo prišli daleč. Je bilo že tako urejeno, da je bila slovenska ura vedno popoldne najzadnja, in povrh še po latinski uri. Med slovensko uro smo navadno pisali latinsko šolsko nalogo »ajngelbali« — kakor je bil tedanjí izraz za to in kadar je bil kdo gotov z njo, je kar šel. Če pa še pisanja ni bilo, smo tisto uro kramljali po domače, po kranjski, in interpretirali profesorja, ki nam je včasih, sedeč na svojem stolu, deklamiral: »Kos prepeva, gnezdo znaša, lepi sušec gori gore.« Premolke pa je izpolnjeval z nosljanjem. Vse to je trpelo kake pol ure. Potem pa je rekel, naj odidemo prav tiho po prstih. Spazili smo se iz šole kakor ponočni tatovi. Pa res! Kdo se bo učil kranjski, kar zna že vsak met. Jaz ne, ti ne, kdo še ne?

Mene je imel profesor Melcar zelo rad. Povzdignil me je do časti, da sem mu nosil v šoli izdelane naloge v zvezkih domov. To je bilo zame koristno v dvojnjem

oziru. Ko smo namreč oddali zvezke z nalogami, je dal profesor spisati vse naloge pravilno na šolsko tablo. Tako sem jaz brž vedel, kje sem naredil kako napako, in če je bila katera, sem smuknil na poti za njim v našo vežo in tam brž popravil, kjer je bilo treba potem pa tekel za njim, česar on ni zapazil, ker ni gledal nazaj. Tako sem imel večidel pri njem v nalogah »ausgezeichnet«, k najnižjemu »vorzüglich«, slabšega reda pa ne. Druga korist zame je bila ta, da sem dobil za vsako pet šestico — in to se mi je zdelo še boljše.

Profesor in katehet Globočnik, čeravno moj dobitnik, kakor sem že omenil, je bil zelo strog z mano, pa nič manj z drugimi. Zato sem se učil zanj skoro najpridneje. A vendar mi ni šlo tako gladko v glavo, kakor bi bil imel jaz rad. Vedno je zmanjkalo kake besede.

»Pa po kranjski povej!« je rekel ob takih neprilikah profesor Globočnik, ko je zapazil mojo zadrego. Potem je pa že šlo, in če sem dobro odgovoril v slovenskem, je pri njem veljalo toliko, kakor če bi bil povedal po nemški. Druge lastnosti Globočni-

kove so pa znane vsem, ki jim je bil učenik.

Precej drugačen je bil pa profesor Grünwald, ki je prihajal v šolo z dolgim zelenkastim plaščem, kakor bi bil nosil kaj težkega. Predstavil se nam je kot učitelj nemškega jezika in zemljepisja. Grünwald je bil Nemec; slovenske besede ni umel nobene. Njegovo nemščino pa, ker ni bila »kranjska«, smo pa mi umeli silno težko. Ta mož je bil starikest in siten, njegova nemščina pa vsa drugačna, kakor smo je bili vajeni mi. Bil je mnogo kriv, da se je — vsaj meni — navdušenje za ta jezik zelo ohladilo. Grünwald je bil sicer učenjak v svoji stroki, poseben v zvezdoznanstvu, zakaj neki so ga dali likat nas, ki smo poznali zvezde le iz leca? Slovensčina je Grünwaldu zelo smrdela. Ker je ni nič razumel, je imel svoje tolmače v prvi klopi. To so bili ljubljanski »škrice«, ki sami niso znali nič slovenski. Te tolmače je imenoval »meine Kinder« in sploh v vseh zadevah iskal pri njih pojasnila. Skrajno so nas ti vrlo tožarili in marsikateri izmed nas je bil kaznovan. Naposled smo pa mi »kmetje« sklenili zvezo zoper to »aristokracijo«.

Ko je poslal profesor Grünwald nekoč enega nam zelo priljubljenega sošolca klecat, smo sklenili, da naučimo te škrice manire.

To smo napravili že takoj drug dan. Ko je odšel prvi profesor in je imel priti Grünwald, protektor »škricev«, smo stopili vsi prednje eden pa je stražil pri vratih. Močnejši učenci izveljevali te gospodke »špiceljne« iz klopi — in bili so tepeni in krščeni z gobo, da bi se bili smilili marsikomu. Pretili so nam z jokajočimi in skremženimi obrazi z novo zatožbo; a največji učenec, stari repetent iz zadnje klopi, je stopil prednje in jim rekel:

»Vsi smo iz enega razreda, torej bratje. Policajev pa med sabo ne potrebujemo in ne trpimo; ravnajte se po tem. Če nas pa zatožite za to, kar se vam je zgodilo, pa le juji zopet pripravite hrbte!«

Toda kaj je pomagal ta dobrovoljni pouk! Komaj je prišel profesor Grünwald, že so šli k njemu vsi po vrsti in so zatožili vso šolo. Tisti, ki so jih tepli, so dobili kazen, a prisegli so škricev gorje. Drugi dan se je godilo vse ravno tako, le da so bili škrice krščeni in tepeni še huje. (ODLOMEK)

Priznanja za prizadevnost

Šolska športna društva o svojem delu

Ob koncu šolskega leta ponavadi pregledujemo uspehe in slabe strani šolskega športnega življenja. Tako so tudi letos ocenjevalci šolskih športnih društev dan pred tradicionalno sklepno prireditvijo v dvorani kina Union v Ljubljani primerjali ocene društev iz vseh delov Slovenije in se odločili, komu bodo podelili katero od priznanj. Stališča so bila tokrat dokaj enotna — zlato plaketo so namenili 26 šolskim športnim društvom, srebrno je dobilo 38 ŠSD, bronasto pa 97.

Seveda je treba ob tem še dodati, da je v republiškem tekmovanju za najbolj množično in samoupravno šolsko športno društvo sodelovalo 259 društev, to je za dobro petino več kot leto poprej. Ob precejšnjem številu društev, ki so se letos prvič prijavili na republiško tekmovanje, lahko rečemo, da je število nagrajenih društev razmeroma veliko.

Število podeljenih zlatih, srebrnih in bronastih plaket pa seveda ni posledica dobre ali morda naklonjenosti pedagoških svetovalcev in drugih ocenjevalcev dejavnosti ŠSD na svojih območjih, ampak dokaz kakovostnega in zavzetega dela mentorjev, učencev in dijakov in seveda vseh drugih sodelavcev v društvih.

Za zlato priznanje je moralo društvo zbrati več kot 1000 točk. Z besedami bi to pomenilo, da so mentorji in vsi, ki so imeli kakršenkoli opravke z društvenim

delom, morali zelo potruditi. Še posebej pa je treba omeniti mentorje »zlatih« društev, saj so v šoli preživeli najbrž ves svoj prosti čas in so za svoje učence storili izredno veliko. Res pa je tudi to, da so že po tradiciji, ki dela pedagogov telesne vzgoje ne ceni prav visoko, tudi slabo finančno nagrajeni in jih je veliko od nagrajenih društev že več let med najboljšimi. Ravnatelj in kolegom po zbornicah pa morda vprašanje: Ali ste pedagogom za telesno vzgojo in mentorjem društev izrekli besedo ali dve v priznanje? Najbrž ne bi bilo odveč, ko bi se pomenili tudi o stvarnejšem nagrajevanju njihovega dela.

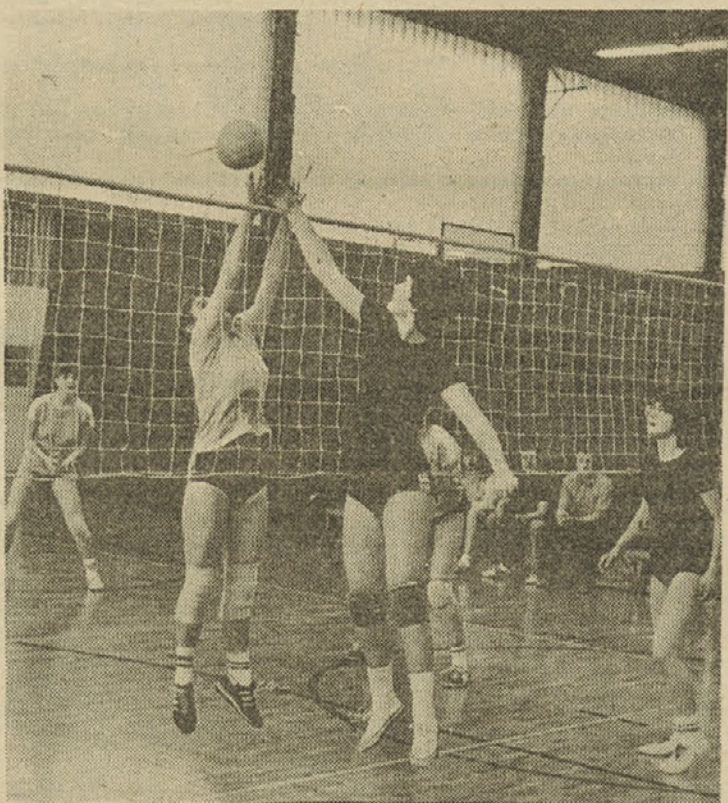
Zdaj pa smo že pri drugem precejšem problemu dejavnosti šolskih športnih društev in nagrajevanja mentorskega dela. Tudi vsi mentorji društev, ki so dobila srebrno in bronasto priznanje, so si morali ob rednem delu, kot že rečeno, vzeti še veliko prostega časa. Dve ali tri ure na teden, kolikor jih v te namene predvidevajo pravilniki po šolah, seveda še zdaleč ne odtehtajo njihovih prizadevanj. Marsikje so otroci prikrajšani prav zaradi mačehovskega odnosa vodstev šol in slabih pravilnikov, ki ne upoštevajo prave narave dela mentorjev razvitih šolskih športnih društev.

Povejmo še to, da pa imajo delovni kolektivi na marsikateri šoli dober odnos do šolske športne dejavnosti. Ne samo, da znajo ceniti delo mentorja šolskega športnega društva, ampak

razmišljajo tudi o tem, da bi samo za delo v šolskem športnem društvu zaposlili še enega učitelja telesne vzgoje. V Sloveniji je že nekaj šol, kjer so dlje od razmišljanja in so takšno prakso že uveljavili.

Žal je neskladje med šolami z negativnim in pozitivnim odnosom do gibalnih potreb otrok še

zelo velik. Na šolah, kjer ravnatelj in vodstvo šole zahtevajo od učencev, da se med glavnim odmorom, po dva in dva, v krogu sprehajajo v avli šole, kjer bolj cenijo lesket talnih oblog kot zdravje, kjer še vedno ne vedo nič o minuti za zdravje in rekreacijskih odmorih, najbrž tudi šolskim športnim društvom niso posebno naklonjeni.

Z republiškega prvenstva srednjih šol v odbojki 1981 (Foto: Marjan Zaplatil)

vzgoja
prosti
čas

nju zaslužil priznanje, tudi predlagali. Letošnji razpis za zlato značko bo objavljen v Bilten ŠSD 81—82 št. 2.

In še kratka informacija o letošnjem tekmovanju za najboljšo množično in samoupravno organizirano šolsko športno društvo. V primerjavi z lanskim šolskim letom ne bo bistvenih razlik. Mentorji bodo dobili obrazec za ocenjevanje šolskih športnih društev v Bilten ŠSD 80-81 št. 5, ki bo prišel na šole konec septembra.

Formular, ki ga izpolnjuje mentorji, je nekoliko obsežnejši saj vrednoti nekatere dejavnosti ki lani še niso bile upoštevane. Težišče dela v šolskem športnem društvu bo še vedno v krožkovni dejavnosti, organizaciji športnih značk ter šolskih prvenstvih. Poudarkom na atletiki, smučanju, plavanju in gimnastiki.

NIKO SLANA

Zlato značko mentorja šolskih športnih društev je prejelo letos šest pedagogov za telesno vzgojo in družbenih delavcev, ki se že več let trudijo, da bi šolska športna društva dobila mesto, ki jim gre. Republiško priznanje za prizadevno delo in uspehe so dobili **Lucijan Furlanič** (gimnazija Koper), **Miha Iskra** (OŠ Franjo Malgaj, Šentjur pri Celju), **Brane Klun** (osnovna šola s prilagojenim programom Janko Šlebingar Gornja Radgona), **Zalika Lubi** (šola s prilagojenim programom Cvetko Golar Ljutomer), **Miro Požun** (OŠ Biba Röck, Šostanj) in **Martin Rozman** (Zavod SR Slovenije za šolstvo).

Prizadevnih mentorjev šolskih športnih društev, ki bi si zaslužili zlato značko, je seveda še veliko. Prav bi bilo, ko bi bili tudi učiteljski zbori bolj dejavni in bi mentorja, ki bi si po njihovem mnenju zaslužili priznanje, tudi predlagali.

DOBITNIKI ZLATE PLAKETE

Zlato plaketo ŠSD so dobila tale šolska športna društva: Pionir, OŠ Helene Puhar, Kranj, Cvetko Golar, Ljutomer, Projekt, Velenje, gimnazija Ravne, ŠC RSNZ, šola F. R. Stane, Tacen, Sloga, gimnazija Moste, Bor, Sežana, Tehnik, Celje, Storžič, Tržič, Mladi Jeklar, Ravne, Pionir, Ravne, Mladost, Prevalje, Polet, Tržič, France Prešeren, Kranj, Senovo, Kokrški odred, Krize, Rog, Dolenjske Toplice, Anton Aškerc, Velenje, Fran Albreht, Kamnik, Biba Röck, Šostanj, Simon Jenko, Kranj, Štalekar, Mežica, Čepovan, Boris Kidrič, Rogaska Slatina, Bogdan Krajnc, Poljčane, OŠ Vlado Bagat, Bralslovce.

Družbeni dogovor v razpravi

Delovna skupina, ki jo sestavljajo predstavniki republik in avtonomnih pokrajin, je ob koncu šolskega leta pripravila nov družbeni dogovor o skupnih osnovah poučevanja in usposabljanja učencev za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito v osnovnih in srednjih vzgojno-izobraževalnih organizacijah SFRJ. Po razpravi naj bi družbeni dogovor potrdil zvezni izvršni svet in izvršni sveti skupščin republik in avtonomnih pokrajin.

Vzgoja, izobraževanje in usposabljanje učencev za

vzgojnih pripomočkov. V besedilu dogovora je izvajanje vzgoje in izobraževanja na tem področju opredeljeno kot skupna naloga družbeno-političnih organizacij, odgovornih organov za vzgojo in izobraževanje, za ljudsko obrambo in za notranje zadeve, družbeno-političnih skupnosti, samoupravnih interesnih skupnosti za osnovne in srednje izobraževanje, republiških in pokrajinskih zavodov za šolstvo, samoupravnih in strokovnih organov osnovnih in srednjih šol, družbenih organizacij in ustreznih društev.

V dogovoru, ki vsebuje 33 čle-

osnovnih šolah ni predmetnega pouka, s tega področja so v dogovoru predlagali, naj bi se obseg vzgojno-izobraževalne vsebine od leta 1984 povečal za 21 ur, namenjen pa naj bi bil zgolj za načrtovanje družbene samozaščite. Predlagajo tudi, naj bi se iz dosedanjih 44 ur, predvidenih za izvajanje načrta splošne ljudske obrambe in dodatnih 21 ur oblikoval predmet obramba in zaščita, ki bi ga na šolah poučevali eno leto. V besedilu dogovora, so

predvideli širše in popolnejše povezovanje predmeta z drugimi predmeti v osnovni šoli in bolj zavzeto sodelovanje organov za notranje zadeve pri uresničevanju vzgojno-izobraževalnega procesa.

Družbeni dogovor določa, naj bi učitelje obrambe in zaščite, ki poučujejo na srednjih šolah, izbirali le izmed študentov, ki so končali študijsko smer splošne ljudske obrambe na visoki šoli.

Delovni ljudje in občani se usposabljaajo

Letošnjega junija je Republiški sekretariat za ljudsko obrambo pripravil posvet o obrambnem usposabljanju delovnih ljudi in občanov za naloge splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite. Uvodni referat na posvetu je imel sekretar za ljudsko obrambo SRS Martin Košir, sledilo je še devet referatov, ki so razgrnili veliko problemov in možnosti na tem področju posebnega družbenega pomena. Kako pomembno in odgovorno delo je obrambno usposabljanje pove že podatek, da se letno izobražuje na tem področju več kot 400.000 ljudi.

Posvetovanje je bilo namenjeno vsem, ki načrtujejo ali izvajajo usposabljanje ljudi za področje obrambe in samozaščite v občinah, v krajevnih skupnostih in v temeljnih organizacijah združenega dela.

V zavzeti razpravi, ki je sledila referatom, so udeleženci opozorili na dosedanje pomanjkljivosti, omenili dosežene uspehe in povedali številne predloge za nadaljnje delo. Oblikovali so skle-

pe, ki jih na kratko povzemamo: S politično aktivnostjo vseh dejavnikov v posameznem okolju je treba doseči, da se bodo občani v prihodnje udeleževali predavanj in drugih oblik usposabljanja tudi brez pozivov in sklicevanj na zakone. Očitno je, da je delo na tem področju veliko bolj uspešno z manjšimi skupinami, prav pa bi bilo, da bi v iste skupine združevali ljudi s podobnim znanjem in zanimanjem. Tako se bodo predavatelji laže odločali za sodobne oblike in metode dela pri poučevanju in usposabljanju za področje splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite.

Sprejete načrte za usposabljanje je treba dosledno izvajati tako glede vsebine kot glede trajanja pouka. Prav bi bilo, da bi občine skupaj z drugimi dejavniki razčlenile dosedanje delo in ugotovile pomanjkljivosti; pripravi pa bi morale tudi operativne načrte, pri katerih bi morale upoštevati posebnosti okolja. Občani namreč morajo dobro poznati svoje okolje, le

obramba
zaščita

tako bodo v izrednih razmerah lahko izrabili vse njegove prednosti.

Za poučevanje in usposabljanje za potrebe splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite je zelo pomembno, da so predavatelji dobro pripravljeni in da pri svojem delu upoštevajo vse znanstvene in druge dosežke na tem področju. Predavatelje je treba za posamezna področja pripraviti, ne potrebujemo pa poklicnih predavateljev, ki že

nosti delovanja prebivalcev, ki so v vojnih in drugih izrednih razmerah drugačne.

Skrb za obrambno in samozaščitno pripravljenost ljudi je treba prenesti od poklicnih delavcev na vse dejavnike našega socialističnega samoupravljanja.

V občinah se je treba dogovoriti za konkretne oblike dela v jeseni in spomladi še posebej zato ker gre za široko družbeno aktivnost.

splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito so dejavniki posebnega družbenega pomena, njihovo uresničevanje pa je odgovorno in zahtevno delo.

Dogovor, ki so ga predložili v nadaljnjo obravnavo, temelji na skupnih osnovah načrtovanih vsebin, na skupnih, enotnih profilih učiteljev, učbenikov in

Na vajah

dvajset ali celo več let predavao katerokoli temo. Usposabljanje je treba nenehno spremljati, sproti predstavljati pomanjkljivosti in jih hkrati tudi odpravljati. Pri obrambnem usposabljanju morajo sodelovati tudi tisk, radio in televizija. Glede izbire filmov za obrambno usposabljanje moramo biti pozorni, da bodo v filmih poudarjene naloge in mož-

Naj sklenemo z besedami republiškega sekretarja za LO, ki je med drugim dejal: »Če bomo usposabljanje bolj kakovostno, potem bo večja in trdnjša tudi naša sposobnost za obrambo. Še bolj kot doslej pa se bomo morali opirati predvsem na svoje sile in sredstva, kajti le tako lahko bomo ostali resnično neodvisni in svobodni.«

Ljubljana se pripravlja na 3. samoprispevek v korist naših otrok

VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNA ORGANIZACIJA ŠMARJE PRI JELŠAH TOZD OSNOVNA ŠOLA ROGATEC

razpisuje prosta dela in naloge

— učitelja razrednega pouka za 1. razred

Delo je za določen čas, s polnim delovnim časom.

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izobrazbi na TOZD osnovna šola Rogatec v 15 dneh po objavi.

Razpisi

Vodstva vzgojno-izobraževalnih in vzgojno-varstvenih organizacij in razpisne komisije obveščamo, da bomo objavljali razpise, ki nam jih bodo poslali, sproti vse leto. Pri pošiljanju razpisov upoštevajte, da oddajamo gradivo v tisk teden dni pred izidom vsakratne številke.

Razpisi v Prosvetnem delavcu so cenejši kot v dnevnem časopisu, pridejo pa do vsakega prosvetnega delavca. Z razpisi podpirate svoje glasilo in prispevate k njegovi kakovosti.

UREDNIŠTVO

Pridobivanje novih naročnikov

Z novim šolskim letom so prišli v učiteljske in vzgojiteljske kolektive novi delavci, ki se niso naročili na Prosvetnega delavca. Skupna želja nas vseh je, da bi bili prosvetni delavci dobro obveščeni o dogajanju v celotni vzgojno-izobraževalni dejavnosti, da bi spremljali delo republiških družbeno-političnih, samoupravnih in strokovnih organov na tem področju ter da bi tudi sami dejavno vplivali — s svojim glasilom — na urejanje odprtih vprašanj in razvoj naše dejavnosti.

Vodstva šol in osnovnih organizacij sindikata in bralce prosimo, naj se zavzamejo za to, da bi bil vsak delavec v vzgoji in izobraževanju naročen na Prosvetnega delavca. Včasih bo potrebna samo spodbudna beseda, včasih pogovor na učiteljski konferenci in pobuda na sindikalnem sestanku. Dobro obveščen in razgledan prosvetni delavec je odprt družbenemu razvoju učinkovit v svojem družbenem delu in uspešen pri delu z mladino.

UREDNIŠTVO

ZAVOD SR SLOVENIJE ZA MEDNARODNO ZNANSTVENO, TEHNIČNO, PROSVETNO IN KULTURNO SODELOVANJE Ljubljana, Parmova 33

RAZPISUJE

štipendije tujih vlad na podlagi meddržavnih programov prosvetno-kulturnega sodelovanja, za udeležbo na poletnih tečajih v letu 1982 za učitelje in profesorje, ki poučujejo jezike na osnovnih in srednjih šolah:

1. štipendijo za udeležbo na poletnem tečaju nemškega jezika v Avstriji
2. 4 štipendije za udeležbo na poletnem tečaju angleškega jezika v Veliki Britaniji
3. štipendijo za udeležbo na poletnem tečaju bolgarskega jezika v Bolgariji
4. štipendijo za udeležbo na poletnem tečaju češkega jezika v Pragi
5. štipendijo za udeležbo na poletnem tečaju slovaškega jezika v Bratislavi
6. štipendijo za udeležbo na poletnem tečaju danskega jezika na Danskem
7. štipendijo za udeležbo na poletnem tečaju finskega jezika na Finskem
8. štipendijo za udeležbo na poletnem tečaju francoskega jezika v Franciji za univerzitetne profesorje ali asistente
9. 2 štipendiji za udeležbo na tečaju francoskega jezika v Sevresu (januar 82)
10. 3 štipendije za udeležbo na poletnem tečaju francoskega jezika v Besançonu
11. 3 štipendije za udeležbo na poletnem tečaju francoskega jezika v Grenoblu
12. 3 štipendije za udeležbo na poletnem tečaju francoskega jezika v Dijonu za študente
13. štipendijo za udeležbo na tečaju mednarodnega privatnega prava v Haagu
14. štipendijo za udeležbo na poletnem tečaju flamskega jezika na Nizozemskem
15. 2 štipendiji fondacije CINI za udeležbo na poletnem tečaju italijanskega jezika za študente
16. štipendijo za udeležbo na poletnem tečaju italijanskega jezika v Peruggi
17. štipendijo za udeležbo na poletnem tečaju francoskega jezika v Luksemburgu
18. štipendijo za udeležbo na poletnem tečaju madžarskega jezika v Debrečenu
19. 8 štipendij za udeležbo na poletnem tečaju nemškega jezika v Leipzigu
20. štipendijo za udeležbo na poletnem tečaju norveškega jezika v Oslu
21. štipendijo za udeležbo na poletnem tečaju norveškega jezika v Bergenu
22. 10 štipendij za udeležbo na poletnem tečaju nemškega jezika za študente v ZR Nemčiji
23. 7 štipendij za udeležbo na poletnem tečaju nemškega jezika za germaniste v ZR Nemčiji
24. 4 štipendije za udeležbo na poletnem tečaju nemškega jezika za negermaniste v ZR Nemčiji
25. štipendijo za udeležbo na poletnem tečaju poljskega jezika na Poljskem
26. štipendijo za udeležbo na poletnem tečaju portugalskega jezika na Portugalskem
27. 2 štipendiji za udeležbo na poletnem tečaju romunskega jezika v Romuniji
28. 2 štipendiji za udeležbo na poletnem tečaju ruskega jezika v Leningradu
29. 2 štipendiji za udeležbo na poletnem tečaju švedskega jezika na Švedskem in
30. štipendijo za udeležbo na poletnem tečaju španskega jezika v Španiji.

Kandidati naj pošljejo prošnje za udeležbo na navedenih tečajih na naslov: Zavod SR Slovenije za mednarodno znanstveno, tehnično, prosvetno in kulturno sodelovanje, Parmova 33, Ljubljana, najkasneje do 1. novembra 1981.

Prošnji, ki mora vsebovati natančen naslov kandidata, priložiti:

1. življenjepis
2. priporočilo šole oz. univerzitetnega profesorja
3. fotokopijo diplome.

Denar za potne stroške si morajo kandidati zagotoviti sami.

Posebna številka Izrazov

Posebna številka Izrazov povezuje tri pomembne obletnice: 40 let ustanovitve OF in vsajše, petdeset let nove šole na Dolu in 125 let šolstva v tem kraju, posvečena pa je padlemu učitelju Emilu Hamersku.

IZRAZI

POSEBNA ŠTEVILKA
Dol pri Hrašniku

Izrazi so glasilo osnovnošolcev z Dola pri Hrašniku, izhajajo pa 21. leto. To posebno številko so pripravili tudi učitelji, ne le učenci. Slednji so dobili nalogo prirediti spominske zapise najstarejših krajanov in pogovore z drugimi pomembnimi ljudmi. Nekaj primernih sestavkov pa je ponatisnjenih iz poprejšnjih letnikov glasila.

Posebna številka ima predvsem dokumentarno vrednost. Pregledno poroča o šolstvu na Dolu

pred l. 1930, niza zanimive podatke o življenju novega šolskega poslopja (za tedanji čas najsoodnejše opremljene šole daleč naokoli!), o usodi šolstva na Dolu med okupacijo, novem razcvetu po osvoboditvi, predvsem še v zadnjem dvajsetletju, prinaša podatke o vseh učiteljih, ki so kdaj poučevali na tamkajšnji šoli, na kratko pa predstavi še najvidnejše uspehe nekaterih Dolanov. Ob navedbi virov je na osemdesetih straneh zbrano veliko pomembnega gradiva, tematsko zaokroženega in dopolnjenega s pripovedmi še živečih prič.

Posebna številka je precej drugačna kot pa so šolska glasila ponavadi. Ni uglasena na sprotno dejanje in nehanje šolarjev, ne zamera iz njihovega vira, ne zrcali njihovega življenja, ampak riše podobo časa. Je kronološki pregled razmer v zgodovinskem obdobju, ki se nanašajo na Dol in njegov šolski okoliš.

Ta številka Izrazov je pomembna še iz enega vidika: povezuje sedanjost s preteklostjo in je hkrati zgled sožitja krajanov in šole. V času, ko se šole odpirajo navzven in se povezujejo s krajevno skupnostjo in združenim delom, je to eden od zgledov, kakšno vlogo ima pri tem lahko šolsko glasilo.

BERTA GOLOB

Popravek

Pri članku KO MUZEJI OŽIVILJO, objavljenem v zadnji številki Prosvetnega delavca, je v

tiskarni odpadel avtorjev podpis. Članek je napisal ANDREJ VOVKO.

kolegom
v
slovo

Tone Stefanciosa

Letošnjega avgusta smo se na rogaškem pokopališču ob izredni množici pogrebcev poslovili od nestorja učiteljev šmarske občine, 89-letnega upokojenega šolskega upravitelja osnovne šole Donačka gora Toneta Stefanciosa.

Tone je bil pravi ljudski učitelj in prosvetitelj, ki se je vsestransko razdal na prosvetnem, kulturnem in gospodarskem področju. Desetletja je v šolski drevesnici vzgajal mlade sadjarje — vsak učenec je dobil ob koncu šolanja sadno drevesce, ki ga je doma posadil. V njegovem čebelnjaku so se mladi rodovi seznanjali z osnovami praktičnega čebelarstva. Bil je odličen pevec, veliko let je sodeloval v pevskem zboru v Rogatcu, igral je na odru, organiziral gasilce, skratka bil je vsestranski dejaven.

Tone se je rodil v Stojnem selu, ki so mu prej rekli Florijan pri Rogatcu. Leta med 1. svetovno vojno, je preživljal na ruski in soški fronti. Ob propadu Avstro-Ogrske ga najdemo med koroškimi borci v vrstah Maistrovih borcev. Med drugo sve-

tovno vojno, potem ko si je ustvaril družino in zelo veliko sodeloval na kulturno-prosvetnem področju, ga je okupator leta 1941 izselil med prvimi. Po štirih letih izgnanstva se je vrnil na svoje staro delovno mesto in izredno požrtvovalno pomagal graditi novo ljudsko oblast in socialistično šolstvo.

Bilo je spomladi leta 1937, ko sem kot mlad učitelj — Tonetov sosed v šoli v Žetalah, prvi obiskal Toneta na šoli v Donački gori. Sprejel me je po stari slovanski navadi: na pladnju je bil krožnik s kruhom in soljo, zraven pa ključ hišnih vrat. To je pomenilo: vrata moje hiše ti bodo zmeraj odprta in če bo kruha za nas, ga bo tudi zate. Ob odprtju nove šole v Rogatcu jeseni leta 1979, so organizatorji slovesnosti povabili Toneta, da je prežal trak in z izbranimi, klenimi besedami predal stavbo namenu.

Hvaležni smo mu za vse. Prebivalci Donačke gore in širne okolice in njegovi stanovski tovariši ga bomo ohranili v trajnem spominu.

ERNEST REČNIK

Miligoj Jarnovič

Po daljši in težki bolezni je 1. septembra, na prvi šolski dan, umrl znani prosvetni delavec, profesor telesne vzgoje in družbeni delavec Miligoj Jarnovič iz Soštanja.

Rodil se je 29. avgusta 1903 v ugledni in napredni družini v Dramljah pri Sentjurju. Že v rani mladosti je izgubil starše, vendar je kljub temu z vztrajnostjo in ljubeznijo do učiteljskega poklica končal učiteljske v Mariboru. Pred vojaščino je služboval v Velikih Dolencih in nato še v Vučji Gomili v Pomurju. Od tam ga je kot navdušenega športnika in telovadca želja po strokovni izobrazbi vodila v Beograd, kjer je po uspešnem študiju opravil izpit za profesorja telesne vzgoje. Zatem je služboval na gimnaziji v Zaječaru in na Krku, kjer je več let tovariševal s pokojnim akademskim slikarjem Zoranom Didkom, s katerim sta bila ves čas prijatelja; zato je postal Miligoj Jarnovič navdušen ljubitelj likovne umetnosti, in kot dolgoletni obiskovalec likovnih razstav tudi dober poznavalec umetniških del. Med vojno je služboval v Glini in Gospiču na Hrvaškem, po osvoboditvi pa na gimnaziji v Crnomlju, od koder je prišel leta 1946 na nižjo gimnazijo v Soštanju. Na nižji gimnaziji, ki so jo kasneje ukinili in ustanovili Osnovno šolo Karla Destovnika Kajuha, je 20 let poučeval telesno vzgojo in če je bilo potrebno, tudi druge predmete ter s svojimi učenci dosegel

nadpovprečne pa tudi vrhunske uspehe na raznih športnih tekmovanjih. Hkrati je bil ves čas neutrujen odbornik in vaditelj v soštanjskem telesnovzgojnem društvu Partizan. Prvi je v Soštanju seznanil mladino z rokometno igro in bil mladim dolgo leta mentor; tako je pripomogel soštanjskim rokometasem k velikim uspehom. Za to je prejel tudi posebno priznanje Rokometne zveze Slovenije. Njegovo vitrino so krasila tudi priznanja občinske in republiške zveze za telesno kulturo, priznanja Partizana Slovenije in Jugoslavije ter najvišje občinsko priznanje Kajuhova nagrada in Bloudkova plaketa, ki jo je za svoje življenjsko delo prejel leta 1971. Poudariti je treba tudi to, da je vsa leta po osvoboditvi izredno zavzeto sodeloval pri izvedbi Titove štafete in bil več let mentor mladih članov Rdečega križa.

Na njegovi zadnji poti na pokopališče v Podkraj ga je poleg stanovskih tovarišev spremljala množica prebivalcev Šaleške doline in drugih krajev Slovenije. Za njegov prispevek naši družbeni skupnosti sta se mu zahvalila v imenu krajevne skupnosti in družbeno-političnih organizacij Soštanja Milan Pugelj in ravnatelj Osnovne šole Karel Destovnik Kajuha. V zadnje slovo so mu zapeli pevci Šaleškega okteta in pevski zbor »Kajuhove« šole, žalostinke pa mu je zaigrala delavska godba Zarja iz Soštanja.

VIKTOR KOJC

VABILO

OSNOVNA ŠOLA BOROVNICA

vabi vse učitelje, ki so poučevali v Borovnici, na odprtje prizidka k šoli. Slovesnost bo v soboto, 26. septembra 1981 ob 10. uri.

Toplo vabljeni!

prosvetni
delavec

Časopis izdajata republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter izobraževalna skupnost Slovenije — Izhaja štirinajstredno med šolskim letom. Izdajateljski svet ČZP Prosvetni delavec: Metka Rečnik, predsednica, Jože Deberšek, Tea Dominko, Milanka Dragar, Leo-

pold Kežžar, Marjana Kunej, Vida Nered, Marija Skalar, Janez Sušnik, Valerija Škerbec, Zdravko Terpin, Jože Valentinčič, Boštjan Zgonc.

Uredniški odbor Prosvetnega delavca: Geza Čahuk, predsednik, Breda Cajhen, Tea Dominko, Marjana Kunej, Rudi Lešnik,

Veljko Troha, Jože Valentinčič, Dušan Zupanc.

Uredništvo: Jože Valentinčič, glavni urednik, Marjana Kunej, odgovorna urednica, Tea Dominko, tehnična urednica.

Naslov uredništva in uprave: Poljanski nasip 28, tel.: 315-585, poštni predal 21, Ljubljana 61104

Rokopisov in fotografij ne vračamo. Letna naročnina znaša 200 din za posameznike, 350 din pa za organizacije združenega dela in delovne skupnosti. Cena izvoda 10 din. Študentje imajo pri skupinskih naročilih poseben popust. Številka tekočega računa: 50101-603-46509.

Tiska ČZP Ljudska pravica. YU ISSN 0033-1643

Po mnenju Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu).